

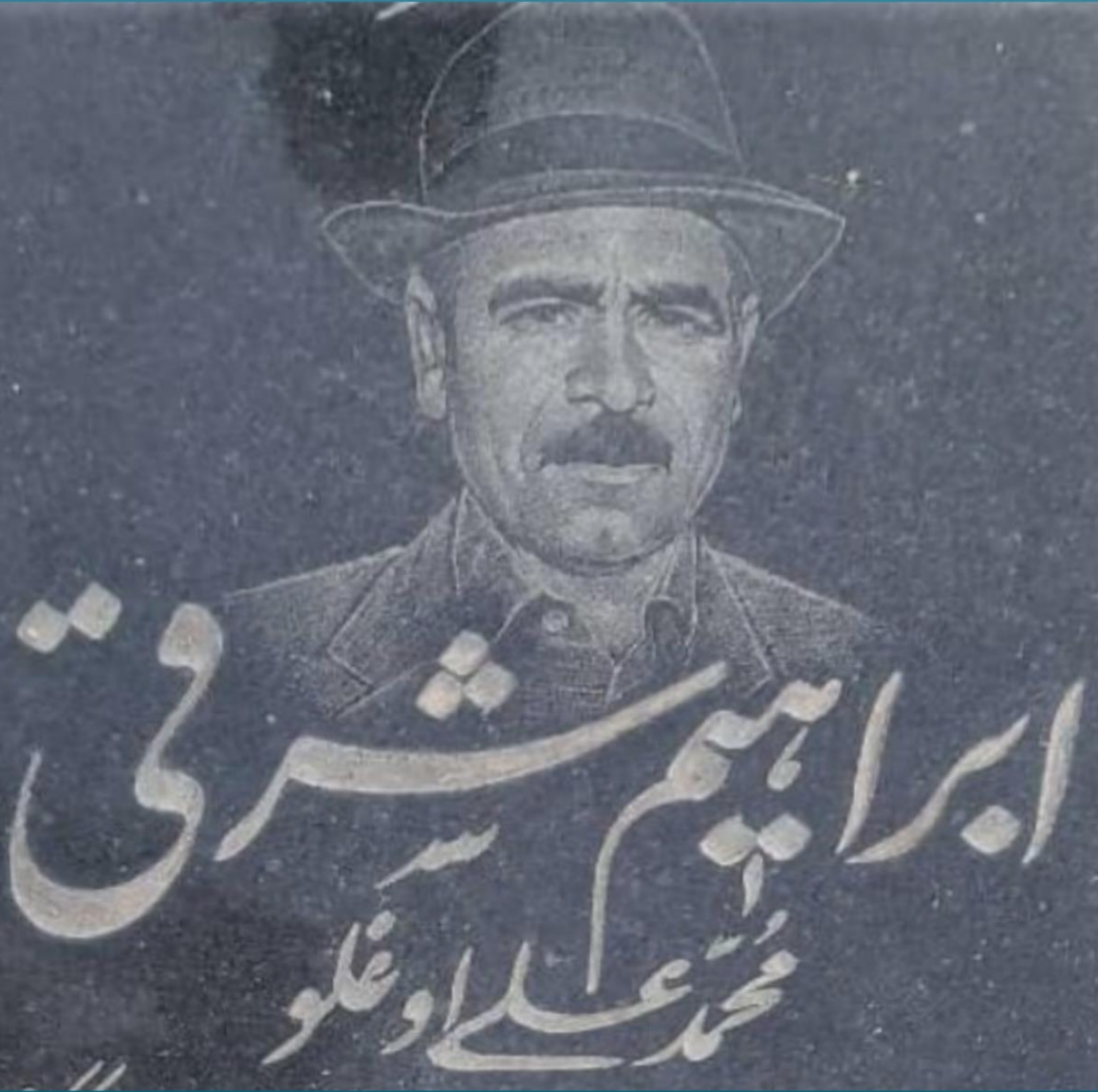
خدا آفرین

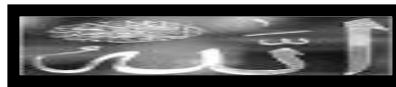
تورکجه - فارسی

فرہنگی ، اجتماعی ، علمی

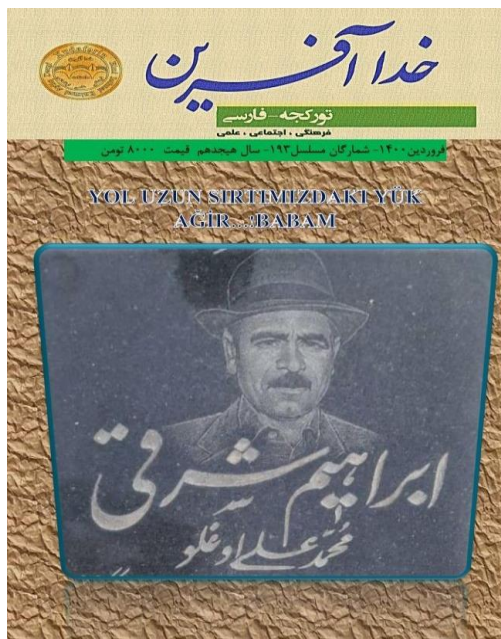
فروردین ۱۴۰۰ - شمارگان مسلسل ۱۹۳ - سال ہیجدهم قیمت ۸۰۰۰ تومن

YOL UZUN SIRTIMIZDAKI YÜK
AĞIR...!BABAM

خدا آفرین 193

شماره مسلسل ۱۹۳ - اردیبهشت سال ۱۴۰۰ - ۹۲ صفحه

مدیر مسئول، سردبیر و صاحب امتیاز:

دکتر حسین شرقی دره جک (سوی تورک)

خبرنگاران: فرید ستاری قر

تانای شرقی دره جک

زمینه مجله:

فرهنگی، مسایل اجتماعی، معلومات عمومی، طنز و سرگرمی سالم

روش مجله:

آموزشی، تحلیلی، خبری، اطلاع رسانی، پژوهشی

گستره توزیع: آذربایجانهای شرقی غربی، اردبیل، تهران

آدرس چاپخانه: تهران چهار راه خانقاه پاساژ گوهری نسب چاپ ارسباران/۳

نشانی مجله تهران خیابان وصال شیرازی پلاک ۷ طبقه سوم واحد ۵

تلفن: ۰۹۱۹۲۲۸۱۹۱۶ / ۶۶۴۶۰۸۹۵ فاکس: ۰۶۶۴۹۳۰۸۴

نحوه ارسال مقاله:

تایپ شده بصورت **word** به ایمیل یا آدرس ماهنامه به

زبانهای ترکی و فارسی جهت معرفی آثار دو نسخه همراه با

توضیح مناسب ارسال نمایید.

اشتراک ماهنامه: شش ماه ۱۵۰۰۰ و یکساله

۲۵۰۰۰ هزار تومان به شماره کارت بانک تجارت

۰۷۰۷۰۳۸۸۷۰۳۰۱۰۳۳۵۲۷۳۵ به نام حسین شرقی دره جک

واریز نمایید.

KHUDAFARIN

Cultural and social monthly magazin managing Director

concessioner and chief Editor: Dr. HÜSEYİN

ŞHARQİDƏRƏCƏK (SOYTÜRK)

XUDAFƏRİN

Aylıq Elmi, İctimai, mədəni Dərgi

Təsisçi və Baş Redaktor: Dr. HÜSEYİN

ŞƏRQİDƏRƏCƏK (SOYTÜRK)

say 193 nisan – mayıs 2021, Tehran

tiraj: 4000

Telegram: @xudafarindergisi

khudafarin@yahoo.com

khudafarin.ir

ایچینه کیلر:

دوغونون باتیا یئنی یوروش سیقناللاری (چین - ایران) آنلاشماسی دوزئینده ۲

شوشا آذربایجان ادبی تاریخچه سینده ----- ۴

ایران اسلام انقلابیندان سونرا آذربایجان دا ادبی حرکات (۲۰۱۵-۱۹۷۹) ----- ۷

نوروز بایرامی سوسیال مئدیادا ----- ۲۷

تورک دونیاسینین اورتاق بایرامی نئوروز ----- ۴۸

سوز بوخچاسی ----- ۵۳

آند ایچن میلته نریمان آند ایچ ----- ۶۰

واقیف بهمنلی اوچ جیدی حکایه ----- ۷۴

مهدی حسین "نیظامی" پیسی ----- ۸۳

مشروطه نهضتینین لونپنلری ----- ۸۷

شعرلر ----- ۹۰

اوروجلوق آی خوش گلدی . بوتون

اینسانلیغا خیرلی اولسون...

دوغونون باتیا دوغرو یئنی یوروش سیقناللاری (چین - ایران) آنلاشماسی دوزئینده *Şarqın qərba doğru yeni yürüş signalları (çin - iran) anlaşması düzeyinde*

علم فایلیتی باشا دوشوب و منیمسه مه یه باشلامیشلار. عرب و تورکستان جغرافیاسینین اسلاملا یوغرولموش بیلیم و معنویاتی غربیلر گاهایا اویره نرک و بعضا ده چالاراق یعنی اوغورلایاراق اوزوملشدیریب و علمی قازانجا چئویره بیلیمشدیرلر.

استانبولون تورکلر طرفیندن فتح اولوندوغوندان سونرا باتیلیلر کلیسا و دیگر خرافی بویوندوروقلاردان یاواش یاواش آزاد اولماغا باشلادیلار. انرژیک و معنویاتلا دولو تورک مسلمان توپلولوقلارینین اونلار یئنی حیات طرزى وئردیینی گوره بیلیریک. اونلار ایسه بو یئنی یارانان اوزگورلوک روحوندان فایدالاناراق یئنی حیات طرزیه یاشاماغا باشلادیلر. اوزلریله همیشه ساواشدا اولان باتیلیلر هیچ واخت بیرلیک اولما بیلیمه میشلر. ایکی دنیا ساواشینین اونلار چیخارمیش و بیر بیرلرینی یوخ ائتمیشلر. نهایت اسلام عالمینین و عمومیتله شرق دونیاسیندان چالیدقلاری بیلیملری تئوریدن عمله چئویرمه یی باجارمیشلار. صنایع اینقلابینی باشلامیشلار. دوغولولار قالیبیت یوخوسونون و دینی کور کورانه لیین غرقى اولاندا اونلار یئنی دنیا دوزه نی قورموشلار . دئمک اولار

کی ایسته دیکلرینه چاتمیشلار. گوجلو صنایع یه مالیک اولان باتیلیلر سومورگه چیلیک ایله مشغول اولموش بیر چوخ خالقلاری و مدنیتلری او جومله دن آفریقا , آسیا و اورتا دوغودا استثمار ائتمیشلر.

Sorumlu müdir: Dr. Hüseyin Şarqıdərəcək soytürk
 مدیر مسول : دکتر حسین شرقی دره جک (سوی تورک)

اینسان اوغلونون یاشام مجادله سی زامانا گوره مختلف فورماتلارلا گیرسه ده عین آماج قوئلوق ائدیر. یعنی قازانچ و گوج. زامان زامان بو دنگه دوغو و باتی آراسیندا ال دییشدیریر. دوغو هر زامان ساکن گورونسه ده لاکن ایچدن قایناردیر. باتی نه قدر دینامیک , چیلغین و حرکتلی گورونسه ده ایچدن سونوكدور. باتی مکیرلی دیر. دوغو تمکینلی ائله بو اوزدن ده همیشه معنوی غالیبیت دوغونون اولموشدور.

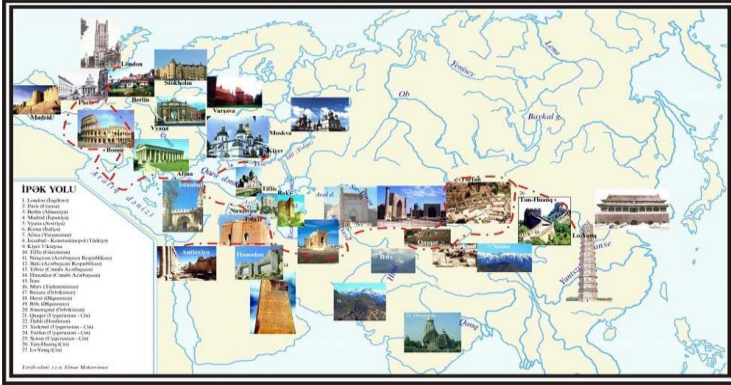
دوغونون بو گونکو غالب گوجو چین دیر. تاریخ بویو دوغودان باتیا گوجلو یوروشلر باش توتموشدور . هون تورکلری , خزرلر , قیچاقلار, تورکمنلر , مغوللار ,

تاجیکلر و پرسرلر هامیسی دوغودا وار اولدوقدان سونرا باتیا دوغرو ایره لیله میشلر. بیلینن تاریخ ده باتیدان دوغویا اینسانی قوه یوروشو اولمامیشدیر. آنجاق سونوک باتی اینسانی دوغودان گلن انسان آخیمی ایله همیشه اوز جانللیغینی قورويا بیلیمشدیر.

عمومیتله دوغونون چوخللوق

مکانیزماسی باتیلارلی دهشته سالمیشدیر. کلیسا اسارتیندن یعنی اورتا چاغ دینی زنجیرلردن آزاد اولاندان سونرا باتیلیلر تورک واسیطه سیله شرق مدنیتینن ایچ - ایچ تانیش اولدوقدان سونرا دوغونون

İPƏK YOLU

الیریندن گلن ظلمو اینسان اوغلونا روا گورموشلر . یئر آلتی و یئر اوستو ثروتله یاناشی اینسانی کوله اولاراق قوللانمیشلار.

یالنیز اوز رفاه و فیرونلیغینی دوشونن غرب سیاسی آرئنادا دا دونیانی اوز منافعلرینه اویغون بلوکلارا بولموشلر. شرق دن باتیا اوزانان تورکلره قارشی عرب و فارسلا سیر اولاراق قوللانمیشلار. اسلام بیرلینه قارشی

دین ایچینه مذهب آیریشمالارینی ترتیب ائتمیشلر. دین اسلامی دین عالمدن یئرل دینی اینانجلارلا آیریشدیراراق مسیحیت و اسلام قارشی دورماسیندا اوز خیرلرینه زمین یاراتمیشلار. اورتا دوغودا دینی و ائتنیک آیریملارینی قوللاناراق بو بولگه نین اینسانینی واحد بیرلیک دن اوزاق توتوموشلار. بو سیاست اوزاق شرق و آفریقا دا بللی گوجلر اولان ائتنوسلار قارشی پلانلی شکل ده حیاتا گئیریلیمیشدیر.

اوروپالیلار آیلدیقدان سونرا شرق دن باشلانان یوروشلرین سببینی اویرنمیشلر و اونو تعقیب ائتمیشلر. سلجوقلارین و بابرلرینی سیاسی و حربی ارئینه تقلیدی شکل ده بیه لنمیشلر. هندوستانین اشغالی و عربلرده طایفا باشچیلارینی شاه یاماق و بغدادین , افغانستانین , اوزاق شرقین اله گئیریلمه سی اونلارین ان بویو اوغورو اولموشدور. شیمالدا اسلاو-روس ائتنوسونو درین کمونیزم قویوسون سوخاراق ایللر بویو انکشافدان محروم توتوموشلار.

نه یازیق کی بوتون بونلاری حیل و ظلم ائتمیشدیرلر. یئرلی خالقلارا اونلار اطااعت ائدن یئرلیردن ساتقین و سویو بوزوق باشچیلار قویموشلار. چونکو باتیللارین نفوس سای هر یئر اداره ائتمه یه یئتمز.

آنجا تاریخ هر زامان کی کیمی گئنه اوز ایشینی گورمک ده دیر . یعنی تورکلرین آوروپانی فتحیدن سونرا تخمینا ۷۰۰ سنه لیک شرق دن یوروش دورموش کیمی گورونوردو. لکن چین و شرقین دیگر

اولکه لرینین قالخینماسی یئنه ده باتیللارین رویالارینی کابوسا چئویردی.

دونیانین مرکزی اولان اورتا دوغو گئنه ده شرقین غربه یوروشلرینین اناختاری اولدو. قاراباغین شرق و مسلمان آذربایجانین له ینه حلی . چینین خزر و قافقاز لاردان باتیا ترانزیت قولایلیغینین ساغانیلیماسی. یئنی دن ایپک یولونون دیرچلمه سی و نهایت ایران – چین امکداشلیغی آددیم – آددیم شرقینی ۷۰۰ ایلدن سونرا باتیا حرکتینین باشلانغیجی سایلا بیلر. البته بو دفعه تاجیک – فارس , تورک – مغول یوخ بلکه چین و روس یوروشو باشلامیش اولور.

تاریخ گئنه ده دونیانی یئنی – یئنی حادثه لرله حامله ائتمک ده دیر. کرونا ایسه بو یئنی ساواسین باشلانغیج نقطه سی ایدی.

گئنه خانلار , خاقانلار و چارلار گلیر . شوالیه لر و آنقولاساکسونلار حیل یولو آراماقدادیرلار . یئنی اسپارتکوسلار آراماقدادیرلار. اما اونلارین آناسی داها دوغومور. تورک دونیاسینا یئنی گونش دوغماقدادیر. مدیتلرین ساواشی بو دفعه قیلینج و قالخانلا دئیل . ویروس و پارا بیرده یئنی تکنولوژی ایله دیر.

اوزونو دونیانین آغاسی بیلن باتی و آمریکالیلار آرتیق یولون سونوندا عسگرسیز شاه کیمی دیرلر. ایرانلا یاناشی افغانستان و عراق دا بو اویندا چین و روسیه نین یانیندا اولسالار او زامان غربین اوزونو قوروما شانس چوخ آزدیر. تانری حاققین یانیندادیر. الله یولوموزو آچیق ایله سین...

شوشا آذربایجان ادبی تاریخچه سینده

ŞUŞA ƏDƏBİ SALNAMƏSİNDƏ

قاراباغ خانلیغینین (۱۷۴۷) بانی سی ایسه پناهعلی خان جاوانشیر (۱۶۹۳-۱۷۵۸) اولموشدور. خانلیغین محکملندیریلمه سینده پناه علی خانین و اوغلو ایراهیم خلیل خانین بؤیوک خیدمتلری اولموشدور. اونلارین حاکمیتی ایللرینده خانلیقدا شاهبولاقد، بایات، عسکران، شوشا قالالاری، مسجیدلر تیکیمیشدیر.

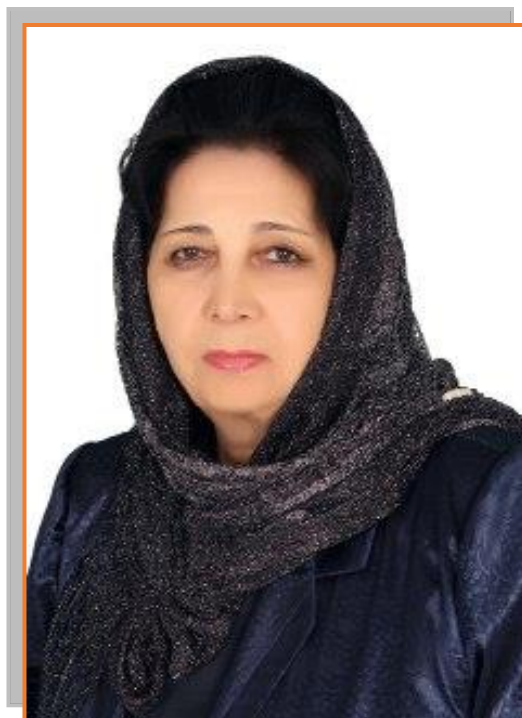
شوشانین تاریخی بیر شهر، خالقیمیزین یاراتدیغی تاریخی بیر یاشایش مسکهنی اولدوغونو اوموممیل لی لیدئر حیدر علی اف دؤنه-دؤنه ایفاده ائتمیشدیر: «شوشا آذربایجانین ان عزیز و بؤیوک تاریخی اولان بیر گوشه سی دیر. شوشانی یارادانلار، شوشا شهرینی قورانلار، شوشا قالاسینی تیکهنلر آذربایجان تورپاغینین صاحبلری اولوبلار و قاراباغدا آذربایجان تورپاغینین دایم قورونماسی، ساخلانماسی اوچون شوشا شهرینی، قالاسینی یارادیبلار. بو، آذربایجان خالقینین، اجدادلاریمیزین یاراتدیغی بؤیوک عابده دیر، تکجه شهر دئییل، بؤیوک بیر تاریخی شهر دیر، عابده دیر».

پناه علی خان جاوانشیرین ۱۷۵۰-جی ایللرین اوللرینده اینشا ائتدیردی شوشا شهری اونون شرفینه پناهباد آدلانیردی. شوشایا خالق آراسیندا «قالا» دا دئییلیمیشدیر. بو، پناه علی خانین شهر اطرافینا چکدیردی قالا دیوارلاری ایله علاقه دار ایدی. منبع لرده یازیلدیغی کیمی، قاراباغ خانلیغینین مرکزی شوشا ایدی. اینضباطی جهت دن ۲۲ محله یه بؤلون قاراباغ خانلیغینین ۶۳۸ کندی وار ایدی. خانلیغین مرکزی ایسه پناه آباد (شوشا) ایدی.

دوکتورو، پروفیسور معاریفه حاجی اوا

Prof. Dr. Maarifə Hacıyeva

چئویردی : تانای شرقی دره جک

۱۸-جی عصرده میدانا گلن آذربایجان خانلیقلاری اجتماعی-سیاسی و مدنیت مرکزلی اولان آذربایجان شهرلری اطرافیندا یارانمیشدی. گنجه، باکی، شوشا، اورمییا، تبریز، شکی، شاماخی، خوی، مرند، قبا، لنکران، اردبیل، ناخچیوان، ماراغا، ایروان، دربند کیمی شهرلر او دؤورده آذربایجانین اینکیشاف ائتمیش شهرلری ایدی. آذربایجان خانلیقلارینین اکثریتی اینکیشاف ائتمیش بئله شهرلر اطرافیندا یارانمیشدی.

۱۸-جی عصرده آذربایجان گوجلو خانلیقلاردان بیرى اولان قاراباغ خانلیغی دا شوشا شهرى اطرافیندا اولان قاراباغ تورپاقلاریندا یارانمیشدی.

اولان معمارلیق محله‌لرینه، قالا دیوارلاری و قصرلرین تیکیلمه‌سینه اوستونلوک وئریلمیشدیر. مهم ایستراتژی مۇقعده یئرلشنه و محتشم قالا دیوارلاری ایله احاطه ائدیلهن پناه‌باد (شوشا) تئزلیکله مهم ایستراتژی شهرلردن بیرینه چئوریلیمیشدی. شوشادا معمارلیق اینکیشاف ائدیر، مکتب، مدرسه‌لر آچیلیردی. منبع‌لرده یازیلدیغی کیمی، پناه علی خانین حاکمیتی ایللرینده شوشادا خصوصی ضربخانا دوزلدیلیب «پناهی» آدی ایله بیر میثقال وزنیدن گوموش پول سیککه‌سی کسلیردی.

آذربایجانین دیگر خانلیقلاری کیمی قاراباغ خانلیغینین دا بایراغی وار ایدی. سالنامه‌لرده یازیلدیغی کیمی، قاراباغ خانلیغینین شوشا، بایات، شاهبولاق اراضیلرینده مدنی یوکسلیش، صنعتکارلیق خیلی اینکیشاف ائتمیشدی. صنعتکارلار اساساً شوشا قالاسیندا فعالیت گؤستریردیلر.

شوشا صنعتکارلاری توفنگ، تاپانچا لوله‌لری، سلاح قونداقلاری حاضیرلایردیلار. خنجر، قیلینج حاضرلایان صنعتکارلار، میسگرلر، داشدان موختلیف ایستحصال واسطه‌لری - دییرمان داشلاری، کیرکیره‌لر، داش قازانلار و باشقا اشیالار

شوشا بیر چوخ منبع‌لرده «شیشه» کیمی یازیلیر و آدلانیر. بو دا قالانین شوشه کیمی تمیز و پارلاق اولماسی احتمالینا گلیر. شوشانین «شیشه» شکلینده ایفاده‌سی ۱۷۹۵-۱۷۹۷-جی ایللرده ایراندا شاهلیق ائدن آغا محمد شاه قاجارین (۱۷۹۷-۱۷۴۲) شوشایا هوجومو زامانی قاراباغ خانی ایبراهیم خانا گؤندردیی و خالق آراسیندا اوزون زامان روایتلشنه بیر مکتوبوندا ایفاده ائدیلمیشدیر. شاه قاجار ایبراهیم خانا یازمیشدی: «فلین مانجاناغیندان بلا داشلاری یاغیر. سنجه ابلهجه‌سینه شیشه ایچینده قرار توت موسان».

ایبراهیم خانین وزیرى ملا پناه واقیف (۱۷۱۷-۱۷۹۷) ایسه مکتوبو بئله جاوابلاندیریر: «منی قوروین منیم تانریم‌دیرسا، شیشه‌نی داش ایچری‌سینده ده قورویار».

شوشا قالاسی قاراباغ‌لی پناه علی خان (۱۶۹۳-۱۷۵۸) طرفیندن ۱۷۵۰-جی ایلده قاراباغین ان گؤزل گوشه‌سینده اینشا ائدیلمیشدیر و قالا شهر کیمی بؤیوموش و اینکیشاف ائتمیشدیر.

پناه علی خان تبریزدن، اردبیلدن و باشقا شهرلردن مشهور صنعتکارلاری دعوت ائدیپ شوشا خان سارایینی و یاشاییش ائولرینی اینشا ائتدیرمیشدی. شهر بؤیویه‌رک شوشا و یا «قالا»، «پناه‌آباد» کیمی مشهورلاشماغا باشلامیشدیر. بئله‌جه ده، شوشا ۱۸-جی عصر شهرسالما صنعتینین قیمت‌لی عابده‌سی کیمی اؤز فوسونکار گؤزل‌لیگی و ساغلام آب-هاواسی ایله اینکیشاف ائدرک فورمالاشمیش و قاراباغ خانلیغینین مرکزی کیمی تانینمیش، تئزلیکله آذربایجانین تجارت و مدنی حیاتیندا مهم رول اوینایان شهره چئوریلیمیشدیر.

شوشانین شهرسالما ایستروکتورونون فورمالاشماسیندا شرق شهرلری اوچون سعجیوی

اینسانلارین مادی-معنوی وضعیتینی حاقیندا معلومات آلماق مومکوندور.

چوخشاخه‌لی ایستعدادا مالیک اولان ملا پناه واقیفین شوشا شهرینین معمارلیق عابده‌لرینه، تمیر ایشلرینه شخصاً رهبرلیک ائتدی مخرلرده یازیلماق‌دادیر. ۱۹-جو عصر آذربایجان شاعرلریندن قاراداغی یازیردی: «واقیفین بیر پارا علملرده سریشته‌سی وار ایمیش. علی الخصوص

هوجوم و علمی مهندیس‌لیکده ایبراهیم خانین حرمخاناسینین، اونون اؤزونون و اؤلادینین هر جوره تعمیراتینین و شهرین اطرافینا چکیلیمیش حصار و بارینین عومده ناظری و مباشری مرحوم ملا پناه واقیف ایمیش» (باخ: آذربایجان ادبیاتی تاریخی. ۱-جی جلد، باکی، ۱۹۶۳، ص. ۵۵۳).

قاراباغ حاقیندا یازیلان ماخزلره دقت یئتیریلینجه چوخ آچیق شکیلده گؤرمک اولور کی، قاراباغین یئتیشدیردی کامیل قلم اهلی، ضیالی و متفکر، بسته کار اوستاد و خواننده‌لر، موغام اوستادلاری، تانینمیش صنعتکارلار اولموشلار. بیر شعیرده دئییلیر کی:

دؤیسه‌ن بیر اوشاغی قاراباغدا سن،
موغامات اوستونده آغلار سنینچون.

بول-بهره‌لی ایستعدادلار یئتیشدیره‌ن بو مقدس تورپاغین تاجی و ایفتیخاری ایسه شوشا و بو شهرین آدلی-سانلی یئتیشدیرمه‌لری اولموشدور. قاراباغ عایید یازیلان ماخزلردن ده گؤرونودیو کیمی، شوشا ایستعدادلار دیاری اولموش، آدلی-سانلی ادبیات و مدنیت خادیم‌لری یئتیشدیرمیشدیر. صمد وورغونون تعبیرینجه

حاضرلایان اوستالار دا شوشادا یئرلشیردیلر. خانلیق‌دا ۵۰۰-۱ یاخین ایشله‌یه‌ن دییرمانین آیری-آیری حیصه‌لری بورادا داشدان و تاختادان حاضرانیردی. بازار گونلری شوشادا یارمارکا تیپ‌لی تجارت - هفته بازاری‌دا تشکیل ائدیلدی. مشهور قاراباغ آت‌لاری، قاراباغ خالچالاری قاراباغ خانلیغی تجارتینین مهم ترکیبی اولدوغو‌دا تاریخی منبع‌لرده یازیلیمیشدیر.

۱۷۵۸-جی ایلده قاراباغ خانی پناه علی خانین شیرازدا کریم خان زندین قوردوغو تله نتیجه‌سینده خاینجه‌سینه اؤلوموندن سونرا خانلیغا اوغلو ایبراهیم خلیل خان کئچیر. اونون حاکمیتی ایللرینده (۱۸۰۶-۱۷۶۰) قاراباغ خانلیغی اینکیشاف ائدیر و شهرت تاپیردی.

ایبراهیم خلیل خانین وزیرلی ملا پناه واقیف (۱۷۹۷-۱۷۱۷) ایدی. شوشانین دؤولت‌چی‌لیک و سیاسی حیاتی‌دا بؤیوک رول اوینایان ملا پناه واقیف هم ده ۱۸-جی عصرده آذربایجانین یئتیشدیردی مشهور شاعر ایدی. M.P.Vaqifin شعرلرینه ایستینادن آذربایجانین اجتماعی-سیاسی وضعیتینی، مدنی حیاتی، شهر مدنیتی،

بی ذاکر (۱۸۵۷-۱۷۸۴)، مشهور خیریه‌چی، آذربایجانین تانینمیش شاعره و رسامی، قاراباغ خانی مهدیقولو خانین قیزی خورشودبانو ناتوان (۱۸۹۱-۱۸۳۲)، ایراهیم خانین قیزی مشهور خیریه‌چی گوهر آغا، موسیقیشوناس، آسترونوم، چوخشاخه‌لی علمی یارادیجی لبق فعالیتی ایله مشهور اولان، ۲۱ کیتابین مؤلفی میر محسون نواب (۱۹۱۸-۱۸۳۳)، آذربایجان ادبیاتینا ۵۰۰-۱ یاخین شعر بخش ائتمیش فاطما خانیم کمینه (۱۸۹۸-۱۸۴۰)، شاعره آغابیم آغا (۱۷۸۰-۱۸۳۲)، آذربایجان ادبیاتینین کلاسیکلری نجفی وزیرو (۱۹۲۸-۱۸۵۴)، عبدالرحیم بی حاقوئردیو (۱۹۳۳-۱۸۷۰)، مشهور یازی‌چی یوسف وزیر چمنزمنلی (۱۹۴۳-۱۸۸۷)، مشهور ژورنالیست قاسیم بی وزیرو (۱۹۱۶-۱۸۶۸)، مشهور تدقیقات‌چی-عالیم، پئداقوق فیرو دین بی کوچرلی (۱۹۲۰-۱۸۶۳)، آذربایجان کلاسیک موسیقی‌سینین ایفتیخاری اوزئیر حاجیبیو (۱۹۴۸-۱۸۸۵)، نیازی، افراسیاب بدلیلی، فیکرت امیروو کیمی بسته کارلار، دنیا شؤهرت‌لی گئنرال صمد بی مهماندروو کیمی بؤیوک شخصیتلر شوشادا دوغولموش، اورادا یارادیجیلیغا باشلامیشلار.

مشهور خواننده‌لر حاجی حوسو، جاببار قاریاغدی اوغلو، مشهدی عیسی، کئچه‌چی اوغلو ممد، صادق اسد اوغلو (صادیقجان)، سید شوشینسکی، بولبول، خان شوشینسکی، رشید بهبودو کیمی دنیا شؤهرت‌لی خواننده، موسیقی‌چیلرین آدی دا شوشا ایله باغلی‌دیر.

ادبی متنلرده و قایناق‌لاردا «شیشه»، «شوشا»، «پناه آباد»، «قالا»، «قلعه» کیمی قید ائدیلهن معجزه طبیعت‌لی، تمیز هاوالی، تمیز چشمه‌لی، تاریخی عابده‌لری، اؤزونه خاص شهر یاشایش

دئسک، آذربایجانین، دئمک اولار کی، مشهور موغنی و موسیقی‌چیلرین بیر چوخو شوشادان چیخمیشدیر.

فیرو دین شوشینسکی روس دیلینده نشر ائتدیردی «شوشا» آدی اثرینده یازیردی: «آذربایجان علملر آکادئمیاسیندا اولان معلوماتا گؤره ۱۹-جو عصرده شوشادا ۹۵ شاعر، ۲۲ موسیقیشوناس، ۳۸ موغنی، ۱۶ هئیکل‌تراش، ۵ آسترونوم، ۱۸ آرخیئتکتور، ۱۶ حکیم و ۴۲ معلم اولموشدور. بو بؤیوک ضیالی دسته‌سی شوشانی مدنیت مرکزینه چئویریردی. او دؤورده شوشادا ۱۰ علمی-بدیعی جمعیت وار ایدی»

(باخ: Фирудин Шушинский. «Шуша». Азербайджанское Государственное Издательство. Баку, ۱۹۶۸, стр. 86.)

شوشادا آنادان اولوب و اورادا یئتیشن آذربایجان مشهورلارینین بیر نچه‌سینی تخمیناً بئله سیرالاماق مومکوندور. آذربایجان ادبیاتیندا یئتیشن گؤرکملی لیریک-ساتیریک شاعر قاسیم

شوشایا اولان سنوگی سینی، اورانی اؤزونه مکان
سئجیدینی بیر شعرینده بئله ایفاده ائدیردی.

مکان توتدیسه واقیف، یوخ عجب، بو شیشه داغیندا،
مقامی لعلی گوللرنگین میانی سنگیخارادیر.
(باخ: «آذربایجاندا مشهور اولان شورائین اشعارینا
مجموعه دیر». ۱-جی جیلد. باکی، ۱۹۸۶، ص. ۲۶۸).

قاراباغ خانى ایبراهیم خلیل جاوانشیرین
حاکمیتی ایللرینده خانین وزیرى اولارکن
M.P.Vaqif معاصرى اولدوغو M.V.Vidadi
ایله دئییشمه سینده قاراباغین موسیقی مکانی،
شعیر-صنعت دیاری اولدوغونو سؤیلیلیردی:

کوللی قاراباغین آب حیاتی،
نرم نازیک بایاتی دیر، بایاتی،
اوخونسا مجلس ده خوش کلیماتی،
اوخ کیمی باغیرینی دلر، آغلارسان!
(باخ: آدی کئچهن اثر، ص. ۳۰۶).

ایستر M.P.Vaqifin شعرلرینده، ایسترسه ده
قاراباغ خانلیغی دؤورونده شوشا حاقیندا یازیلان
بیر چوخ شعر نومونه لرینده خانلیغین مرکزی
اساساً «شیشه»، «قلعه»، «قالا» کیمی و شوشا
کیمی ایفاده ائدیلیلیردی. بونو M.P.Vaqifin
(۱۷۹۷-۱۷۱۷)، قاسیم بی ذاکرین (۱۷۸۴-
۱۸۵۷)، بابا بی شاکیرین (۱۷۸۰-۱۸۴۵)، میرزه
حسن قاراباغینین (۱۹۰۴-۱۸۲۴) و باشقالارینین
شعیرلرینده گؤرمک مومکوندور.

۱۹-جو عصرین بؤیوک ساتیریک و لیریک شاعری
قاسیم بی ذاکر شوشادا آنادان اولموش و شوشادا
وفات ائتمیشدی. قبری مشهور میرزه حسن
قبرستانلیغیندادی. عمرونون چوخونو مهدیقولو
خانین اونا باغیشلادیغی خیندیریستان کندینده
کئچیرمیشدی. قاسیم بی ذاکر شعرلرینده

مسکنی اولان شوشا حاقیندا آذربایجان ادبی
سالنامه سینده خیلی شعر نومونه لری وار. بو
نومونه لرین تاریخی شوشانین تاریخی ایله
باشلايیر. اونلاری تخمیناً آشاغی داکى کیمی
قروپلاشدیرماق مومکوندور:

۱. خانلیق دؤورونده یازیلان ادبی نومونه لر.
۲. سووئت دؤنه می ایللرینده یازیلان ادبی
نومونه لر.
۳. ۲۰۲۰-۱۹۹۲-جی ایللر آراسیندا شوشانی
ایشغال ائدن منفور ارمنی تئروریستلره قارشى
یازیلان اثرلر.
۴. ایشغالدان آزاد اولان شوشایا حصر ائدیلمیش
شعیرلر.

معلوم دور کی، ادبی و تاریخی منبع لرده شوشا
شهرینین آدی ۱۸-جی عصرین ۵۰-جی
ایللریندن چکیلیر. بو دا شوشا شهرینین، شوشا
قالاسینین او ایللرده آذربایجانین قاراباغ خانلیغی
تورپاغیندا اینشا ائدیلمه سی ایله الاقدار دیر.
شوشایا عایید یازیلان شعرلر ده ۱۸-جی عصرده
یارانان آذربایجان خانلیقلاریندان بیرى اولان
قاراباغ خانلیغینین مؤوجود اولماسی، قاراباغ خانى
پناه علی خانین تیکدیردی شوشا قالاسی و شوشا
شهرینین آدی و تاریخی ایله باغلی دیر.

قاراباغ خانلیغی ایللرینده آذربایجان شاعری
M.P.Vaqif هله شوشادا معلم لیک ائتدی و اخت

«شیشه قالاسی»، «اهلی-شیشه»، «شیشه»،
«قلعه» و شوشا ایفاده‌سینی ایشلدیرلر (ص. ۳۶).
جعفرقولو خانا یازدیغی بیر شعیرده قاسیم بی
ذاکر:

بو شهری-شیشه‌ده گر بیزی شیشه تاحسالار خوشدور،
کی، هم صحبت بیزه اول نؤع قوم بی حساب اولسون.
(باخ: «آذربایجاندا مشهور اولان شورانین اشعارینا مجموعه‌دیر»، ص. ۳۴)

«شیشه‌نین سیم و زرین دولدوراسان خانه‌سینه،
شیش و ش دیشره‌یه وئرمز گئنه بیر نم قاضی.
(ص. ۴۳)

داش-داش اوسته شیشه‌ده دورماز هرگیز،
بعضی ایشلرده اگر اولماسا الم، قاضی.
(ص. ۴۳)

فیسق و فیجور حدن آشیب شیشه‌ده،
اثرکی، دیشی‌سی یامان پئشه‌ده،
منم قالان همین بو اندیشه‌ده،
زمانه دولانیب قووغایا بیر باخ!
(Q.B.Zakir. اثرلری. باکی، ۱۹۶۴، ص. ۴۴۰-۴۴۱)

وجود لطیفین، ای تاج سریم،
ائتیتدیم قلعه‌ده بهرام اولوب‌دور.
اضطیرابا دوشوب بو ماجرادان،
تامام اهل شیشه، پرغم اولوب‌دو.
(جعفرقولو خانا مکتوبو. اثرلری. باکی، ۱۹۶۴، ص. ۴۵۲)

شوشا وار، داغداغا وار،
مورج اوچون داغا دن اووار.
گؤز یاشیم سئله دؤندو،
ائندی دی داغدا نه وار.
(اثرلری، ص. ۵۲۲)

زامانین ساتیریک شاعرلریندن بابا بی شاکیر
(۱۸۴۵-۱۷۸۰) (او هم ده قاسیم بی ذاکرین
قوهومو و دوستو ایدی) ذاکره یازدیغی بیر
شعیرینده شوشا شهرینی «قالا» کیمی ایفاده
ائدیر. چونکی او زامان شوشایا ائل آراسیندا «قالا»
دا دئییلیردی.

ذاکرا، ائتیتدیم تازه بیر خبر،
حقیقت‌ده قویدو منی خیلی مات.
ظاهرا کی، سئچیرلرمیش قالادا،
طرف-طرف اولوب بیلر دئوتات.
(باخ: کلاسیک آذربایجان ادبیاتی کیتابخاناسی. باکی،
۱۹۸۸، ص. ۲۶)

اصلا شوشالی اولوب، شوشادا دوغولان و ۸۰
یاشیندا شوشادا دونیاسینی دیییشه‌ن میرزه حسن
قاراباغی معاصرلری آراسیندا گؤزل مثنوی یازان
شاعر کیمی تانینمیشدیر. اونون قاراباغ
موحیطینده کی اجتماعی بلالاریندان، عادت-
عنعنه‌لردن بحث ائدن «رسم ویلایتی قاراباغ و
شهری شیشه» («قاراباغ ویلایتی و شوشا
شهری») آدلی اثرینده ده شوشا شهری شیشه
کیمی ایفاده ائدیلمیشدیر.

خان قیزی خورشودبانو ناتوانا خصوصی حؤرم
بسله‌یه‌ن میرزه حسن قاراباغی ناتوانی شوشانین
ایستعدادلی شاعری و رسام کیمی ترهنوم ائدرک
اونون چکدی رسملره شعیرلر حصر ائتمیشدیر:

سن شیشه ایچینده طرفه جانسان،
هم جیسمیله جان اوچون توانسان.
سن سیز ندی شیشه‌نین نمودی؟
گلمز نظره اونون ووجودی

آدلانان، قاسیم بی ذاکر، خان قیزی ناتوان، میر محسن نواب، فاتما خانیم کمینه، اوزئییر حاجیبی، بولبول، خان شوشینسکی، جاببار قاریاغدی اوغلو کیمی نچہ-نچہ سۆز، صنعت مشهورلارینین وطنی اولان، داش-تورپاغی صنعت اینجیلری ایله یوغرولان شوشا حاقیندا پونزییا نومونه لری یازیلیمیشدیر.

صمد وورغون قاراباغین نادیر اینجی سی شوشا حاقیندا یازیردی: «قاراباغ گۆزلدیر. اونون کئچیلمز قیالارینی، داغلارینی، قالین، آیاق دیمه یه ن مئشه لرینی، داغ سئلرینی و شفاف بولاقلارینی آذربایجان شاعرلری اؤش شعرلرینده آز ترننوم ائتمیشلر. اوجا داغلارین دؤشونه شوشا شهری دوشموشدور. شوشا نینکی اؤزونون گۆزل طبیعتی، یوکسک پوئتیک و آهنگدار مدنیتی ایله ده شهرت تاپمیشدیر» (ص. وورغون. اثرلری. ۵- جی جیلد. باکی، ۱۹۷۲، ص. ۱۴۶).

بو تۆو قاراباغین، اونون باغ تاجی شوشانین ایسه اؤزومخصوص گۆزل لیگی قلم اوستالارینا ایلهام وئرمیش، بدیعی نومونه لرین یارانماسینا سبب اولموشدور.

- دئییه خورشودبانو ناتوانین شوشا شهرینده خیریه چی خیدمتینی خصوصی وورغولاییر (باخ: میرزه حسن قاراباغی. سئچیلیمیش اثرلری. باکی، ۱۹۷۳، ص. ۱۰۶).

یوسف وزیر چمنزمینلینین «قان ایچینده» رومانیندا مرکزی شوشا شهری اولان قاراباغ خانلیغینداکی بیر دؤورون تاریخی احوالاتی قلمه آلینیر. روماندا شوشا شهرینین شرق جهتینده کی باغریقان داغینین آدی چکیلیر. روماندا شوشا شهرینین آدی شیشه کیمی ایفاده ائدیلیلیر.

روماندا یازیلیر کی، «...ایبراهیم خان قاراباغ قایداندا قارداشی مهرعالی بیله آراسیندا سلطنت داواسی دوشموشدو. ایبراهیم خان قانی آوار خانین کمکی ایله قارداشینین شیشه دن چیخاریب، قاراباغ خانی اولموشدو (باخ: ی. و. چمنزمینلی. اثرلری. ۲- جی جیلد. باکی، ۱۹۷۸، ص. ۴۸۹).

معلوم دور کی، «قاراباغ شیکسته سی» بو تۆو قاراباغین، «خاری بولبول» ایسه شوشانین سیموولودور. تصادفی دئییلدیر کی، صمد وورغونون شوشا شهرینده اوستاد خواننده خان شوشینسکییه بدهتا سؤیلدی

کۆنلوم کئچیر قاراباغدان،

گاه او داغدان، گاه بو داغدان،

آخشام اوستو قوی اوزاقدان،

هاوالان سین خانین سسی،

قاراباغین شیکسته سی

-شعیری هر زامان خالقین دیلینده ازبر اولموشدو.

سوؤت دؤنهمی ایللرینده ده آذربایجانین موسیقی

بئشی، قافقازین کونسرواتوریا سی

خالق شاعری رسول رضائین «شوشا» (۱۹۴۷)،
 «شوشام منیم» (۱۹۸۰)، نبی خزرینین
 «شوشائین یوللاری» (۱۹۵۴)، میروارید
 دیلبازینین «شوشا»، ععاریف عبدالله زاده نین
 «شوشادا» شعرلرینده آذربایجانین گۆزل،
 فوسونکار شهرى شوشا شهریندن حیرانلیقلا
 صحبت آچیلیر، یوز زینتی، یوز رنگی اولان بو
 اسرارنگیز تورپاقدا اینسانین نه قوجالمایاجاغی، نه
 ده اؤلمیجی احتیمالی دیله گتیریلیر. رسول رضا
 «شوشام منیم» شعرینده «پناهلارین یادىگاری،
 نور پارچاسی»، «جاببارین، سیدین، نواین،
 اوزئیرین، بولبولون نغمه‌سی» اولان شوشائین
 تاریخده هئچ بیر فاتحه، موخننه باش ایمدییندن،
 یاندیردیغی نچه-نچه میلی صنعت چیراغیندان،
 جیدیر دوزوندن صحبت آچاراق یازیر:

سنی بیرجه دفعه گۆره‌ن،

بیر کۆنولدن، مین کۆنوله،

سنه آشیق، بند اولموشدور،

قاراباغین یاراشیغی!

...شوشام منیم.

متانتله، دیانتله،

سختوتله قوشام منیم.

(۵ جیلد، ص. ۴۲-۴۳)

عاریف عبدالله زاده «یاغیشی سئل، دوغوشو گول»
 اولان شعرینده شوشائین تاریخی خاطرلانی:
 بو شوشادا ابراهیم خان قالاسی دا،
 ناتوانین یاراسی دا،
 قاجارین سون گئجه‌سی ده،
 اوزئیرین ایلک نواسی دا،
 ذاکرین قوباری دا،
 واقیفین مزاری دا،
 یان-یانا آخیب گئدر،

زامانین سینه‌سیندن.
 قایالار صف-صف دورار،
 اوچوروملار تیتشر،
 علی ساغ قولاغیندا،
 «آمان» دئییب چاغلایان،
 بیر اوشاغین سسیندن.
 (ص. ۱۹)

ممد آرازینین، خلیل رضا اولتورکون، انور
 احمدین، زیور آغایئوانین شوشایا حصر ائتدیکلری
 پوئزییا نومونه‌لری ده شوشا شهرینه، اونون شعر-
 صنعت عابده‌لرینه، اسرارنگیز گۆزلیینه، تاریخی
 وارلیغینا حصر ائدیلمیشدیر.
 خالق شاعری ممد آراز ۱۹۷۹-جو ایله یازدیغی
 «شوشادا بیر گئجه» ادلی شعرینده

بو گئجه گئجه‌نین سون قاتیندایام،

بو گئجه بیر قندیل قانادیندایام

-دئییه بو معجزه شهرى بیر چیل چیراق شهرى
 کیمی وصف ائدیر و داغ باشیندا سالینان شوشایا
 «فضادان آسیلان چیل چیراق شهر» دئییر.
 خالق شاعری خلیل رضا اولتورک ۱۹۷۹-جو
 ایله «شوشا سفری» ادلی لیریک پوئماسیندا
 سال قایالی، مغرور گۆرونوشلو شوشائی «مرمر
 قصرلین آغاپاق نورو» آدلاندیریر و شهرى
 حیرانلیقلا وصف ائدرک بلله پوئتیکلشدیریردی:
 «شوشه دئمه‌لییه‌م بلکه ده سنه،
 شوشه‌دن ایشیق‌لی، مرمر شهریم.

داغ بوللورو کیمی پارداخلی، پارلاق،

منیم یاقوت قالام، گؤوهر شهریم.

(باخ: خلیل رضا اولتورک. «من شرقم». باکی، ۱۹۹۴، ص. ۵۶۹).

-دئییه شاعر شوشایا عیسی بولاغیندان سو
چکدیرهن آذربایجانین خیریهچی شاعر قیزی
خان قیزی ناتوانی خاطرلادیر و گۆزل شوشانین
«قیزیل لی قایا» سینی، «داشاشیران قایا» سینی،
«قارا قایا» سینی، «گۆی قایا» سینی، «آلا
قایا» سینی، «خلفالی دره» سینی، «میختؤکه
دره» سینی، «یوسفجان گدی» نی، «شوتلانلی
یایلاغی» نی، «کئچی لی داغی» نی، «ایسمایل
بینهسی» نی، «بیلر بینهسی» نی قلمین گوجو ایله
وصف ائدیر، بو گۆزل یئرلر اوچون «بورنومون اوجو
گۆنییر» - دئییر و بو یئرلری گۆروب گزمین
آیریجا گۆزلیینی شعیره گتیریر و بو گۆزلیک
دیارینی آذربایجان آدلی آنایا محسوسلوغوندان
فخر ائدرک یازیر:

سن منیم بول هاوام، چۆریم، سویم،
آغزیمین دادیسان، آذربایجانیم!
آتامین آغ ساچی، آنامین سودو،
بالامین آدیسان، آذربایجانیم!

سال قایالار کیمی شؤهرتین اوجا،
قوی جیدیر دوزونه باخیم دیونجا،
دوروم کئشیینده عمروم بویونجا،
شوشا، داشالتیسان، آذربایجانیم!

...ای دنیز، ای عمان آذربایجانیم،
سنین شوشان اوچون یازدیم بو شعری،
اونون آغ چالمالی باشیندان اؤپدوم،
سنى قوجاقلاماق مومکون اولمادی،
ایلدیم، عادیجه داشیندان اؤپدوم.
(ص. ۵۸۳-۵۹۰)

شاعره زیور خانیم آغایئوا شوشانین ۱۹۹۲-جی
ایلدی ارمنی تروریستلر طرفیندن ایشغال

شوشانین تر-تمیز هاواسی، سانکی گولاب
چیلنمیش یوللاری، معجزه جیدیر دوزو، زاریسلی
چایی، خلفالی چایی شاعره ایلهام وئریر، توتیا
بیلدی بو تورپاغین بولاقلارینی، چایینی،
دره سینی، گدیک و یایلاقلارینی، داغ و
کئچیدلرینی وصف ائتمکدن دویمور.

شاعر بو گۆزل شهرده اونلارلا بولاق آدینی
تاریخلشدیریر. «عیسی بولاغی»، «قوشابولاق»،
«آیدین بولاغی»، «سودلو بولاق»، «ناغیلار
بولاغی»، «بیلر بولاغی»، «اسماعیل بولاغی»،
«کور بولاق»، «بوز بولاق»، «سکی لی بولاق»،
«چؤمچه بولاغی»، «دامجی بولاغی»، «بدل
بولاغی»، «داش بولاغی»، «لیلپار بولاغی»، «نوولو
بولاق»، «شیرشیر بولاغی»، «اؤکوزجان بولاغی»،
«خینالی بولاق»، «ساری بولاق»، «حسن
بولاغی»، «آرمود بولاغی»، «حاجی بولاغی»
کیمی، سایماقلا بیتمه یه ن چوخلو بولاق آدینی
چکیر و یازیر:

«ایسگندر تاپمادی دیریلیک سویم،

گل سین نشان وئریم نئچه قایناغی»

- دئیهرک هر بولاغین بیر دیریلیک سویمو
اولدوغونو افسانلشدیریر.

اوزئییر موسیقی سینی، رشید قهقهه سینی، خانی،
جابباری، سیدی، واقیفی، یوسف وزیر شیرین-
شیرین خاطرلایان شاعر:

آی آمان، گۆر گلیب هارا چیخمیشام،
«ناتوان بولاغی» - سککیز چئشمه لی،
...گۆزومده جانلانیر گوموش باشماغی،
ایپک کلاغالی شرقین گۆزه لی،
بنؤوشه طالع لی، گول یاراشیق لی،

حاتم سخاوتلی عصمت هیکلی» (ص. ۵۸۱)

اڻڊيلمه سيندن سڪکيز ايل اول، تخميناً ۱۹۸۰- جي ايلده يازديغي «شوشا» شعيرينده تاريخين داش يادداشيندا ياشايان نغمه لر اوجاغي اولو تورپاغيميزين سحرکار گورونوشونه حيرانليغيني بئله ايفاده ائدير:

بیر یعنی گوی دهلهن زیروح دوزومو،
بیر یعنی تر-تره زومرود مئشه لی،
باخیرام اطرافا ائله بیل شوشا،
داغلارین اووجوندا بوللور چئشمه دی.

(باخ: زیور آغایو. «آخان سولارگری دؤنمز». باکی، ۲۰۰۹، ص. ۲۱).
شوشانین آذربایجان موسیقی مدنیتینین شاه اثری
اولدوغونو اصلن قاراباغلی (آغاجابه دیلی) اولان،
اوزون مدت خانکه نندی ده کی اونیوئرسیتتین
دوستنتی اولان انور احمد بیر شعیرینده بئله
پوئتیکلشدیریر:

شوشا قالام، تاختی-تاجیم،
خوش آوازیم، سس پایتاختیم.

باشقا بیر شعیرینده ایسه:
وصالین هر کسه سعادت شوشا،
ای فطرتا خلق اولموش طبابت شوشا
-دئییه طبیعتین معجزه سی اولان شوشانی طبابته
- جان درمانینا بنزه دیر.
انور احمد «شوشا» آدلی شعیرینده ده شوشانین
اعجازکار، میثیل سیز گؤزلیینی، شاعرانه
یارانیشینی حیرانلیقلا میصراعلارا دوزه رک:

بوردا زیروح لرین قاشی گوموشو،
بوردا دره لرده دنیا یئرلشر - دئییر.
(باخ: انور احمد. «سئوگی یوردو». باکی:
گنجلیک، ۱۹۷۹، ص. ۴۴).

آشاغی داکی ایکی میصراعدا ایسه انور احمد داغ
اوسته سالیان، داغ اورکلی، داغدان دوغولدوغو
اوچون داغ ووقارلی اولان شوشانین گؤزلیینه
فلسفی بیر دون گئیدیریر:

شوشا، داش کمرلی گؤزل شهریم،
داش اوسته دوغولان قیزیل سحریم.

۱۹۹۲-جی ایلین مایین ۸-ده ارمنی
تررورچولاری شوشایا داخل اولوب، مایین ۹-دا
خاینجه سینه شهری ایشغال ائتدیلر. یئرلی
کؤنوللوردن عبارت اولان باتالیون دؤیوشچولری
شوشانین کوچه لرینده گئجه یاریسینا قدر
دؤیوش سهرلده، مایین ۹-دا شهر ارمینلر طرفیندن
ایشغال اولوندو، بو گؤزل دیار بیر مدت
آلچاقلارین ایشغالینا معروض قالدی.

تاریخچی-عالیم، اصلن آغداملی اولان عسگر عبد
الله یئو «قاراباغ فاجعه سی» آدلی اثرینده یازیر:
«شوشانین ایشغالی ایله ۱۹۰ هکتار قوروق
زوناسی، ۲۳۵ تاریخی عابده، ۸۷۰ متر
اوزونلوغوندا اولان قالا دیوارلاری و ۴۵۰ هکتار
اراضی ده یئرلشن داشالتی دؤولت طبیعت
اراضی سی محو ائدیلمیش اولدو. «حاجی یال»
آدلانان اراضی ده ایسه ایکی مینه قدر پالید آغاجی
کسیلیب خاریجه ساتیلدی. توپخانا مئشه سی
قیریلیب تالان ائدیلدی و ۵۰ ائوده ن عبارت اولان
زاریسلی کندی تامامیله داغیدیلدی» (باخ: عسگر
عبد الله یئو. «قاراباغ فاجعه سی». باکی: آذربایجان دؤولت
اقتصاد اونیوئرسیتتینین نشری، ۲۰۱۶، ص. ۱۲۵-۱۲۶).

شوشادا خانین سسی،
واقیفیمین سؤزو وار،

یارا سایان زیور خانیم «شوشا» آدلی شعیرینده یازیردی:

آماندیر، آی شوشا، یوخوما گلمه،
ایمانیم کسیر، دیندن دۆنره،
یاد تپین سینهن اوسته گۆرهنده،
اینان، یوخومدا دا اۆله بیلرهم.

«گوللنهن هیکلر» شعیرینده نانکور، موردار ارمنی خصلتینه لعنتلر یاغدییران زیور خانیم شوشانین جانلی انسیکلوپئدیالاری اولان آذربایجان شعر-صنعت دونیاسینین بؤیوک شخصیتلری اوزئیر بیین، بولبولون، خورشودبانو ناتوانین هیکلرینی جانلی اینسان کیمی گولللهیهن خاین ارمنی قولدورلارینا لعنت یاغدییر. نادوروست ارمنی تررورچولارینین گۆزلینه ایتی بیچاق کیمی باتان شوشاداکي میلی-مدنیت عابدهلریمیزه جانلی اینسان کیمی قصد ائدرک اونلاری گولللهیهن وحشی ارمیلری نیفرتله قلمه آلیر. زیور آغایثوا بو هیکللی «شهیدلرین ان اولوسو» آدلاندير اراق یازیر:

قالخ آياغا، ای قاراباغ،
تونج سینهنده هیکله باخ،
یوردومدا بایراق اولاجاق،
گولللهنهن هیکلریم.

(باخ: زیور آغایثوا. «آخان سولار گتری دۆنمز». باکی، ۲۰۰۹، ص. ۳۸.)

«خاری بولبولوم» شعیرینده زیور خانیم شوشانین سیموولو اولان، بو تورپاقدان باشقا هئچ بیر تورپاقدا بیتمهیهن «خاری بولبول» چیچینین دشمن تاپداغینداکی پریشان حالینی پوئتیکلشدیرهک اونو جانلی اسیره بنزه دیر. بو اسیرلیک یوکونو چکه بیلمهیهن چیچین گوندوزونون ده گنجهیه دۆندویونو اورک آغریسی ایله میصراعلارا تۆکور:

اسیرلیک یوکونو چکه بیلیمیر،

← Xudafərin 193 (2021) خداآفرین ۱۹۳ اردیبهشت - ۱۴۰۰

هم توپخانا مئشه سی،
هم ده جیدیر دوزو وار.

واحد آسلانین «یاغیش هاواسی» کیتابیندا شوشانین ایشغالیندان سونراکی ایلرله باغلی اولان شعیری وار: «شوشانین ایشغالی گونو» و «شوشا طالع کوسکونو» ۱۹۹۲-جی ایلین ۸ ماییندا چال-چاغیرلی گۆزل شوشانی ایشغال ائدن خاین تررورستلره لعنتلر یاغدییران مؤلف شوشانین جانلی تاریخینی خاطرلایراق ۲۰۰۹-جو ایلده یازدیغی بیر شعیرده دوز ۱۷ ایلدیر کی، بو گۆزل شهرین ایشغالا اوغرا دیغینی آجی-آجی دوشونور:

دوز اون یئددی ایلدیر کی،
شوشاسیز یاشایرام،
ایلاهی، من بو درد،
بس، نجه داشیرام - دئیر.

باشقا بیر شعیرینده ایسه واحد آسلان:

صباحلار اوزانیدیقجا،
من سوسوب دایانیدیقجا،
قورخورام کی اونودا،

اونودا شوشام منی - دئی شوشانی جانلی اینسان کیمی دوشونور، بو آیریلیغین حسرتله دۆنجیندن قورخور.

وطن تورپاغینین میللتین حیاتینداکی اهمیتی قاورامیش بیر شاعر اولاراق میلی دوشونجه لرینی «لاچین اینتظاردا، شوشا داردادیر»، «گولللهنهن هیکلر»، «خاری بولبولوم» کیمی شعیرلرینده خاین و نانکور ارمنی تررورستلرین آذربایجان تورپاغیندا آچدیغی یارالاری اؤز اورینه وورولان

ایندی یاد اللرده قالیب اینلییر،
آجیب یاخاسینی فقان ائیلییر،
یاراسی اینجی دیر خاری بولبولون.
(ص. ۱۹).

خاری بولبولون عینی پریشان حالینی شاعره روزگار
افندیوا «خاری بولبول» شعیرینده:
شوشا ایندی سنه قفس،
بو نه تالی، نه کسکس؟

-دئییه یاد نفسینده تنها قالان چیچهیه صبر ائتمیی،
سولماماگی اورک آغری سی ایله توصیه ائدیر و سولما
یادین نفسینده - دئییر.

دمیر گدبی لی ایسه خاری بولبولو بیله پوئیکلشدیریر:
بیر میلته آر اولسان دا،
عذابلارا یار اولسان دا،
حسرتیندن سارالاسان دا،
سولما، یاشا، خاری بولبول.

سن ان ظریف بیر چیچک سن،
نه گۆزل سهن، نه گۆیچک سن،
ازسه لر ده بیته جک سن،
دۆز سرت قیشا، خاری بولبول.

خالقیم آیاغا قالخاجاق،
سنی دوشمندن آلاجاق،
ظفر یاللیم سس سالاجاق،
داغا، داشا، خاری بولبول.

دوشمه ن چیراگی سؤنه جک،
قاراباغا تورک دؤنه جک،
یورد بایراقلا بزه نه جک،
باشدان-باشا خاری بولبول.
دمیر حیراندی چطرینه،
دۆز بیر آز منیم خاطریمه،
قرق اولاجاق گول عطرینه،
گۆزل شوشا، خاری بولبول.

«آرزوم وار شوشانی بیر دا دئین ها گۆروم» نابات اؤدر
قیزی قیاسلی، اصلن شوشالی اولوب، شوشادا بویا-باشا
چاتان سوئتلانا محررمووا دا «شوشام»، «گئدیرم
شوشایا» شعیرلرینده شهیدلرین روحلارینی
سئویندیرمک اوچون، آلچاق ارمنیلردن اینتیقام آلاق
اوچون وطنداشلاری شوشایا یوروش ائتمه یه چاغیریر:
گئدیرم شوشایا، گئدن وار، گل سین،
اینتیقام آماغا گئدن وار، گل سین.

... گئدیرم شوشایا عصیان ائتمه یه،
قلبه قزانیب بایرام ائتمه یه،
گئدیرم روحلاری سئویندیرمه یه،
گئدن وار، گل سین!

(باخ: اقتصادی و ادبی تفککور ایشیغیندا. باکی، ۲۰۱۵، ص.
۱۴۰، ۱۵۱).

گۆرکملی آذربایجان بسته کاری واصیف آدیگۆزلوون
۲۰۰۳-جو ایلهده صحنه یه قویولموش «ناتوان»
اوپئراسی آذربایجانین گۆرکملی شاعری، قاراباغ
خانینین قیزی خورشودبانو ناتوانین ۱۵۰ ایلیک
یوبیلئینه حصر اولونموشدور. اوپئرانین دراماتورژی
خطی هم ده آذربایجانین بو گونو ایله باغلی ایدی.
دقت ائدیلدیک ده، تاماشانین فینال صحنه سینده
ناتوانین روحونون بیزی گۆز یاشلارینا بوغان «شوشانی
خلاص ائدین» چاغیریشی ایدی.

روحون شاد اولسون خان قیزی ناتوان خانیم!
خیلاصکاریمیزی الله قوروسون. او، سنین خالقینین
مظفر اوردوسو و بو اوردونون مظفر سرکرده سی، آلی
باش کوماندان، آدی ایله تاریخلشن آذربایجانین
دوشمن اوزرینده کی ظفری دیر.

شاعر ممد آسلان ایسه «خان قیزی هؤنکوره بو
دردی ای کاش» آدلی شعیرینده «داغ باشیندا
یئرلشن شیشه نین (شوشانین) مین دورلو
گوشه سینین، عیسی بولاغینین نشئه سینین
خاطرلاییر، بو فوسونکار شهرین ایشغالینا اؤزو ده
آغلایراق

بهرلنڭب خارى بولبول،
 وچده گليپ سوسان بولبول،
 نئجه سئوينمه سين كؤنول،
 شوشادان گلير قوجاغينا.

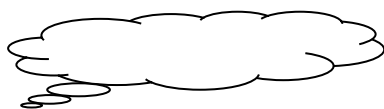
اوزئيرين، ناتوانين،
 سيدين، جاببارين، خانين،
 بؤيوك سؤز، صنعت اوجاين،
 شوشان گلير قوجاغينا.

پناه خان قويموش تملين،
 تاريخه يازميش عملين،
 اومقدس، اولويئر،
 شوشان گلير قوجاغينا.

قاراباغدا يازدى داستان،
 ايلهام، آلى باش كوماندان،
 دؤيوشلرده ظفر چالان،
 پاشان گلير قوجاغينا.

روحو شاددير شهيدلرين،
 يئنيلمزدى ايگيدلرين،
 داغ ووقارين، قورور يئر،
 شوشان گلير قوجاغينا.

دوشمه نيندن آليب باجى،
 قلوبنده يوخ آغرى، آجى،
 قاراباغين باشينين تاجى،
 شوشان گلير قوجاغينا.
 آچ قوينونو، آذربايجان،
 بالان گلير قوجاغينا.

پناه على خانين چاتلاسين باغرى،
 خان اولان گلمزى مولكونه دوغرو [۱]
 [۱] M.Aslan. شاعر صلاحيتى. باكي، ۲۰۱۵، ص. ۲۳۵.

— دئيه سانكى شوشانين قوروجوسو پناه على خانى
 كمكه چاغيرير.

آنجاق بو كؤمك مظفر آذربايجان اوردوسوندا، اونون
 باش كوماندانى گلدی ۱۹۹۲-جى ايلين ۸ مایيندا
 ايشغالا اوغراميش شوشا شهرى ۲۰۲۰-جى ايلين ۸
 نويايريندا، ۲۸ ایلدهن سونرا اؤز صاحبلىرىنه قوووشدو.
 او دئدی: «عزيز شوشا، بيز قاييتميشيق»، «عزيز
 شوشا، بيز سنى ديرچلدجيك»، «شوشا بيزيمدير!»،
 «قاراباغ بيزيمدير!». مغرورلوقلا بير داها اعلان ائتدی:
 «بو تورپاغين صاحبلىرى قاييديب. الينده بايراق، الينده
 سلاح، اورينده وطن سئوگىسى»، «ابدی
 ياشاياجاغيق بو تورپاقلاردا».

شاعر دامت كريملى ايسه بو قوووشمانى، بو سئوينجى
 «شوشان گلير قوجاغينا» شعيرينده خرونولوژی
 آرديجيل ليقلا بئله پوئتيكلشدیردی:

آچ قوينونو، آذربايجان،
 بالان گلير قوجاغينا.
 نئجه ایلدير حسرتينله،
 يانان گلير قوجاغينا.

يورد-يوواسى تالان اولان،
 يايدا يانان، قيشدا دونان،
 سولارين حسرت قالان،
 سونان گلير قوجاغينا.

چکيليب قارا بولودلار،
 آزاد اولوب اسير يوردلار،
 دورولوب دو سئلر، سولار،
 ساران گلير قوجاغينا.

ایران اسلام اینقلابیندان سونرا آذربایجاندا ادبی حرکات (۱۹۷۹-۲۰۱۵)

(İran islam inqılabından sonra güney Azərbaycanda ədəbi hərəkat (1979-2015)

Prof. Dr. Vüqar Əhməd

پروفیسور وقار احمد

چئویردی : حسین شرقی دره جک

دیلیمیزده بیر چوخ قزئت و ژورناللار مئیدانا گلدی. بو مطبوع اورقانلارین بیر چوخونون عمرو قیسا اولدو. آنجاق ان اساسی، آنادیللی دؤوری مطبوعاتیمیزی یارادان تاریخی، سیاسی-ایجتیماعی، مدنی و ادبی-بدیعی شرایطین یئنیلگی ایدی.

سوسیال حیاتا یاخیندان باغلیلیق، خالقین، چاغداش اینسانین دونیاگؤروشو، معیشتی ادبیاتدا اؤز عکسینی تاپیردی. وطنپرورلیک، آنا دیلی و اینقیلابی-دئموکراتیک ایدئاللاری یارانیر و یاییلیردی. م. شهریار، ح. ساهیر، م. محزون، ه. ترلان، م. درفشی کیمی قوجامان صنعتکارلار، اؤز اثرلری ایله ۸۰-جی ایللر ادبی پروسئسی نین اساسینی قویמוש ص. بهرنگی، سهند کیمی ادیبیلرین ایشینی داوام ائتدیرن ح. خطیبی، ح. حداد، ح. نیطقی، اورمو اوغلو، ایلدیریمی، ساوالان، آلوو میلی، دئموکراتیک ایدئاللارین، اینقیلابی پوئزییانین مؤلیفلری سیراسینا آیددیرلر. ۱۹۹۰-جی ایللرده گونئی ده پوئزییا پروسئسیندن صؤحبت آچارکن یارانان ادبیاتین ایلك نؤوبه ده، اؤزونه قدر مؤوجود اولמוש بدیعی تفککور عالمی ایله درین باغلیلیغی قئید ائدیلمه لیدیر. ۹۰-جی ایللر گونئی شاعیرلری نین یارادیجیلیغیندان بحث ائتدیکده گنجلرین فعاللیغین خصوصیه وورغولاماق ایسته ییریک. چونکی، همین گونئی شاعیرلری داها موباریز، ایجتیماعی آلوو ایله جوشان، چاغداش دونیاگؤروشونه منسوب یارادیجی شخصلردیر. بورادا یاش فرقی نین موثبت و یا منفی خصوصیتلرینی بلکه ده قابارتماق یئرینه دوشمور. لاکین قوجامان صنعتکارلار آرتیق

پوئزییا

۱۹۷۹-جو ایل اسلام اینقیلابی اوریزینال خصوصیتلری ایله خاراكتئریزه اولونور. بو اینقیلابدا اؤلکه نین بوتون ایجتیمای صنیف و طبقه لری-کندلی، فهله، صاحبکار دا، روحانی ده، ضیالی و طلبه ده، قادینلار دا بیرگه موباریزه آپاریردیلار. اونا گؤره ده بو اینقیلابی موباریزه تاریخه خالق اینقیلابی آدی ایله تاریخه دوشدو. آمریکا ایمپئریالیستلری نین اؤلکه ده حؤکمدارلیغینا سون قویولدو و اساس او ایدی کی، اورتا عصرلره مخصوص شاهلیق اوصول ایداره سی نین حکم سوردویو بو قورولوش، پهلوی محمد رضا حاکیمیتی سوقوطا اوغرادى. خالق اینقیلابی ایراندا یاشایان چوخسایلی میلّت و خالقلاری دئسپوتیزمدن خیلاص ائتدی.

محض اسلام اینقیلابیندان سونرا گونئی ده ادبی دیرچلمه نین سوییه سی یوکسلدی. دوغما

ادبیاتدیر. بو ادبیات حال-
حاضریدا بوتون دونیادا باش
آلیب گئدن ظولم و زوراکیلیغی
پیسله ییر، اینسانیتی، حاق و
عدالتی ترنوم اندیر. بو ادبیات
مضمونو، روحو، ایفاده واسیطه
لری ایله اولکیلرین فرقلنمیر. بو
ادبیاتین، خصوصیله پوئزیانین
بوتون ایدئیا-مضمونو، بدیی

فیکیر و موحاکیمه لری یالنیز حیاتدان دوغور.
۱۹ عصرین اوللرینده گونئی آذربایجان
پوئزیاسی خالقین حیاتی، موباریزه سی گؤزللیگی
ایله باغلی اولمایان بیر ایدئال تانیمیر. لاکین بو
ادبیات نه قدر بشری پروبلملری اؤزوندۀ عکس
ائتدیریرسه، اونون اساس مؤوضوسو، ان آپاریجی
ایدئاسی، ان عالی مقصدی ایکیه پارچالانمیش
وطنیدیر:

**آراز چایی، اؤلکه میزده اوزان دین،
حیاسیز جا قانیمیزا بویاندین.
قارداشلاری بیر-بیریندن آیردین،
وطن ایچره ندن سرحد قاییردین.**

بوتون گونئی آذربایجاندا اولان شاعیرلر کیمی
هئریسی ده آذربایجانلی یکی یئرۀ بؤلن آراز چایینا
اوز توتور. او، آراز چایینی قیناماقلا تاریخن
عدالتسیزلیگینه قارشى چیخیر. بورادا شاعیر هر
بیر وطنپرور آذربایجانلی نین کؤکسوندۀ درین بیر
یارا آچمیش تاریخی حادیه یه اولدوقجا حساس
یانشیر. اؤزونون ایدئالیست-ائموسیونال فیکرینی
چوخ گؤزل ایفاده اندیر. سون دؤورلدۀ گونئی
آذربایجاندا اولان اونلارلا شاعیر اؤز
یارادیجیلیقلاریندا اساسن بو مؤوضویا یئر وئرسه

سؤزلرینی دئییلر. ایندی اونلار گله جک
نسیللری، میلّیمیزی تضییقلردن قوروماق نامینه
یاشین آهیل دؤورونون مودریکلیگینه خاص
اولاراق شووینیستلیک گؤسترن بعضی "
قارداشلاریمیزلا " سانکی آتشکس مؤوقعینده
دایانیر.

" گونئی گنج شاعیرلری نین گلیشی ایله
ادبیاتا یئنی باخیش تاثیر، فورما و اوسلوب
جهتلری گلدی و بو گنج نسلین یارادیجیلیق
نایلیتلری، تاپینتی و ایتکیلری، اوغور و
قصورلاری حاقیندا سؤز دئمک شوبهه سیز، او
قدر ده آسان دئییلدیر. اولاً، اونا گؤره کی،
یارادیجیلیقلاری حاقیندا سؤز آچاغاغیمیز یئنی
نسلین اؤزلوگونه یاش عامیلیندن داها چوخ
پوئتیک حس و دوشونجه عامیلینی حیاتین،
جمعیتین، باخیشلار سیستمی نین یئنیلشمه
سینی تظاهور ائتدیریر. بو باخیمدان ۹۰-جی
ایلردۀ گونئی پوئتیک موحویطله سحر اردبیلی،
نوشین موسوی، رسول رحیمی دیزه چی، رشید
کلباسی، ایبراهیم زاهد، محمدرضا ملیکپور و ب.
یارادیجیلیغی بو گونکی شعیریمیزین گنجلیگینی
ایفاده باخیمیندان تحلیل اوچون داها سعجییوی
گؤرونور "

۱۹ عصرین اوللرینده گونئی آذربایجان
پوئزیاسیندا یارانمیش ادبیات هومانست بیر

لر ده، تاریخی حادثه نین هر بیر شاعیره دوغوردوغو تصورات اونون خیال سوزگچیندن کچیر به هر بیر شاعیر اؤزونمخصوص بیر شکیده قلمینی ایشه سالیږ:

یوللار بونو بیلسین، شانلی ائلیمیز وار،
آل قانلی آراز تک هله داشقین سئلیمیز وار.

صدیار وظیفه ائل اوغلونون یوخاریداکی میصراعلاری ان ساده بیر شکیده حاقیقتی اؤزونده عکس ائتدیریر. اگر ص. ائلوجلونون بئله بو اون دؤرد میصراعدان عیبارت "مرد ائلیمیز وار" شعیرینی بوتؤولوکده اوخوماسان بو میصراعلاردا حقیقتین، شاعیری دوشوندورن پروبلئمین دوزگون عکسی، قاباقجیل فیکیرلرین ترنومو ایله وحدت تشکیل ائندیگینی آچیق-آشکار گؤرریک. تاریئل اومیدین "کؤکسون ائله گئنیشله نیب" شعیرینده ایسه بیز تامام باشقا بیر دست-خطین، اوسلوبون شاهیدی اولوروق:

دانیشارام سؤزلریمی،
آراز اولوب شاهه قالخار.
آتیلارام آرازا من،
ایکی ساحیل منه باخار.

بو پوئتیک میصراعلار شاعیرین فیکرینی آیدین ایفاده ائدیر. اوخوجو شاعیرین نه دئمک ایسته دیگینی آسانلیقلا قاوراییر، آرتیق هئچ بیر شرحه، فلسفی باخیشلارین تحلیلینه احتیاج قالمیر. بیر واختلار شعیرمیزده کی عنعنه وی آزادلیق و دئموکراتیا ایدئاللاری اؤز فعال ایفاده سینی گونئی لو صنعتکارلاریمیزدان بالاش آذر اوغلو، علی توده، سؤهراب طاهیر، اسماعیل جعفرپور، مدینه گولگون، حکومه بیللوری نین و باشقالاری

نین یارادیجیلیغیندا تاپیردیس، ایندی اونلارین خلفلری سحر اردبیلی، نوشین موسوی، ر. ر. دیزه چی، رشید کلباسی، محمدرضا ملیکپور، آزاده دارازلی، تاریئل اومید، گونش اوغلو، رسولی احد، محمد باغیرانی، بختیار موغان اوغلو، تورکان مسیم، پیروز دیلنچی، رامیز اؤزلر، لاله جاونشیر، ساپلاق نیگار، رضوانه خانیم، میهن کریمی و باشقالاری اؤز سلفلری نین یولونو لیاقتله داوام ائتدیره رک، فقط شعیریمیزه چاغداش اوسلوب الوانلیغی، فیکیر زنگینلیک گتیره رک، میلترین دوشمنلرینه قارشی مغرور دورور، حدت و غضب سسینی قالدیریرلار.

۱۹ عصرده گونئی آذربایجاندا یارانمیش ادبیات عموم آذربایجان ادبیاتی نین گؤزل بیر صحیفه سینی تشکیل ائده رک، اساس ایدئیا-بدیعی کثیفیتلریله اونون رئالیزمین، خلقیلیگینه خیدمت ائتمیشدیر.

۲۰ عصرین سونو، ۱۹ یوزیللیگین اولینده یارانان گونئی آذربایجان پوئزیاسیندا سیاسی-پوبلیسیستیک اوسلوبلا یاناشی، آنالیتیک-پسیخولوژی اوسلوبون موختلیف چالارلارینا و شکیللرینه موراجیعت اولونور و بوندان پوئزیانین معنوی-ائتیک مضمونو دا دولغونلاشیر. بو معنادا شعیریمیز قولامرضا صبری تبریزی نین، ملیحه عزیزپورون، نیگار خیاوی نین، تورکان نسیمی نین، و باشقا شاعیرلرین یارادیجیلیغی نین تیمثالیندا مهم یئنیلیکلر الده ائتمیشدیر.

سون ایللرده علمی-تئخنیکی ترققی نین سورعتله اینکیشاف ائتمه سی دؤورونده صنعتین، طبیعتی نین، اخلاقدا و معنویاتدا اوینادیغی موستثنا رول گونئی آذربایجان پوئزیاسیندا دا اؤز یئرینی تاپمیشدیر. سون ۴۰ ایله یاخین دؤورده گونئی ده یارانمیش پوئزییا نومونه لری نین

ایستقامتله فورمالاشماسیندا
خصوصی یئری اولدوغو
کیمی، بورادا چاغداش تورک
شعیری نین ده تاثیر حس
اولونور. دیگر طرفدن شاعیرلر
آروپا پوئزیاسینی دا منیمسه
ییر، حتی بو گون دبدده اولان
پست مدرنیزمین تمثیلچیلری
نین آدلارینی شعرلرینه

کتیریرلر.

گونئی آذربایجان پوئزیاسی اساسن اروز ایله
باغلی وضعنی اینکیشاف ائتدیگی کیمی بو گون
ده بو عنعنه لری داوام ائدیر. گونئی لو شاعیرلرین
اکثریتی اروزو مکمل بیلدیکلری اوچون اؤز
اثرلرینی عصرلر بویو اساسن بو وزننده یازمیشلار.
هئجا وزننده سؤزلر تقطیلره بوتؤو بؤلوندویو
حالددا، عروضون بیر چوخ بحرلرینده قلیبلر
سؤزلرین پارچالانماسینی، هئجالارین اوزانماسی و
قیسالماسینی طلب ائدیر. اروز وزننده سیلابیک
خصوصیت اؤز وارلیغینی، دایم ساخلا ییر. بئله
کی، چوخ آز-آز میصراعلاردا وورغو وزنی
بحرلندیریر.

بیر ده گؤرسیدیم اؤزوم دیلبر شیرین سخنی،
اونوداردیم یئنه ده غصه درد و محنتی.

چاغداش گونئی آذربایجان شاعیرلری اؤز
سلفلری نین یولونو لیاقتله داوام ائتدیره رک اؤز
اثرلرینده سؤز، کلمه، دورغو و نیطقین باشقا
اونسورلری نین دوزگون عوضلنمه سی ایله
ائموسیوناللیغی یوکسلدیر و شعره خصوصی
ایفاده لیلیک وئریرلر.

اوخونوشوندان، تحلیلیندن حاصل اولان گوجلو
تصورات بودور کی، اینکیشافین حاضیرکی مرحله
سینده گونئی آذربایجان شعرینده یئنه ده لیریک
باشلانغیج، دونیانی شخصی هیجانلارلا تقدیم
ائتمک خصوصیتی آپاریجیدیر: لیریکا بو
پوئزیانین ژانر-اوسلوب خطی نین اساس
ایستقامتیدیر. بیر چوخ شاعیرلر محض بو لیریکا
ساحه سینده فعالیت گؤستریرلر. اونلارین
پوئزیاسی بؤیوک جوشغونلوقدان و احتیراسلاردان
حرکته گلیر، سؤزون زامانلا سسلشمسینی تامین
ائدیر. سؤزون معنوی کونتئکستینی زنگینلشدیریر.
اونلاری دایم دوشوندورن مؤوضو، مطلب و
پروبلملر بونو بیر داها تصدیق ائدیر.

" گونئی پوئزیاسی نین گنج نسلینی
بیرلشدیرن عومومی عامیل اونلارین وطن، میلی
دیل حاقیندا عئینی مؤوقعدن چیخیش ائتمه
لریدیر. بو پوئزیانین مضمونجا حدودلاری دا
گئنیشدیر. آذربایجانچیلیق (تورکچولوک)
دوشونجه سی، یئنی گونئی شعیری نین ایدئیا
زیروح سینه ووسعت وئرمکله یاناشی، اونون
پوئتیک ایفاده ایمکانلارینی، اوسلوب چالارلارینی
دا زنگینلشدیریر. قوزئی آذربایجان شعیری نین
اوسلوبی تمایوللری س.روستم، ص.وورغون،
ب.واهابزاده تیمثالیندا گونئی شعیری نین یئنی

علی آغا واحد و محمد حسین شهریارین شعر بولاغیندان سو ایچمیش، اونلاری اؤزونون اوستادی سایان ابراهیم زاهیدده خالق پوئزییاسی ژانرلارینا و میللی شعره مخصوص اولان یوکسک خصوصیتلر گوجلودور و بوتون بونلار اونون ادبی نسل نین پوئزییاسی نین اساس جهتلرینی تشکیل ائدیر:

زاهیدم، واحد بابام، هم شهریار اولموش آتام،
باشیمین اوستونده اول داهیلرین وار سایه سی.

شهریارین " حیدربابایا سلام " پوئماسی گونئی ده شعرین اینکیشافیندا، دیلیمیزین قورونماسیندا نه قدر موستثنا رول اویناییبسا، اونون قپوئزییاسی ده چوخلو شاعیرلرین یئتیشمه سیننه سبب اولموشدور. شهریار ادبی مکتبی نین نوماينده لری بو گون ده گونئی شعرى نین آپاریجی سیمالاریدیر. " ۲۰ یوزیللیک فارس پوئزییاسینی، بوتؤولوکده ایران ادبیاتینی یئنی مرحله یه، اوجا زیروح یه قالدیرمیش شهریار یارادیجیلیغی تورکیه، اؤن و اورتا آسیا، پاکستان، افغانستان، هیندیستان، قافقاز و ب. اؤلکه لرده ادبی پروستسه، اونون اینکیشافینا، همین اؤلکه لرین میللی ادبیاتلارینا جیدی تاثیر ائدیپ، میلیونلارلا اینسان، شعر هوسکارلاری، اوخوجولار اونون شعر بولاغیندان سو ایچیلر، روحا، معن قیدالانیبلار، ذوق آلیبلار، بدیعی تفککورلرینی زنگینلشدیریلر. شهریار پوئزییاسی اونلارا شعرى داها دا سئودیریب، بو اوخوجولار اونون پوئتیک پیئکی(اويدو) نین اوربیتینه دوشه رک ادبی بیر شعر گوشه سیننه باغلانیبلار. "

اثرلرینی هانسی وزنده یازمالاریندان آسیلی اولمایاراق، چاغداش گونوموزده گونئی شاعیرلری

عموما میللی ادبیاتیمیزی لیاقتله تمثیل ائدیرلر. گونئی شعریمیزی تمثیل ائدن عزیز سلامی، همت شاهبازی، اسماعیل اولکر، رسول یونان، کیان خیاوی، هوشنگ جعفری، حیدر بایات، بهروز اسدی، نادیر ازهری، سعید موغانلی، آیدین آراز، باراز، دومان اردم، عدالت دومان، مارال تبریزی، روقیه کبیری، افسانه سولدوزلو، و حسن صفویلر، ائلدار قولونود، تورکان اورمولو، خسرو باریشان، مرتضی سالمان، بهمن ارک، موغان اوغلو، صالحه سجادی، محمد آذرشین، لاله جاوانشیر، زیبا کرباسی، آما موغانلی، واحد طلعت، قادیر جعفری، بهروز صدیق، بختیار موغان اوغلو، ارگین محمد علی شریف و باشقالاری نین قلم تجربه لری اومید وئیر.

یئنی نسل تمثیل ائدن یازارلار گونئی ادبیاتیندا شهریار، ساهیر عصرلرین سیناغیندان چیخاراق دؤوروموزه دک یاشارلیلیغینی قوروپوب ساخلامیش مؤحتشم پوئزییا عالمینده آچدیغی یولو گئده رک گونئی شعرینی فورما و مضمونجا یئنیلشدیرمک ایستگی ایله یازیب-یارادیر، بو ایستیقامتده ایناملی آدیملار آتیرلار. حقیقتن ده بو گون گونئی آذربایجان ادبیاتینا کلاسیک ادبی دوشونجه دن، عنعنه وی شعر فورمالاریندان قوپما و غرب-آوروپا ائستتیکاسینا، مودئرنیست شعرین طلبلرینه اویم، مدرنیزمه و پست مدرنیزمه چاناتما، قوووشما مئیلی اؤزونو قاباریق شکیلده گؤستریر.

چاغداش گونئی آذربایجان شاعیرلرینی اوخویوروق، هیجانلانیریق، کدرله نیریک، سئوینیریک. ونلارین اکثریتی اؤز اثرلرینده دؤوروموزون طلاتوملو، ایجتیماعی-سیاسی حادیثه لرینی، اینسانلارین معنوی-اخلاقی خصوصیتلرینی جانلی بویالارلا عکس ائتدیریرلر.

ده اونون شعرلری موسیقیلیدیر، آهنگلیدیر و نغمه اوستونده کؤکله نیب. بدهتن یارانیدی، شعرلری سانکی اؤز چالیدی تارین، سازین، عومومیتله، خواننده لرین ایفاسی اوچون، نغمه سؤزو اوچون یازیلیمشدیر.

چای اوغلو اؤتن ایللرده چاپ ائدیلمیگی " بایاتی بایات اولماز " شعرلر کیتابیندا اؤن سؤز پوئتیک نؤع کیمی بایاتیدا ایستیفاده ائدیپ کیتابین آدینی دا " بایاتی " ایله علاقه دار رسمیلشدیریپ:

آغریمی توتسالار، اینجه سازیمدا،
ائلیمین دردینی سؤیلرم سنه.
زحمتله خالقیمین ایستکلرینی،
آغلایبان بیان ائیلرم سنه.

چاغداش گونئی آذربایجان پوئزیاسی نین گؤرکملی نواینده لریندن بیرى ده علی داشقین حسین زاده دیر (۱۹۵۵). علی داشقین هم ده ناثير و دراماتورقدور. " یازارین یارادیجیلیغیندا وطن، دوغما یورد حقیقی سئوگی مؤوضوعو قیرمیزی خط کیمی کئچیر. لاکین آزادلیق،

بو شاعیرلرین یاراتدیغی اثرلر وزن، ردیف، قافییه، تکریر، ایستیخاره و باشقا یانر فورمالاریندا کلاسیکلریمیزین بدیعی تصویرلریندن، بهره لنسه لر ده، فیکیر-فلسفی موندریجه سی و بدیعی-اؤستتیک کئیفیتلری ایله تامامیله اونلاردان فرقله نیر. بو شاعیرلرین اثرلری بیلاواسیطه مین بیر تئلرله یئنی عصرین پسیخولوژی، فیکری، حیاتی ایله، ایدئولوژی مؤئیللری، سیاسی-ایجتیماعی، معنوی-اخلاقی خصوصیتلری و طلبلری ایله باغلیدیر. چاغداش

گونئی شاعیرلری نین اثرلرینده کی خلقلیک بیر-بیرینی ایزله ییر و تاماملیر.

بو پوئزیادا هر شئی خالقین دؤوقونه، حیاتینا، آرزولارینا مووافیقدیر. بوتون بونلاردان علاوه دؤولت دیلی-فارس دیلی اولان، عئینی زاماندا بوتؤو تدریس اوجاقلاری، مطبوعات اورقانلاری اؤزگه دیلده فعالیت گؤسترن اؤلکه ده یارانان گونئی عطیرلی میلی پوئزیامیزداکی

خلقلیک بو شعرلرین بوتون عنصرلرینه، دیلینه، اوبرازلار سیلسیله سینه بدیعی ایفاده واسیطه لرینه هوپموشدور.

من ائل آشیغیم ائل شاعیریم.

آدیم " چای اوغلودور "، الیمده سازیم.

یوردوم آذربایجان-اودلار دیاری،

اودور کی، اودلانیر منیم آوازیم.

چای اوغلو (بهرز دؤولت آبادی) شاعیر اولماقلا یاناشی، هم ده موسیقیچی-بسته کاردیر. بونا گؤره

شعیری بوتۆلۆکده چوخ مهم بیر خصوصیتی باخیمیندان-اونون اؤزونون عنعنه لری، تجربه لری، قدیم و یاخین کئشمیشی ایله درین داخیلی عوضی تماسدا اینکیشافینا سعییلندیرمک باخیمیندان علامتداردیر.

چاغداش گونئی آذربایجان شاعیرلری نین یارادیجیلیق اوغورلاری، عموماً میلی پوئزیامیزین اینکیشاف تجربه سیندن، پوئتیک نایلیتلیمیزدن آیری دئییل. چاغداش گونئی پوئزیاسی حیاتین معنوی درکینده، آختاریشلاریندا، شیماللی-گونئی لو بوتون پوئتیک ایرثیمیز، پوئتیک کئچمیشیمیز و یادداشیمیزدا فعال ایشتیراک ائدیر. بو چاغداش شعر پروسئسی نین چوخ گۆزل، قییمتلی خصوصیتیدیر. معنوی کئشمیشدن، یادداشدان آیریلماق-پوئزیانین بسیطلیگیدیر، یوخسوللۇغودور. پوئزییا اؤز معنوی کئچمیشی ایله، تاریخی ایله واریثلیک کونتئکستیه اینسانیلیگینی قوروپوب ساخلایر.

چاغداش گونئی آذربایجان پوئزیاسی نین منظره سی زنگین و قوووتلیدیر. ناراحت دونیامیزین مضمونونا روحونا اوغوندور. خاراكتيریک اودور کی، آنلاملاریندا چوخلو عومومی جهتله اولسا دا، بو همین قاورایشین فردی، الوان، اؤزومخصوص تظاهورونه قطعیین مانع اولمور. چاغداش گونئی آذربایجان شاعیرلرینی بیرلشدیرن، یاخینلاشدیران اساس خصوصیت-پوئتیک سؤزده زامانین سسلنمسینین تامین ائتمک، بو سؤزون معنوی کونتئکستینی زنگینلشدیرمک سیلریدیر.

میهن کریمی (۱۹۸۰) گونئی آذربایجانین اردبیل موحیطینده یئتیشن شاعیردیر. حوقوقشوناسلیق اوزره عالی تحصیل آلیب. " سرحد آشیری " (اردبیل) رادیوسوندا آپاریجی و

ایستیقلا، آنلاماق دردی آنا تورپاغین موقدسلیگی، دیری، حیاتین گئچرک اوزو، گله جگه اینام، قاراباغ ساواشی، دیدرگینلیک کؤچکونلوک، آیدین صاباحا، قلبه یه اومید و س. مسله لره پوئتیک موناسیبتده اؤزونو قاباریقلیغی ایله گؤستریر. بو مۇوضولاردا قلمه آلدیغی، اثرلر اوخوجونو دوشوندورور، اونو حیات حقیقتلرینه سؤیکنن حادیثه و سوؤتله اینانیرماغی باجاریر. اوخوجو اینانیر کی، شاعیر آیاق آچیب ایلک آدیملارینی آتدیغی موقدس تورپاغی جانی قدر سئوه بیلیر. "

سربست شکیلده ده گۆزل شعرلر مۇلیفی اولان علی داشقین طراوتلی، پوئتیک-بدیعی نومونه لر یارادان شاعیرلردندیر. اونون شعرلرینده غم وار، کدر وار. آذربایجان، دوغما وطنه بؤیوک محبتی وار. آنا دیلینه توکنمز سئوگی وار. آشاغیداکی پوئتیک نومونه ده شاعیر دونیا یا سپلنمیش ۶۵ میلیونلوق آذربایجان تورکلرینه بئله سسله نیر:

اورتاق باختیمیزین سیرداشییق بیز،
بیر قوجا آغبیرچک آنانین اوغلو.
بیر کؤورک باجی نین قارداشییق بیز،
اوزات اللرینی الیمه دوغرو!
اوگئی دولانیدیقا آرتیق یاناریق.
آخی بیز هامیمیز بیر آنادانیق...

گونئی آذربایجاندا ادبی پروسئسی اینکیشاف ائتدیرن، یئنی حیات طرزى نین برقرار اولماسینا، یئنی اینسانین فورمالاشماسینا تکان وئرن عئینی زاماندا میلی ثروتلره، اعتیقادى و اینامی محکملىدیرن، شره، عئیبجرلییه، عدالتسیزلییه، شووینیزمه فعال موقاویمتی شعورلو تربییه ائدن چاغداش ادبیات یارانماقدادیر. چاغداش آذربایجان

گوللرینی دره-دره، ایلهم وئردین سن حیدره،
دیشمرم سنی زره، آند ایچرم، آنا دلیم

اوسلوبونون آخچیلیغی، روانلیغی، ساده لیگی
ایله نظری جلب ائدن حیدر تهماسیبی بو شعیرده
آذربایجان دیلینی هر تورلو معنالاری ایفاده ائتمه
یه قادیر بیر قهرمانا بنزه دیر.

پرویز بساوت (حسین اوغلو کیوان) قاراداغین
کیوان ماحالی نین تادالی کندینده آنادان
اولموشدور. سونرادان تبریز شهرینه کۆچموشدور.
آلتی کیتابین مؤلیفیدیر. حال-حاضیردا تهراندا
یاشاییر. آلولو، وطنپرور، موباریز حیات و
یارادیجیلی یولو واردیر:

**چوخلار منیمتک دیلی باغلیدیر،
نئجه سؤز قانماز سین لال لالا، دونیا.
سینه سی دویونلو، باغری داغلیدیر،
قاریشیب اورکده خال خالا دونیا.**

شاعیر ولی شاه محمد اؤز شعیرلری نین
مؤوضوسونو گۆردویو، دویدوغو، بیلاواسیطه
موشاهیده ائدیگی حیات حادیه لریندن آلیر.
یوخاریدا نومونه گۆستردیگیمیز بو شعیرده و. شاه
محمد حیاتین عادی حقیقتلریندن دانیشیر،
اینساننی درین دوشونجه لره غرق ائدیر. دردینی
دونیا سؤیله ی، عئینی زاماندا دونیادان اونون
اؤزوندن اؤزونه شیکایت ائده رک دونیانی
سیمویلیک اوبراز کیمی گۆستیریر...

سازین گۆتور، بیر آغی چال، داغدا بیتیمیر لالا، آشیق،
قم تۆکولور، قم اوستونه، گتیر منی حالا، آشیق.
دؤزممیرم بو احوالا، گۆزوم باخیر، یولدان-یولا،
کیمسم یوخدور سیرداش اول، بیر "ساریتئل" چالا آشیق!

ترجومه چی کیمی چالیشیر. ایکی ایل بوندان
اؤنجه تدقیقاتچی سونا خیال شاعیره نین "
میثلسیز سئوگی" (۲۰۱۵) شعیرلر کیتابینی
ترانسلیتئراسییا ائده رک باکیذا چاپ ائتدیریب.
"میهنین کیتابیندا اساسن وطنپرورلیک و
محبت مؤوضوسوندا اولان شعیرلر اوستونلوک
تشکیل ائدیر. مؤلیف کیتابی آناسینا و حیات
یولداشینا ایتحاف ائدیگینی قئید ائدیر. کیتابین
آدیندان دا گۆرونور کی، میهن اوچون آنا محبتی
تایی-برابری اولمایان سئوگیدیر."

قایتار منی اوشاقلیغا قوی سیننه قویوم باشیم،
گۆزلرینه توخوناراق اتگینه تۆکوم یاشیم.
گۆتورمه گۆز گۆزلریمدن، گۆزلرینده دالیم، ایتیم،
حیات ندیر، سنده دویوم، زای اولمامیش بو گنج یاشیم.

چاغداش گونئی آذربایجان پوئزییاسی موختلیف
نسیللره منسوب شاعیرلرین بیرگه فعالیتی نین
بهره سیدیر. نیسبتن یاشلی نسیلله بیرلیکده سون
اون بئش ایله فورمالاشان نسیللرین تمثیل
اولوندوغو چاغداش گونئی آذربایجان پوئزییاسی
قارشیلیقلی تاثیر و تماس شرایطینده اینکیشاف
اؤدیر، خلقیلیک و وطنداشلیق وظیفه لرینی
یئرینه یئتیریر.

توکمنز میلی ثروتیمیز اولان آذربایجان دیلینه
سونسوز محبتینی حیدر تهماسیبی بو جور
ایظهار ائدیر:

اؤیونمگیم چوخ لاییقیدیر بو اۆلکه ده سنه،
دیلیم،

لایلاسیندا اؤیره دیبیدیر اؤز دیلینی، آنا دیلیم.
شکردن ده شیرین اولوب ازل گوندن، اولو قالدین،
زaman بویو هئی یوکسلدی، دؤندو قهرمانا دیلیم.

قىز-گىلىنلر وسمه ياخمير، قىزىلگوله كيمسه باخمير،
"جوشغون" چايلار دوروب، آخمير، كۈنلۈم ئاندىر ناله، آشيق!

فولكلورا و كلاسسيك ادبياتا موناسيبتده دوغرو
مۇوقع توتان دوستلى جوشغون بير چوخ
آذربايجان شاعيرلىرى كيمي ايستر شيفاهى خالق
شعيرى نين، ايسترسه ده كلاسسيك پوئىيانين
پوئتيك فورمالارينا هميشه حساسلىقدا ياناشميش
بونلاردان چوخونو شعير ياراديجيلىغيندا
ايشلتميشدير.

چاغداش گونئى آذربايجان پوئىياسيندا
وطنپرورلىك، ميلتسئورلىك، تورپاغا باغلىلىق
موتىولريله ياناشى، سئوگى موتىولرى ده يئر
توتور. بير سيرا گنج شاعيرلرين محبت مۇوضولو
شعيرلرينده اينسان قلبى نين گۈزل، باكير
هحسلىرى عكس اولونور. لاکين بو شعيرلرده
كلاسسيك شعير عنعنه سى اوزرينده فورمالاشان
ليرىك اوسلوبدا صداقتله برابر، ايجتماعى-فلسفى
مضمون دا اۋز ايفاده سيني تاپماقدادير. عدالت
دومانين ياراديجيلىغيندا بيز بونون شاهيدى
اولوروق:

قارا تئلدن يازما دئدين، يازمارام،
هئچ اولماسا بياض تئلدن يازيممى؟
اوجا بويلوم، اينجه بئلدن يازمارام،
قىش قاتلاميش آيرى تئلدن يازيممى؟

ايران اسلام اينقىلابيندان سونرا آشيق ادبياتيندا
جانلانما، مۇوضوع رنگارنگلىگى اۋزونو بيروزه
وئردى. "آذربايجاندا تاريخن جىدى سيناقدان
چيخان آشيق ادبياتى سلطنت رژيمى نين
سوقوطو ايله يئننى مرحله يه قدم قويدو. بو، اونون
طبيعتى ايله سيخ باغلى اولان بير حال ايدى...

"بو دۋورون آشيق شعيرى نومونه لريني
يارادانلار سيرايندا آشيق على نين، آشيق اشرفين،
آشيق حسنين، آشيق قشمين، آشيق قلمرانين،
آشيق عباس رنجبرين، آشيق رشيد قوربانى نين
سۈزلرى و سازلارى نين خصوصى چكىسى جلب
ائده جك قدر سيقلتليدير."

اسلام اينقىلابيندان سونرا ادبى پروسئسه خاص
اولان خاراكتئريك خصوصيتلردن بيرى ده
پوئىياددا ساتيريك مئيلين موعين قدر گوجلنمه
سى اولدو. بونون اساس سببى او ايدى كى، رئال
حياتين اۋزونده ساتيرا اوچون چوخلو ادبى
ماتئريال مۇوجود ايدى. هم ده صابير و مۇجوز
كيمي ساتيريك كوريفئيلرى اولان بير ادبياتين
ورثه ليگى اۋزونون بديعى تظاهورونو گۈسترمة لى
ايدى. آشاغيداكى بير بيت فيكرىمىزى تصديق
اندىر:

قاچا-قاچدير يئننه ده، اوغرو عيانلار قاچير آ...
مىلتى ساغلام اينك، پخمه سايانلار قاچير آ...

"اينقىلابدان سونرا پوئما ژانرينا موناسيبت و
ماراق اۋز تره ليگى ايله ديقتى جلب اندىر. منجه،
بو مئيلين گوجلنمه سى نين كۈكلرينى هر
شئيدن اول بديعى تفككورون خالق حياتيني
عكس ائتديرمك سعيلىرينده اختارماق حقيقته
اويغون اولاردى. يارانان پوئمالار بو مولاخيظه نى
تصديقله مكدن اۋترو بول ماتئريال وئير. بونون
اوچون حسن ساوالانين "خان چوبان و سارا"،
حيدر خطيبى نين "پوسته ننه"، سۈنمزين "
عيسى نين سون شامى"، "بابام اۋزو گله جك
"، "ايتين وفاسى"، عمران صلاحى نين "
آغبوغ قهرمان"، سهندين داها دقيق دئسك

۱۵-۲۰-۱۹۷۹-جى ايللردە كى گونئى
آذربايجان پونئىياسى ايجتيماعى موتيولرله
زنگيندير. قوزئىلى-گونئىلى وطنين تورپاق
بلالارى، ميللى قايعيلار اساس سوسىيال و
اىستىتىك لئىموتيوه دؤنه رك پونئىياميزين ابدى
مؤوضوسونا چئوريلميشدير.

ادبيات:

۱. گونئى آذربايجانين ادبياتى تاريخى. ۲ جيلد. ۲۰ عصر. باكى،
" قانون "، ۲۰۱۳.
۲. صابير نبي اوغلو. وصالين قانادلاريندا. باكى، " علم و
تحصيل "، ۲۰۱۳.
۳. وقار احمد. گونئى آذربايجان پونئىياسى. باكى، " م ب م "،
۲۰۱۴.
۴. وقار احمد. شهربارين فارس پونئىياسيندا يئرى و مؤوقعى.
(م. شهربارين " سئچيلميش اثرلىرى " نه " اؤن سؤز ").
باكى، " انجوپرينت "، ۲۰۱۶.
۵. وقار احمد. سؤز، موسيقى، بير ده من. باكى، " م ب م "،
۲۰۰۳.
۶. اسميرا فواد. گونئى آذربايجاندا چاغداش ادبى پروسس.
باكى، " هدف نشرلىرى "، ۲۰۰۱.
۷. پروانه ميمدلى. گونئى آذربايجاندا چاغداش ادبى پروسس.
" ادبيات مجموعه سى "، آكادميا نين نظامى آدينا ادبيات
اينستيتوتونون اثرلىرى. ۲۳ جيلد. باكى، " علم و تحصيل "،
۲۰۱۶.
۸. ميهن كريمى. ميسيلسيز سئوگى. (ترانسفونوليتتراسييا
اىديب نشره حاضيرلايان سونا خيال). باكى، " ميم "، ۲۰۱۵.
۹. اسدالله جامالى. دان اولدوزو. تهران. ۱۹۸۰ (۱۳۸۹).
۱۰. جاى اوغلو بهروز دؤولت آبادى. " باياتى اولماز "،
تبريز، " معرفت گولزارى " نشرىاتى، ۱۹۹۳ (۱۳۷۲).
۱۱. صمد بهرنگى. خيرادجا قارا باليق. (ترتيبچى بهروز ايمانى).
تبريز. " ندائى شمسى " نشرىاتى، ۱۹۹۹ (۱۳۷۸).
۱۲. ادبيات اوجاغى. ۳ جيلد. ترتيب ائدنى يحيا شيدا. تبريز
مهدي آزادى، ۲۰۰۲ (۱۳۸۱).
۱۳. اسد الله نيكفال. كسمه شيكسته قاناد. تبريز، " م. آردابىلى
"، ۲۰۱۱ (۱۳۹۰).

اڭپوس آدلانديريلاجاق " سازيمين سؤزو "
كىمى پونئىالاريني قئيد ائتمك اولار. "

عوموميتله، ۱۹۷۹-۲۰۱۵-جى ايللردە كى
گونئى پونئىياسينى تحليل سوزگه سيندن
كنچيرركن، اونون ادبى تاثير مسله سيني اونوتماق
اولماز. چاغداش گونئى شاعيرلىرى هم
كلاسسيك پونئىياميزدان، هم ۲۰ عصر
شعيريميزين هم گؤركملى نوماينده لرى اولان ع.
واحيد، ح. جاويد، م. موشفيق، ص. وورغون،
س. روستم، م. شهربار، ب. واهبازده، ن. خزرى، م.
آراز و ديگرلريندن تاثيرلنميش، اونلارين
ياراديجيلىغى گونئيده گنج شاعيرلر اوچون اؤرنك
رولونو اويناميشدير. بو شاعيرلريميزين ايرئى
گنجلر اوچون مؤوضوع و ايدئيا آختاريشلاريندا
اونلارين ادبى-بديعى اىستيقامت يوللاريندا بير
پونئىيا خزينه سى تيمثاليندا مكتب رولونو
اويناميشدير.

عوموميتله، اونو دئيه بيلريك كى، ايران اسلام
اينقيلابيندان سونرا، ۱۹۷۹-جو ايلدن
ياشاديغيميز بو گونلره قدر گونئى آذربايجان
شاعيرلىرى پونئىك-بديعى تاپينتىلارلا نايل
اولماقلا، بوتون ژانر و وزنلرده ياراتماغى باجارا
بيلميشلر. بونلارين ايچريسينده صنعتكارلىق و
پونئىكا باخيميندان كاميل نومونه لر چوخلوق
تشكيل ائدير. اوزون ايللر آپاريغى مؤوقع توتان
قزل ژانرى ايله برابر هئجا وزنى نين موختليف نؤع
لرينده، ائلجه ده سربست شعيرلر ياراتميشلار و بو
گون ده ياراتماقداديرلار.

غزل ژانريندا " گول-بولبول "، " شمع پروانه
" يوخ، " وطن "، " آنا دىلى " كيمى ديگر
ايجتيماعى پروبلملر اؤز عكسينى تاپير.

سومئر میفولوگیاسیندا بو بایرامین یارانماسی بیتگی و حیات آغاجی اللهی - دوموزون، گۆی آناسی--- باشقا ائلچی کندی اللهی- انکیمدو طرفیندن اۆلدورولمه سی (یازین سونودا) و هر ایل یئیندن دیریلمه سی (یازین اولینده) ایله علاقه دار قید ائدیلیر. یعنی دوموز اۆلنده پاییز- قیش گلیر دیریلنده یاز گلیر و طبیعت دیریلیر. ۲. بو بایرام مختلف شنلیکلره یاناشی قوتسال ائولنمه مراسیمی ایله سون حده چاتیردی. ۳. بو گون آذربایجاندا و باشقا تورک ائللرینده آخیر چرشنه و بایرام گونو گنج اوغلان و قیزلارین بختلرینین آچیلماسی و طالعلرینین آیدینلاشدیریلماسی ایله باغلی مختلف فال خاراكتئرلی اویونلار همین دؤورون قالیقلاری ایله باغلیدیر.

عینی زاماندا « سومئرلر بو بایرامی ”آ- کی- تیل“ آدلانديرديلار. قید ائتمک لازیمدير کی، تیل سؤزو سومترجه یاشام ویا یئنی دوغوش معناسینی داشیمیشدیر. ” تیل- تی“ کیمی ده یازلمیش بو سؤز تیری، دیریک، تیریک شکلینده تورک دیللی ایله عینیشدیریلیر. ۴»

یاز بایرامین سومئرلرده کئچیریلدیگی زامان حاققیندا دا ائولین کلئنگئل یازیر: « یئنی ایل بایرامی مارتدا، آیین بیر ایله اون بیر آراسیندا مارت - آپرئل یاغیشلاری زامانی کئچیریلیر، یعنی او واخت کی بوتون طبیعت اویانیر و قیشین قورتارماسیندان سونرا هر یئرده جانلانا، یئنی حیات باشلانیردی «۵ بو ایسه سونرادان آذربایجان و بیر سیرا باشقا تورک ائللرینده نوروز آدلانان یاز بایرامی ایله تام اوست- اوسته دوشور. تورکلرده بایرام قاباغی و بایرام مراسیملری بیر آیدان آرتیق بیر دؤورو احاطه ائده رک آپرئل آیینا کیمی دوام ائدیر.

نوروز بایرامی

سوسیال مئدیادا

NEVRUZ BAYRAMI
SOSIAL MEDİYADA

تورکلرده یئنی ایل یاز بایرامی

حسن صفری

یئنی ایل بایرامی طبیعتین اویانماسی و یازین گلمه سی ایله سیخ باغلی اولان یاز بایرامدیر. یاز بایرامینین یارانما تاریخی بیر سیرا یانلیش وئرسیالارین عکسینه اولاراق ایلک انسانلارین طبیعتله بیرباشا ایلگیسی ایله باغلیدیر. اونا گؤره ده بو بایرامین ایزینه ایلک بشری سیویلیزاسیانی یارادیجیسی، تورکلرین اجدادی - سومئرلرده راست گلیریک. اصلینده سومئرلرده تخمینا ۷۵۰۰ ایل بوندان اؤنجه قید ائدیلن یاز بایرامی- دوموز، میفلشمیش شکیلده سومئر اساطیرینده عکس اولونموشدور. هر هانسی بیر حادثه نین میفلشمه سینه ایسه اوزون ایللر واخت لازم اولماسینی نظره آلاق بو بایرامین یارانما تاریخینین داها قدیم اولماسینی سؤیله مک مومکوندور. گؤرکملی آلمان عالیمی ائولین کلئنگئل سومئرلرده قید ائدیلن بو بایراملا باغلی یازمیشدیر: « ان بؤیوک و ان واجیب بایرام یئنی ایل بایرامی ایدی. ۱»

عصر اسلام سیاحی ابو دolf قیرقیزلاردا اوچ
بايرامین اولماسینا اشاره ائدیر. یازدا قید ائدیلن
بايرام مارت آیینا تصادف ائدیردی. ۱۱

اٹلخانیلر زامانیندا (۱۳۵۰ - ۱۲۲۰-نجی م. ایل)
دا یاز بايرامی عادتلیرى مؤوجود ایدی. ۱۲

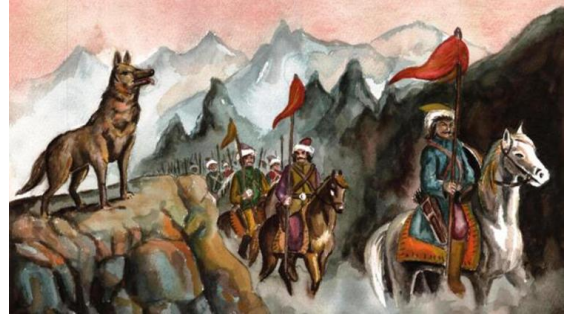
اورتا عصر مؤلفلىرى ماحمود کاشغارلى، ابو ريجان
بيرونى و خواجه نظام الملک بوتون تورک
خالقلىرى، اورتا و اؤن آسيا خالقلىرى آراسیندا
نوروز بايرامینين کئچيريلمه سینی قید
ائديرلر. ۱۳

سلجوقلورلاردان سونرا آنادولویا حاکیم اولان
تورکمن بیگلیکلرینده ده نوروز، گونشین قوچ
بورجونه گیردیگی گون اولاراق قبول ائدیلمیشدیر.
آغ قويونلو حکمداری اوزون حسن بی (۱۴۷۸-
۱۴۵۳-نجی م.ایل) ين شرقی و جنوبشرقی
آنادولویا حاکیم اولدوقدان سونرا تاریخده "حسن
پادشاه قانونلاری" اولاراق شهرت قازانمیش
قانونلاریندا نوروز دقته آیینمیشدیر. ۱۴

یاقوت تورکلیرىنده ده "ییس - یاھی" آدلانان یاز
بايرامی مؤوجوددور. ۱۵

فرانسىز سیاحی گابریل بونوالوت ۱۸۸۱-۱۸۸۲-
نجی ایللرده اورتا آسیادا اولموش، بورادا رمضان و
قوربان بايراملاریندان علاوه "ایل باشی"
بايرامینين اولماسینا اشاره ائدیر. همین بايرام
آرسول آدلانیردی. ۱۶

ائتوگراف ق . پ . سئنساریئو خوارزم
اؤزبکلىرىنين اسلاما قده رکی عادت عنعنه لرینين
تدقیقینه حصر ائتدیلمیش اثرینده یازیر کی،
نوروز اورتا آسیانين هر یئرینده باهار، یئنی ایل و
اکینچیلیک ایشلرینين باشلانماسی بايرامی
اولموشدور. هم ده بو بايرام عادتا ایلين یاز
برابرلیگی - یعنی گئجه ایله گوندوزون
عینلشدیگی واختا دوشور. ۱۷

یئنی ایل - یاز بايرامی اورتا آسیادا دا میلاددان
یوزلر ایل اؤنجه قورولان هون امپراتورلوقوندان
گونوموزه قده ر بوتون تورک دؤولتلىرىنده قید
ائیلیب. آسیا هونلاری ایلين بیرینجی، بشینجی
و دوققوزونجو آیلاریندا بايرام ائدیپ گؤیه قوربانلار
کسرديلر. ایلين ایلک آییندا (مارت) تانهونون
ساراییندا تۆره ن دوزنلنیر هونلارا باغلی بویلارین
باشبوغلاری تانهونون سارایینا توپلانیر، یئر، سو و
گؤی تانرییا قوربانلار کسیرلیدی. ۶

میلاددان اؤنجه ۸۰۰- نجو ایلده اویغور تورکلىرىنه
قوهوم اولان "تى" تورکلىرىنده یئنی ایل مارت
آیینين اولیندن حساب ائدیلىردی. ۷
تابقاچ تورکلىرى (۵۵۷، ۵۵۰ - ۳۱۵-نجی ایل) ده
یازین ایلک آییندا اؤلکه نین شرق بؤلگه سینده
کی تاپیناق گۆره وینی یئرینه یئتیرن "تاش - ائو"
ده گؤی تانرییا، آتا روحلارینا قوربانلار کسر، داها
سونرا بؤلکه یه قایین آغاجی اکه ردیلر. ۸

گؤی تورکلىرىن ده (۷۴۴ - ۵۵۲-نجی ایلده)
بیری یاز آییندا اولماق اوزره ایلده اوچ دفعه
تکرارلانان بايراملاری وار ایدی. ۹

اویغور خاقانلیغینين داغیلماسیندان سونرا ۸۴۰-
نجی ایلده تورفان بؤلگه سینه یئرلشن اویغور
تورکلىرى بودیزمی قبول ائتمیشلر. بونلار - Do
Yen Wang - نون آنلاتدیغینا گۆره یازدا توپلو
حالیندا یاخینداکی معبدلره گئدرديلر. ۱۰

اویغور خاقانلیغینين یئرینه قورولان قیرقیز
خاقانلیغی حاققیندا معلومات وئره ن ۱۰- جو

همین بايرام باتی تراکیادا مئوریس، کئچمیش یوگسلاویا اراضیسینده یاشایان تورکلرده "سلطان-ی ناوریز"، قبرس تورکلرینده "مارت دوققوزو"، آنادولودا "سلطان-ی نئوروز"، "نئوروز سلطان" و سایر آدلاناراق مارتین ۲۱-ه تصادف اندیر. ۲۴

عینی زاماندا میلادی ۱۱-نجی عصرده محمود کاشغارلینین دا "دیوان لغات الترک" آدلی اثرینده اشاره ائتدیگی قدیم اون ایکی حیوانلی تورک تقویمینین باشلانغیجی ۲۱ مارتا تصادف اندیر. محمود کاشغارلی همین اثرینده بو تقویمین یارانماسی مسئله سینى ده قدیم تورک خاقانلاریندان بیرى ایله باغلامیشدیر. ۲۵ «هله اثرامیزدان اول بیرینجی مین ایلیکده بیر سیرا تورک خالقلاری آراسیندا معلوم اولان بو اون ایکی حیوانلی تورک تقویمینین قالیقлары آذربایجاندا معاصر دؤوره قده ر قالمیشدیر... نوروز بایرامینین ایلین، مارتین ۲۱-دن باشلاماسی ایسه تام علمه اساسلانیر. چونکی بو دقیق آسترونومیک تقویم اولوب، اساسیندا گونشین ایلیک حرکتی دورور.» ۲۶

عینی زاماندا یاز بایرامینین تورکلرده باشقا خالقلاردان داها اول مؤوجود اولماسی تکجه بو فاکتورلا دگیل همده تورک میفولوژی تصور و تفکورو ایله ده اثباتلانیر.

تورکلرده یاز بایرامی یوخاریدا قید ائبدیگی کیمی زامان - زامان مختلیف آدلارلا آدلاندیریلیب. محمود کاشغارلی "دیوان لغات الترک" آدلی اثرینده تورکلرین بو بایرامی "یئنی گون" آدلاندیرماسینی قید اندیر. ۲۷ زامان- زامان بو بایرام اوغوز گونو، ارگنه کون، چاغان، اولوسون اولو گونو، بوزقورت، ایلك یاز، یئنگی گون، نوروز و سلطان-ی نوروز آدلاندیریلیب. ۲۸

قیرقیز تورکلری آراسیندا گئجه ایله گوندوزون بیر اولدوغو گونده نوروز فستیواللارینین کئچیریلمه سی قید اندیلیر. قیرقیز تقویمینه گؤره قوزو- قوچ بورجونون گؤیده گؤروندوگو ایکینجی گونو یعنی ۲۲ مارت گونو "باش آی" دئییلن یئنی ایلین ایلك آیینین بیرینجی گونو ایدی. ۱۸

آلتای بؤلگه سینده یاشایان شامانیست تورکلر یاز و یا یئنی ایل بایرامینی جیلقایاق آدلاندیریلر. جیلقایاق بایرامیندا انسانلار یئنی بیر ایله آیاق باسدیق دئییه سئوینر، شنلیک اندرلر. ۱۹

چوواش تورکلرینده ده ناوروس، نوروز بایرامی مارت آییندا اولوب یئنی ایلین ایلك گونو آنلامینا گلیر. ۲۰

غربی سیبیریادا آباکان تاتارلاریندان اولان کاپالار آراسیندا یازدا گئچیریلن دینی ماهیتده "تیاس تویو" آدلانان بیر مراسیم ده مؤوجوددور. ۲۱ قازاق تورکلرینین دیلینده "نوروز آی"، "نوروز بایرامی"، "نوروز گؤجه" کیمی کلمه قروپلاری وار، آنجاق نوروز گونو دئییه بیر کلمه قروپو یوخدور. نوروز کلمه سی قازاق تورکلرینده بایرامین و او بایرامین کئچیریلدیگی آیین آدی اولاراق ایشله دیلیر. آما نوروز بایرامینین کئچیریلدیگی گونون آدی "اولوسون اولو گونو" و "اولوس گونو" اولاراق آدلاندیریلیر. ۲۲

دوبروجا بؤلگه سینده یاشایان کیریم تورکلرینده نوروز عنعنه سی بو گون ده یاشاماقدادیر. کیریم تورکجه سینده نوروز سؤزو نورئز شکلینده گیرمیش و ۲۱ مارت گونو بو بایرام کئچیریلیر. گونلرین اوزانماغا، گئجه لرین قیسالماغا باشلاماسی سببی ایله بو گونون باشقا بیر آدی "دا" گون دؤنومو" دور. کیریم تورکلرینده گئجه ایله گوندوزون برابر اولدوغو ۲۱ مارت گونونه "کانتار" دا دئییلیر. ۲۳

چالیشمالار سونوندا "تاریخ ایلخان" آدی وئرلین
تقویم میدانا گتیریلدی. ۳۲

پروفسور رشات گنج "سلطان نوروز" سؤزونه دایر
قید اندیرکی: «۲۱ مارت تاریخینی گونشه باغلی
تقویم باشلانقچی اولاراق قبول ائدن سلجوقلو
سلطانی جلال الدوله ابوالفتح ملیکشاهین آدینا
اضافتاً نوروزا "سلطان نوروز" آدی وئرلمیشدیر.
«۳۳ بو فیکرایسه منطقیدیر. بو دؤورده فارس
دیلمینی تورک دیاریندا رسمی دیل ائدن تورک
شاهلاری آپاردیققلاری تقویم اصلاحاتی ایله باغلی
یاز بایرامینین آدینی نوروز-ی سلطانی و نوروز
شکیلینده اؤلکه لرینده خالقین دیلمینه سالمیشلار.
چونکی بو گون بوتون تورکلرده قید ائدیلن یاز
بایرامی هامیسیندا نوروز آدلانمیر. ماهیت عینی
اولسادا آد فرقلیدیر. بو ایسه همین دؤورده نوروز
سؤزونون بیر سیرا تورک خالقلارینین دیلترینه
کئچمه سی ایله باغلیدیر.

ترتیب ائدیلن همین تورک تقویمی ایسه ۳۱
مارت ۱۹۲۵- نجی ایله کیمی ایراندا وارلیغینی
دوام ائتدیرمیشدیر. باشقا طرفدن ملیکشاهین
ترتیب ائتدیردیگی همین جلالی تقویمی
افغانیستاندا دا سون زامانلار قده ر ایشلنمگه دوام
ائتمیشدیر. بو گونکویران و افغانیستاندا ایشله
دیلن تقویم، ایل باشی نوروز اولاراق قبول ائدن

بو بایرامین تورکلرده نه زاماندا نوروز و یا نوروز
سلطانی آدلانماسی دقیق معلوم دگیل. لاکین
تورکویستان ادبیاتیندا نوروز سؤزونه ۱۵- جی
عصرده امیر علی شیرنوائینین اثرلرینده راست
گلیریک. ۲۹

میر علی سید اوف آذربایجاندا یاز بایرامی ایله
باغلی مؤوجود اولان یاز بلگه سی یاز خانیم
واؤلورلر خاقانی قیشین میفیک افسانه سینى قید
ائده رک بئله قناعته گلیرکی، بو میفیک افسانه
نوروزلا باغلی اولوب و نه واختسا بو میفیک افسانه
نین و اونون پئرسوناژلارینین اصیل آدلاری
وارمیش. چاغ اولاری اونوتدورموش یئرینه نوروزو
قویموشدور. ۳۰

آپاریلان تدقیقاتلاردان آیدین اولور کی، تاریخ بویو
تورکلرده قید ائدیلن یاز بایرامی تکجه اورتا
عصرلردن نوروز، بیر چوخ تورک ائللرینده (آنادولو،
تورکویستان و سایر) ایسه نوروز-ی سلطانی و
سلطان نوروز کیمی ایشلنمگه باشلامیشدیر. بو
ایسه اورتا عصرلرده سلجوقلو و سایر تورک
سلطانلارینین تقویم اصلاحاتی و فارس دیلمینی
رسمی دیل ائتدیکلری دؤوره تصادف ائدیر.

« بیلدیگیمیز کیمی هر ایل ۳۶۵ گون حساب
اولدوغو اوچون نوروز هر دؤرد ایله بیر گون
گئرییه چکیلیردی و بئله لیکله بعضا یایا و یا قیشا
دوشرمیش. بو مسئله بؤیوک سلجوق پادشاهی
ملیکشاه زامانینا قده ر دوام ائتدی. او عمر خیام و
باشقا عالیمترین یاردیمی ایله اؤز آدینی داشیان
جلالی تقویمینین تملمینی قویدو و نوروز باهارین
ایلک گونونده یعنی گونشین حمل بورجونه
گیردیگی گونده ثابتلشدی. ۳۱ سلجوقلورلاردان
سونرا بؤلگه یه حاکم اولان ائلخانیلر زامانیندا
تقویمده اصلاحات آپاریلدی. قازان خان زامانیندا
اعتبارا جلالی تقویمی اوزرینده آپاریلان

جلالی آدلی بو تورک تقویمینین دگیشدگی بیر شکلیدیر. دیگد طرفدن خوارزمدی کی تورک خانلیقلاری ایله هندستانداکی تورک بابور خاندانی دا بو تورک تقویمینی ایشلتمیشلر. ۳۴

قایناقلار:

- ۱- علم الدین علی بی زاده « آذربایجان خالقینین معنوی مدنیت تاریخی » گنجلیک نشریاتی ، باکی ۱۹۹۸ ، ص. ۱۴۸
- ۲- فیض اللهی وحید « عید نوروز ایران یا عید دوموز ترکان »
- ۳- «تریبون» ژورنالی سای ۳ ، ایسوئچ ۱۹۹۸ ، ب. گری «تاریخچه آئینه‌های بهاری در بین اقوام مختلف دنیا» ص. ۱۴
- ۴- «تانیتم» قزنتی سای (۱۸) ۱۱ ، ۶-۱ آپرئل ، باکی ۱۹۹۹ ، آلیای تبریزی (مؤلف) « نوروز بایرامی »
- ۵- علم الدین علی بی زاده « آذربایجان خالقینین معنوی مدنیت تاریخی » گنجلیک نشریاتی ، باکی ۱۹۹۸ ، ص. ۱۴۹
- ۶- و. ائبرهارد « چینین شمال قونشولاری » ترجمه: نعمت اولوتوغ ، آنکارا ۱۹۴۲ ، ص. ۷۶
- ۷- «تریبون» ژورنالی سای ۳ ، ایسوئچ ۱۹۹۸ ، ب. گری «تاریخچه آئینه‌های بهاری در بین اقوام مختلف دنیا» ص. ۱۶
- ۸- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۴۷
- ۹- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۴۷
- ۱۰- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۴۸
- ۱۱- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۴۸
- ۱۲- بارتولد سپولر « ایران موغوللاری ، سیاست اداره و کولتور، ایلخانیلر دؤورو، ۱۳۵۰-۱۲۲۰ »
- ترجمه جمال کؤپرولو، آنکارا ۱۹۵۷ ، ص. ۱۹۰
- ۱۳- «تریبون» ژورنالی سای ۳ ، ایسوئچ ۱۹۹۸ ، ب. گری «تاریخچه آئینه‌های بهاری در بین اقوام مختلف دنیا» ص. ۱۶
- ۱۴- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۴۰
- ۱۵- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۴۹
- ۱۶- گابریئل بونوالوت «اسیر یورت اورتا آسیادان» ترجمه: رشات اوزمان، ایستانبول ۱۹۷۶ ، ص. ۷۲
- ۱۷- قمرشاه جوادف « اکینچیلیک مدنیتمیزین سوراغی ایله » آذربایجان دؤولت نشریاتی، باکی ۱۹۹۰ ، ص. ۱۳۶-۱۳۷

- ۱۸- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۶۸
- ۱۹- نادای یوقوشثو « آلتای تورکلرینده خاکاسلاردا جیلقایاق »، اولوسلار آراسی نوروز سمپوزیومو بیلدیریلری» ترکیه جمهوری کولتور باکانلیغی ۲۳-۲۱ مارت ۲۰۰۰ آنکارا، ص. ۱۶۶
- ۲۰- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۵۸
- ۲۱- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۶۸
- ۲۲- پروفیسور شاکیر ایرایثو «نوروز بایرامینین قازاق تورکلرینده قوتلانماسی و اونون اسکی تورک فلسفه سی ایله باغلانتیسی » اولوسلار آراسی نوروز سمپوزیومو بیلدیریلری» ترکیه جمهوری کولتور باکانلیغی ۲۳-۲۱ مارت ۲۰۰۰ آنکارا، ص. ۵۹
- ۲۳- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۹۹
- ۲۴- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۱۱۷-۱۱۲
- ۲۵- ماحمود کاشغارلی « دیوان لغات الترک » ۴- نجی چاپ ، چئویرن: بسیم آتالای، جلد ۱ ، آنکارا ۱۹۹۸ ، ص. ۳۴۴
- ۲۶- قمرشاه جوادف « اکینچیلیک مدنیتمیزین سوراغی ایله » آذربایجان دؤولت نشریاتی، باکی ۱۹۹۰ ، ص. ۱۳۵-۱۳۴
- ۲۷- ماحمود کاشغارلی « دیوان لغات الترک » ۴- نجی چاپ ، چئویرن: بسیم آتالای، جلد ۱ ، آنکارا ۱۹۹۸ ، ص. ۳۴۷
- ۲۸- «تریبون» ژورنالی سای ۳ ، ایسوئچ ۱۹۹۸ ، ب. گری «تاریخچه آئینه‌های بهاری در بین اقوام مختلف دنیا» ص. ۱۵
- ۲۹- «تریبون» ژورنالی سای ۳ ، ایسوئچ ۱۹۹۸ ، ب. گری «تاریخچه آئینه‌های بهاری در بین اقوام مختلف دنیا» ص. ۱۶
- ۳۰- میر علی سیداف « یاز بایرامی » گنجلیک نشریاتی، باکی ۱۹۹۰ ، ص. ۱۰
- ۳۱- «وارلیق» ژورنالی سای ۴-۹۵ ، تهران قیش ۱۳۷۳ ، دکتر جواد هئیت « نوروز بایرامی ایراندا »، ص. ۵
- ۳۲- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۴۰
- ۳۳- رشات گنج « تورک تاریخینده و کولتورونده نوروز » تورک کولتورونده نوروز / اولوسلار آراسی سمپوزیومو بیلدیریلری، آتا تورک کولتور مرکزی یایینلاری، آنکارا ۱۹۹۵ ، ص. ۲۳-۱۵
- ۳۴- پروفیسور عبدالخالق م. چای « تورک ارگنه کون بایرامی- نوروز » آنکارا ۱۹۹۱ ، ص. ۴۰

میللی بایرام نوروز و اجرا اولونان عادت و عنعنه لر

یازار: دوچنتت اسماعیل زینالوو

کۆچورن: محمدعلی احمد اوغلو

اونلارین هر ایکسینین آیری-آیری واختلاردا حاکمیت گلمه لری ایله اینسانلاری مادی و مدنی نعمترلره تامین ائتمیش و خسته لیکلرین کونو کسمیشلر. اونا گوره ده اونلارین تاختا چیخما گونلری بایرام شنلییین کچیریلمه سی ایله قئید اولونورموش.

نوروز بایرامینین قدیم لیبینی آنتیک دور و اورتا عصرلره عاید اولان بیر سیرا تاریخی منبع لر و بدیعی اثرلره ثبوت ائدیلیر.

۱۹۶۷-جی ایلده چنکوسلاواکیالی عالیم ایوسئف کلیمانین "قدیم مئزو پوتامیادا جمعیت و مدنیت" آدلی کیتابیندا مارت آیینین ۲۳-ده «ادبیات و اینجه صنعت» قزئتینده بیر پارچا نوروزون قئید ائدیلمه سی باره ده ماراقلی معلومات درج ائدلمیشدیر. اورادا قئید اولونورکی، قدیم مئزوپوتامیادا کند تصروفاتی ایلینین باشلانغیجی، گئجه و گوندوزون برابر لشمه سی، باهارین گلمه سی ایله علاقه دار یئنی ایل طنطنه لری ان بویوک عنعنوی بایرام کیمی کچیر یلیردی. بو طنطنه لر حاقیندا ان قدیم معلومات اثر ایزدان اول ۳-جو مین ایلییین آخیریندا (۲۰۵۰-جی ایل) قودئیا حؤکمداری زامانینداکی میخی یازیلاردا دا راست گلینیز بومأخذه گۆره یئددی گون داوام ائدن همین بایرام شنلییینده صیفی آیری سچکیلک آزالیر، قول اؤز آغاسی ایله یان-یانا گئتمک حقوقونا مالیک اولور، وارلی ایله یوخسول یاناشی یاتیر، حاکیملر بایرام گۆنلرینده ایشه باخمیر و والدینلر اؤز اوشاقلارینی تنبیه ائتمیردیلر. بایرامین بئشینجی گۆنو ایسه حؤکمدار دؤشونده ن دؤولت فرقلندیرمه نیشانلارینی عاده گۆره چیخاریلدیقدان سونرا باش کاهین طرفینده ن تنبیه اولونوردو، اما

دونیانین باشقا خالقلاری کیمی خالقیمیزین دا قدیم زامانلاردا یارانیب ایندییه دک گلیب چاتمیش میللی بایراملاری اولموشدور. بئله بایراملاردان بیری باهاری ترنم ائده ن نوروز بایرامیدیر. بو بایرامین مئیدانا گلمه سی و اونون هانسی کؤکلر اوزه رینده یارانماسی باره ده یازیلی منبع لرده موختلیف فیکرلر موجود اولموشدور. روس شرقشناس عالیمی ک.م. اینوسترانزو ۱۹۰۸-جی ایلده چاپدان چیخمیش "ساسانی اتودلری" اثرینده بعضی عرب و فارس مولفلرینین او جمله ده ن کسروی و مسعودینین اثرلرینه استناد ائده ره ک ساسانی دورونده (۴-۳ - جو عصرلر) ایراندا نوروز بایرامینین قئید ائدیلمه سی گئدیشینین تصویرینی وئرمیشدیر. مثلا بو بایرامی کیومرثین و یا جمشیدین آدی ایله باغلاماق داها گئیش یا ییلمیشدیر. دئییلنلره گوره

حؤكمدار گوناھسيز اولدوغونو ثبوت يئتيره رك يئنيده ن تاختينا اوتوروردو.

گؤروكملى عاليم م. داداش زاده نين «اورتا عصيرلرده آذربايجان مدنيتي» ال يازما مقاله سينده " ياز يايرامي" آدى ايله نوروزون قئيد انديلمه سي حاقيندا ايلك يازيلي معلومات ائرا ميزدان اول ۵۰۵-جي ايلده ن معلوم اولدوغو گوسته ريلير . گؤركملى عاليملريميزده ن محمد عاريف و م. طهماسب ده ثبوت ائتميشلركي، نؤروز بايرامي باھار بايرامي دير. محمد عاريف يازيركي، اؤزكؤكلري ايله قديم آذربايجانين ميديا مدنيتي دؤورونه عايد اولان «نوروز» عادت لرئين آذربايجان خالقي ايچه ريسينده اوزون زاماندا ن برى داوام انديب گلمه سينين اساس سببي، هر شئى ده ن اول، اونون تصروفاتلا، خالقين امك و معيشتى ايله باغلى اولما سيدير. قديم آذربايجانليلارين نوروز بايراميني هله ائراميزدان اول قئيد ائتدييني بويوك عاليم نظامى گنجوى ده اوزونون (اسكندر نامه) ائرينده تصديق ائديركي اسكندر آذربايجانا و ايرانا گلديبي واخت (نوروز بايرامي) كئچيريليردى. او (اسكندر نامه) ده (نوروز بايرامي) نين كئچيريلمه سين تصوير ائتمكله ياناشي، اسكندري قبول ائده ن نوشابه نين تونقال قالا ديغي ني، سفره يه موختليف نوع مئويه لر، شيرنيات دوز دويونوده گوسته رير.

نوروز بايرامينين ده رين تاريخي كوكلريني كيچيك بير اراضى ايله محدود لا شديرماق و يا درين معنا و مضمون كسب ائده ن كئچيريله ن عادت و آيينلري هر هانسي خالقين آدى ايله باغلاماق اولماز.

بو بايرامي شرق اولكه لرينده اولدوغو كيمي آذربايجان، اورتا آسيا، افغانىستان، پاكىستان، توركيه وباشقا اولكه لرده ده ياشايان يوز ميليونلارلا

اينسان اوزو نون ان عزيز بايرامي كيمي طنطنه ايله قئيد ائدير لر.

بعضى يازيلاردا بو بايرامين بابليستان دا ائرادان اول ۳-جو مين ايليكده كئچير يلدیی خبر وئرلير. تخمینا همین دورده بو بايرامين آذربايجاندا دا موجود اولدوغو احتمال اولونور. زردوشت سالنامه سی ايله سس لشن بو بايرامين تاريخی ۴مین ایل بوندان اوله – گئديب چيخير . دئمه لی، بوردان آيدین اولوركي، نوروز بايرامي نين ايلکين ايز لری قديم دورلره گئديب. اما گوركملى آکادئميك تيمور بنيادوون دئديبی كيمي، بو گئنيش اراضی ده ياييلان خالق بايرامينين تشکل تاريخيني معين لشديرمک چوخ چتين دير، اونون (نوروز بايرامي نين تاريخي کؤکلری) مقاله سين ده نوروزون يارا نما تاريخيني ايبتيدي ايجماع قورولوشونون اکتشاف ائتميش مرحله سيله باغلى اولدوغو احتمالييني قئيد ائدير.

بئله ليکله يوخاريدا دئييله ن لرده ن آيدین اولور كي، نوروزدن قئيد ائيلمه سی اولکی دورلره گئديب چيخير. بو قيش فصلی نين قورتارماسی، باھار فصلی نين باشلاماسی گونونه دوشور. همین گون گئجه ايله گوندوز برابرلشير و يئنی گونون باشلاديغي مارت آيينين ۲۱-۲۰-نه توشلنير.

نوروز سرحدلری آشدیقجا ملتيرين و خالقلارين بشری بايرامينا چئوريلديکجه هره بو بايرامي اوز ميللی معيشتی ايله باغلاماغا چاليشميش وبئله ليکله نوروز حاقيندا شرق دونياسيندا مختليف ملاحظه لر عادت-عنعه لر مراسيملرو روايتلر يارانميشدير. تورک دونياسينين اوزونده ايسه آیری-آیری خالقلار نوروزا اوز ميللی بدیعی اورنامئنليريني وئرميش اونو اوزونه مخصوص عموم خالق بايرامي حساب ائتميشدير.

خیدیر یولدادی،
 خان خیدیر آتدیددی گلدی.
 پالچیغا باتدی گلدی
 های وئرین خیدیرا
 خیدیرا-خیدیر دئییه لر
 خیدیرین پایین ییه رلر.

..... خالق آراسیندا بئله دئییرلرکی، قیش قوجا بیر قاریدیر. اونون اوچ اوغلو وار. اونلارین آدلاری بویوک چیلله، کیچیک چیلله و بوز آیدیر..... بوز آی دؤرد هفته دوام آئدیر و بودؤرد هفته نوروز آدلانیر. بو هفته لر هم ده ایل آخیر چرشنبه لر آدلانیر و هفته لرین هر بیرینده طبیعتین بیر عنصر اوینیر.

بیرینجی چرشنبه «سوچرشنبه سی» ... ایکینجی چرشنبه «اود چرشنبه سی» ... اوچونجو چرشنبه «یئل چرشنبه سی» ... و سون چرشنبه «تورپاق چرشنبه سی» ... آدلانیر.

... یئنی ایل باشلایان زامان اوللر اینسانلار بیلیمیردیلرکی، ایللری نئجه آدلاندیرسینلار. اوناگؤره نوروز بایرامیندا ائل آغساقلالاری بیرئره ییغیلیب مصلحت لشییرلر و بئله قارار گلیرلر کی، سفره چیخسینلار، قاباقلارینا هانسی حیوان چیخسا او حیوانین آدینی بیر ایله وئرسینلر، سفر زمانی اونلارین قاباغینا ۱۲ آدا حیوان چیخیر و او حیوانلارین آدلارینی ۱۲ ایله وئیرلر. بئله لیکله سفره چیخان زامان اینسانلار آشاغیدا آدلاری گوسته ریلن حیوانلار لا راستلا شیرلار. ۱ - دونوز ۲ - سیچان ۳ - اؤکوز ۴ - پلنگ ۵ - دووشان ۶ - بالیق ۷ - ایلان ۸ - آت ۹ - قویون ۱۰ - میمون ۱۱ - قوش ۱۲ - ایت، بئله لیکله آردیجیلیقلا قارشیا چیخان بو حیوانلارین آدی ایله ایلین هانسی حیوان اوستونده تحویل اولماسی قایداسی قبول ائدلمیشدیر کی، ایندی ده بو قایدا دوام آئدیر

قایناق : دو هفته نامه مهر چالدران پر محتواترین نشریه خبری، تحلیلی و فرهنگی استان آذربایجان غربی

شرق خالقلاری نوروزو یئنی ایلین باشلانغیجی حساب ائتمکله اونو بوللوق و برکتین رمزی کیمی عمومیلشدیرلر.

دوکتور ق.قدیرزاده نین فیکریجه نوروز اولو اجدادلاریمیزین اسکی بایراملاریندان اولموش اینسانا حیات وئره ن دورد عنصرن :سویون، اودون(گونشین)، کوله یین (هوانین)، تورپاغین ایسینمه سی (دیریلمه سی) ایله باغلی یارانمشدیر.

اینسانلارین باشقا فصیللرده قیش فصلینه حاضیرلیقلا علاقه دار ییغدیقلاری آزوقه احتیاطی توکندیکجه اونلار تورپاغی اویاتماق اکمک بئجه رمک آرزوسو آرتیردی.ائله بو آرزو ایله باغلی خالق همین دؤرد عنصرله علاقه دار اولاراق اؤزونون زنگین عادت-عننه، اعتقاد و آیینلرینی یاراتمیشلار.

تاریخی منبع لردن و ائتنوگرافیک مائثریللاردان آیدین اولورکی هله قدیم زامانلاردان خالقیمیز سویو، ایستیلی، یاشیللیغی چاغیرماق مقصدی ایله قیشین ایلک گونونده ن باشلایاراق بیر سیرا عادتلر یاراتمیش و اونلار بایرام شنلییی تشکیل ائتمیشدیر. بئله بایراملاردان ...چیلله بایرامی و خیدیر نبی بایرامینی میثال گوسته رمک اولار.

قیشین بویوک و کیچیک چیلله لرینده، چیلله آخشاملاری قارپیز کسیرلر، نیشانلی قیزلارین گؤروشونه گئدیرلر، ماهنیلار اوخونار، شنلیک دؤره لدیلر. خیدیرنبی اوچ هفته دوام ائدر... بیرینجی هفته خان خیدیر آدلانیر.

خیدیردا بوغدا، نوخود، کونجوت، قارغی دالی، قارپیز ده نه سی قووورورلار، یاخین قوهوملار پای آپاریرلار، نیشانلی قیزلار خونچا توتولار، آخیرینجی هفته قوووت چکیرلرکی، خیدیر (خیدیر پیغمبر) گلجک الینی ووراجاق، یئنی ایلده اکیله جک محصوللار برکتلی اولاجاق و اینسانلار آراسیندا هم ده مهربانلیق یاراناجاق، خیدیرین آخیرینجی گئجه سی اوشاقلار قاپیدان توربا آتاراق خیدیرپایی ایسته رلر و خیدیر حاقیندا ماهنی دا اوخونار.

نوروزون منشایی

در جمهوری آذربایجان درباره پیدایش جشن نوروز اسطوره‌ها و افسانه‌های گوناگونی نقل شده است. مثلاً" در روایتی آمده است، سیاوش پسر کیکاووس به کشور افراسیاب سفر می‌کند افراسیاب از وی به نحو قابل توجهی پذیرایی می‌کند و حتی دخترش را به عقد وی در می‌آورد و سیاوش به یاد سفرش از دیار افراسیاب دیوار بخارا را بنا می‌کند. ولی دشمنان که از این امر ناخرسند بوده‌اند میان سیاوش و افراسیاب را بر هم زده به طوری که افراسیاب تصمیم به قتل سیاوش می‌گیرد و پس از کشته شدن سیاوش دستور می‌دهد جنازه‌اش را روی کنگره‌های دیوار بخارا قرار دهند. زرتشتیان جسد وی را برداشته و در قدمگاه دروازه شرقی دفن می‌کنند و مرثیه‌های بسیاری در وصف سیاوش و مرگش سرودند به طوری که این مرثیه‌ها بین مردم گسترش یافت و در همین سیاوش مرثیه‌ها روز دفن سیاوش را زرتشتیان نوروز نامیدند. یکی از حکایت‌های مردم و فلکلور آذربایجان در خصوص جمشید شاه و جشن نوروز سخن می‌گوید. خمسه نظامی گنجوی نیز در این خصوص سخن گفته است.

جشن‌های پیش از آمدن نوروز

بزرگترین و باشکوه‌ترین جشن مردم جمهوری آذربایجان نوروز است. در این کشور جشن‌های نوروز از یک ماه مانده به نوروز آغاز می‌شود چهار چهارشنبه آخر ماه اسفند به ترتیب سو چهارشنبه سی (چهارشنبه آب)، آد چهارشنبه سی (چهارشنبه آتش)، توپراق چهارشنبه سی (چهارشنبه خاک) و آخر چهارشنبه یا یل چهارشنبه سی (چهارشنبه آخر و یا چهارشنبه باد) نامیده می‌شود. البته جشن‌های این روزها در شب سه شنبه صورت می‌گیرد. در چهارشنبه آخر سال جشن‌هایی از قبیل پریدن از روی آتش، فال گوش ایستادن و... انجام می‌گیرد. در سنت فال گوش ایستادن دختران نو رسیده در ته دل فالی گرفته و در شب چهارشنبه سوری بصورت مخفیانه پشت درنیمه باز به انتظار ایستاده و اگر در این هنگام حرف خوب و موافقی بشنوند آرزویشان برآورده شده و اگر حرف نامناسبی می‌شنیدند نیتشان عملی نمی‌گشته است.

بنابر این برمبنای آیین عید مردم از بد گویی و سخنان نامناسب دوری می‌جویند. در میان عادات نوروزی مراسمی همچون ارسال خوان سمنو از سوی داماد به خانه نامزدش، انداختن کلاه پوستین به درها، آویزان کردن کیسه و توبره از سوراخ بام و یا پنجره در شب عید و درخواست تحفه عید در این سرزمین موسوم است.

هفت سین در جمهوری آذربایجان معمولاً از عناصر زیر تشکیل شده است:

* سوماق، نشانه آفتاب * سکه، نشانه شانس * سمنو، شیرینی، برکت و حاصلخیزی * سبزه، خلوص و خوشبختی * ساری کوک (زردچوبه)،

شیرینی زندگی * سوْت (شیر)، سلامتی و زیبایی
* سو (آب)، تولد تازه و زندگی

ممکن است به جای زردچوبه و شیر از سرکه و ساریمساق (سیر) نیز استفاده گردد. علاوه بر این در سفره آینه‌ای که دور آن رنگ آمیزی شده است قرار می‌دهند. برگزاری جشن باستانی نوروز در آذربایجان، از زمان های بسیار کهن مرسوم بوده است.

بنابر یافته های باستان شناسی اخیر، قدمت پهنه جغرافیایی آذربایجان به ۸ هزار سال پیش از میلاد مسیح باز می گردد. بنا بر کنکاشی که از این دوران کهن در آذربایجان به دست آمده، نوروز از دیرباز در این سرزمین و دیگر مناطق ترک زبان جشن گرفته و گرامی داشته شده است.

به باور اقوام آذری، نوروز از ابداعات کشاورزان اولیه است. آن ها معتقدند با تکامل عقلی انسان، کشاورزی به وجود آمد. بعدها این کشاورزان دوران سلطنت سلسله اشکانیان که ترک تبار بودند در فصل بهار، چند روز پیش از «نوروز» در صحن دربار، ۱۲ ستون از خشت خام برپا می کردند و بر بالای هر ستون نوعی از غلات مانند گندم، جو، ماش، عدس، ذرت و غیره را می رویاندند تا بدانند در سالی که در پیش است کدام یک بهتر می روید و محصولش فراوان تر است.

پس از رواج کامل آیین زرتشت، سه ظرف سبزی به نشانه سه اصل بنیادین پیام زرتشت یعنی پندار نیک، گفتار نیک و کردار نیک، در خوان نوروزی جای می‌گرفتند. به این صورت جشن باستانی نوروز که سال ها پیش از میلاد مسیح در آذربایجان برگزار می شده، موجب رواج احساسات بشر دوستانه و جهان بینی بوده است. در اوستا، کتاب مقدس زرتشتیان، نوروز جشن ستایش رویش طبیعت و جشن زندگانی و حیات است.

نوروز هم چنین سرچشمه فراوانی کشت و سرآغاز تندرستی و برکت و وفور است. در خانه ها نیز گفته اند که هفت نوع سبزی می کاشتند تا آن را که بهتر می روید بشناسند. زرتشت خود عامل مهمی در گسترش کشاورزی در آذربایجان بوده است. قید شدن نوروز در سالنامه زرتشت به ۴ هزار سال قبل از میلاد مسیح بر می گردد.

پیروان آیین زرتشت را عقیده بر آن است که در روز ششم ماه فروردین، زرتشت توفیق یافت که با خداوند مناجات کند، لذا این روز را به نام «نوروز» جشن می گرفتند. در قرن نهم پیش از میلاد مسیح، دولت «تورک ماننا» که از ممالک متمدن مشرق زمین بود در کشاورزی به پیشرفت های فراوانی دست یافته بود. اهالی این دولت با اهالی دول دیگر عید بهار را به صورتی باشکوهی جشن گرفته و مراسم آن را اجرا می کردند. نظام الملک در سیاستنامه خود نوروز را جشنی مردمی و جشن ملت بر می شمارد. تقویم ۱۲ حیوانی ترکان نیز بر اساس ماه های سال به گردش در می آمد و نهایتا در عید نوروز این گردش تجدید می شد.

نوروز بایرامی نین منشایی، اونونلا باغلی اساتیرلر، میفلر قدیمدیر. تدقیقاتچیلار نوروز بایرامی نین محض یاخین شرقین قدیم اکینجیلیکله مشغول اولان خالقلار آراسیندا مئیدانا گلدیگینی سؤیله ییرلر. نوروز بایرامی نین آیر-آیری تاریخی و افسانوی شخصیتلرین (افسانوی ایران شاهلاری کیومرس (اوئستادا قایی مردان) جمشید و باشقالاری) آید ایله باغلاماغا چالیشمیشلار. ایسلام دینی و یاخین شرق و اورتا آسیا اوئلکهلرینده یاییلیدیقدان سونرا عرب خیلافتی بو اوئلکهلرین خالقلاری نین عادت عنعنه لری نین بایراملارینی تقیب ائتمه یه باشلادی. عصرلر بویو

گۆیۈردیلن سمە نى يازىن گلمە سى نىن،
 طبيعتىن جانلانماسى نىن، اكىنچىلىگىن رمزىدېر.
 آذربايجان كىندىلىسى سمە نى گۆيرتمكە نۆۋىتى
 تىسىرروقات ايلينه بركت، بوللوق آرزولامىش،
 بايراما دۇرد هفتە قالمىش، هر چرشنه آخسامى و
 بايرام گونو تونقال قالماقلا، ماهنى (" گون چىخ!
 " نغمە سى و س.) قوشماقلا اودا، آتسه، گونشه
 اولان اعتىقاد و اينامىنى ايفاده ائتمىشىدېر. بوتون
 بو مراسىملر ايسلامدان چوخ-چوخ اول مۇوجود
 اولموش قديم شرق عنعنە لرى نىن داعوامىدېر.
 نوروز بايرامى قاباغى عادتىن ائوده حىطده آبادلىق،
 تىمىزلىك ايشلىرى آپارىلىر، آغاج اكىلىر و س.
 نوروز بايرامىندا شىرىنىيات نۆۋلىرى (قوغال، كولچ،
 فسە لى، پاخلاوا، شىكربورا، شىكچۇرگى و س.) و
 پىلوو بىشىرىلىر. رىنگىرنگ يومورتا بويانىر، مىجمگى
 و سىنىلردە خونچا بزه نىر، شام ياندىرىلىر، تونقال
 قالانىر، سمە نى قويولور، اۋىلنلر خايطىرە سى ياد
 ائىدىلىر، كوسولولر بارىشىر، قوهوم-قونشولار بىر-
 بىرىنە قوناق گىندىر، پاي گۆندىرىلر. آشىقلار
 باھارى مدح ائىدىر. اوغلان و قىزلار تزه پالتار
 گىيىپ چالىب اوينايىر، ياللى گىندىرلر. جاوانلار
 آت چاپىب، گولشىر، كوشتو توتورلار. نوروز
 بايرامىندا " هاخىشتا " ، " بنۋوش " ، " كوس-
 كوسا " اوينايىرلار.

قايناقلار:

۱. Ergenekon Destanı, Çin kaynaklarında üç rivayet hâlinde geçmektedir. Bu kaynaktaki bilgiler, başlıca iki kaynak aracılığıyla günümüze aktarılmıştır. Birinci kaynak, 13. yüzyılda İlhanlı hükümdarı Gazan Han çağında Reşidüddin tarafından yazılan Câmîü't-Tevârih; ikinci kaynak ise 17. yüzyılda Hive hükümdarı Ebülğazi Bahadır Han tarafından yazılan Şecere-i Türk'tür. 2. Orda, ordunun kurulduğu, halkın yerleşmiş olduğu merkez anlamına gelen bir sözcüktür. Eski Türkçede "or" adı, "yer" anlamına gelmektedir. 3. Uçmağ sözcüğü, Eski Türkçede kullanılan ve günümüzdeki "cennet" kavramını karşılayan bir sözcüktür

دىنى خادىملر موختىلىف طرىقت نومايندە لرى بو
 بايرامى تىبى و تارىخى كۆكلىرىندىن آيىرماغا
 چالىشمىش، اونا دىنى، مۇۋھومى لىباس
 گىيىندىرمە يە جەد گۆستىرملەر. حتى بعضى
 دىن خادىملرى بئله بىر فرضىيە يە اويدورموشلار
 كى، نوروز بايرامى گويا ايو خليفە علىنن
 حاكىمىتە (۶۶۱-۶۵۶) گلدىگى گونلە علاقه
 داردىر. حالىوكى ايمام على ايبول آيىندا
 حاكىمىتە گلمىش، نوروز ايسە يازدا بايرام ائىدىلر.
 اصليندە، خالقىن بايراملا علاقه دار كىچىردىگى
 مراسىملر هئىچ بىر دىنى ائىكاملار ايله باغلى
 دئىلىدىر. اكثر خالقار او جوملە دن آذربايجانلىلار
 باھار بايرامى نىن اسل ماھىتىندىن دوغان بىر سىرا
 عادت-عننە لرى، اويونلار اىندىيە دھك
 ساخلامىشلار. اورتا اسر مۇلىفلرى شرق
 اۋلكهلىرىندە ايسلام دىنى يازىلىقدان سونرا دا
 نوروز بايرامىندا ياز عننە لرى نىن، اكىنچىلىك
 تقويمى اعتىقادلار نىن مۇحكىم يئر توتدوغونو
 گۆستىرىلر. ابو رىئھان ال-بىرونى (۶ جى اسر)
 نوروز بايرامى حاقىندا موختىلىف روايتلردىن اونون
 يارانماسى سىبلرىندىن، بو بايرام موناسىبىتيله خالق
 آراسىندا يايىلمىش عادت-عننە لردىن بحث
 ائتمىش، نوروز بايرامى نىن طبيعتىن اويناماسى
 اكىنچىلىك تصروفاتى نىن باشلانماسى ايله باغلى
 اسل دونىوى بايرام اولدوغونو قئىد ائتمىشىدېر.
 نىزامول مولك (نظام الملک) (۶ جى اسر) "
 سىياسىت نامە " اثرىندە نوروز بايرامىندان يازىن
 گلىشى ايله علاقه دار كىچىرلن كوتلوى خالق
 بايرامى كىمى بحث ائتمىشىدېر. نوروزون گلىشى
 كلاسسىك شرق او جوملە دن، آذربايجان
 پونئىياسىندا گئنىش يايىلمىش " باھارىيى "
 آدىلى لىرىك شعرلردە دە تصوير و ترنوم ائىدىلر.
 آذربايجاندا عادتە گۆرە نووروز بايرامىندا

دونیادا بایرام عننه لری

کوچوره ن: اکبر سعادت

آنادیلیمیز: آذربایجان و بیر سیرا تورک توپولوقلاریندا یئنی ایلدن بیر آی قاباق، بایرام آیی ویا بوزآی آدلانیر. همین آیدا قدیم کوکلره مالیک اولان بیر سیرا عادت - عننه لر حیاتا کئچیریلیر. بوآی و یا بایرام آیی آذربایجاندا اولدوغو کیمی بیر سیرا تورک توپولوقلاریندا دا اوخشار و اوزونه مخصوص فورمالاردا دوام ائدیر

کیریم تورک لرینده بایرام: بایرام عننه لری کیریم تورکلرینده ده چوخ یایقیندیر. " کیریم تورکلرینده گنج اوغلان و قیزلار آخشامدان سونرا قروپ - قروپ توپلانا راق کنه دین میدانیندا اود یان دیرارلار داها سونرا اودون اطرافینا توپلاشان گنجلردن بیر اوغلان سونرا بیر قیز، بیر - بیر هامیسی اودون اوستوندن آتیلارلار.

بایرام عننه لری کیریمدا بیر هفته دوام ائدر. اونلار بایرام مناسیبتی ایله قازانلاردا یومورتا قاینادیب مختلف رنگلره بویارلار. بونلارین بیر حیصه سین اوزلری یئر بیر حیصه سین ایسه نوروز بایرامی گوروشونه گله ن قوناقلارین اوشاقلارینا وئره لر. کیریم تورکلرینده نوروز گولو ایله ده باغلی گوزل عادتله واردیر. گنج قیزلار ساچلارینین اوزانماسی، کونوللرینین گنج قالماسی اینانجی اساسیندا ساچلارینا نوروز گولو تاخارلار.

بالکان تورک لرینده بایرام: بالکان تورکلرینده ده یئنی ایل بایرامی ایله باغلی عمومی و بیر سیرا اوزه ل مراسیملر موجوددور. " بو گونون توره نلریندن بیرى چول اگلنجه لریدیر. بیر گون قاباقدان حاضیرلیق گورولور بیر سیرا یئمکلر حاضیرلانیر، سوغان قابیغی ایله یومورتالار بویانیر

و حاضیرلانان یئمکلر اگلنجه یئرینه گتیریلیر. اگلنجه لر دوزنله نیر، ماهنیلار اوخونور، گتیریلن یئمکلر یئیلیر. یومورتا قابیغی ایله عاده گوره دره و یا بولاقدان سو ایچیلیر.

یوگوسلاویا تورک لرینده بایرام: کئچمیش یوگوسلاویا اراضیسینده یاشایان تورکلرده ده بیر سیرا اوزه ل مراسیملر موجوددور. باشقا تورک توپولوقلاردا اولدوغو کیمی بونلاردا بایرام عادتلریندن مارتوفال آدلی اویون موجوددور. بایرام قاباغی قیزلار نیت توتاراق بو اویونو حیاتا کئچیره لر.

قاشقای تورک لرینده بایرام: قاشقای تورکلری ده نوروز بایرامینی طنطنه لی شکیلده قید ائدیرلر. نوروز بایرامی مناسیبتی ایله هامی تزه پالتار آلیر، بایراما حاضیرلیق گورور، بایرام آخشامی یاخشی یئمکلر بیشیریرلر و بایرام گونو بیر بیرلرینین گوروشونه گئدیرلر. ایلین تحویلیندن قاباق حنا ایسلادیب گنجه یاتمیش اوشاقلارین آياقلارینا قویورلار و بایرام مناسیبتی ایله بیر - بیرلرینه هدیه لر وئیرلر. یئنی ایل بایرامی تورکویستان تورکلرینده ده چئشیدلی عادت عننه لرله کئچیریلیر. اویغور، قازان، اویفا و میشر تورکلرینده نوروز گونو یاپیلان توپلاتیلاردا اولدوقجا ماراقلی بیر عادت گورونمکده دیر. یاز گلدیگی زامان اوزلیکله نوروز - ارگنه کون داستان اوخونور. قازاق تورکلری نوروز بایرامیندا ائولرین باشداش تميزله ییر، هامی یئنی

پالتارلارینی گئینیر، او گونون سمبولیک
یئمکلری بیشیریلیر و قوناقلیقلا وئرلیر نوروز
بایرمیندا مختلف اویونلار اوینانیر، اود یاندیریلیب
اوستوندن آتیلیرلار و اسکی ایلین آغیرلیغی -
خسته لیگیندن آیریلیرلار. بایرام بیر هفته دوام
اؤدیر.

سو ایله باغلی مراسیملر کئچیریلیر. قازاق
قادینلاری گونشه سلام وئریر، بولاق باشینا
گئدیپ بولاغا یاغ توكوب، یئنی اکیلن آغالار
بويا چکیرلر. نوروز کوجه آدلی اوزه ل یئمک
بیشیریلر. -قیرقیزلار بایرامدا اود یاندیریب
اوستوندن آتیلارلار، اوزلرین و اطرافداکی مال -
قاران اودون توستوسونه وئرپ اسکی ایلین
پیسلیکلری و خسته لیکلریندن تمیزلنمه لرینه
دایر اینانچ عادتینی حیاتا گئچیره لر.

قیرقیز تورک لرینده بایرام:نوروز عادتلرینین
اکثری قیرقیز تورکلرینده ده موجودور. اونلار
نوروز گونو نوروز کوجه دئییلن بیر نوو یئمک
بیشیره لر. چینده یئرلشن شرقی تورکستان
اهالیسی - اویغور تورکلری ده یئنی ایلی طنطنه
ایله قید ائدرلر. ایلین سونوندا خالق یئنی ایلین و
باهارین شرفینه نوروزنامه دئییلن قوشقو و بیتلر
حاضیرلار، بایرامین ایلك گونو بیر یئره توپلاشیب
مختلیف اویونلار، دانس گوستریلری حیاتا
کئچیریلر، شعرلر اوخونار، اوزه ل یئمکلر بیشیریلر.
اویغور تورک لرینده بایرام: اویغورلار آراسیندا گنج
قیزلار نوروز صاباحی بولاق باشینا گئدیپ، بورادا
نیت توتار و گله جکلرینی آیدینلاشدیرماغا
چالیشارلار. "آلتای تورکلرینده ده بایراملا باغلی
ماراقلی مراسیملر موجودور. " گون دوغماغا
باشلایینجا انسانلار اوجاقلاریندا اود یاندیرار بایرام
یئمکلرینی حاضیرلاماغا باشلار."

قبرس تورک لرینده بایرام:قبرس تورکلری ده
یئنی ایل بایرامینی مختلف عادتله گئچیریلر.
ایلك اوخول اوگرنجیلری معلیملرینین نظارتینده
چول و باغلار چیخیب، سو قیراقلارینا گئدیر و
قدیم بایرام عادتلرینی یاشادیرلار. او گون اوچون
سوغان قابیغی و چیچکلرله یومورتا قاینادیلیب
بویانیر، مختلف یئمکلر بیشیریلیر و اوشاقلار
دوزنلی سیرالارحالیندا ال-اله توتوشاراق ماهنیلار
سویلر و تام بیر بایرام هاواسی ایچینده چول و
باغ- باغاتا گئدیرلر.

یاز بوتون ذووق اهلی نین مرکز دیققتینده
اولموش؛ اونلارین روحونا چؤکوب، هونری فورما
تاپاراق اؤزونو یئنیندن گؤستریب؛ ذؤوقلری
اوخشاییب، روحلاری یازیلی کیمی
یوموشالیدی.

بورادا بوقونودا سؤز آچماق نیتینده دئییل،
آذربایجان ادبیاتیندا موختلیف شاعیرلردن اؤرنک
لر وئرمک بهانه سیله بوشعیرلردن ذؤوق آلماق
ایسته ییریک. بومطلبین سونونو باغلاماییریک.
سئویملی ماراقلانانلار اللرینده اولان اؤرنک لر ی
گؤندر مکله بویازی نی داها تکمیللشدیره
بیلرلر. اؤرنکلرین یازیلیشی قایناقلاردا اولان کیمی
گلیب آنجاق آرسؤزلرده اوخوماغی راحتلاماق
اوچون دییشیلیب.

فوضولی، کلاسیک ادبیاتیمیزین دیرو سینده
اولان اولوبایراقچی، هم قصیده لرینده هم
غزللرینده هم ده لیلی-مجنون پوئماسیندا، ان
گؤزل و بدیعی تصویرلرله دولوشئعریلینی یاز
هوسی له یاراتمیش. قصیده لریندن بیر نئچه
سینی(سئچیلیمیشینی) بورادا اوخویا بیلرسینیز:

نه لطف دور یئنه کیم بولدوسبزه دن گولزار
نه فیض دیر یئنه کیم، سالدی باغا باد بهار

باشقا بیر قصیده ده گول ردیفی ایله گؤرکملی
منظره لر رسم ائدیر:

چیخدی یاشیل پرده دن عرض ائيله دی رخسار گول
سالدی مرآت ضمیر پاکدان ژنگار گول
جام توت ساقی کی گولبنلر گول اظهار ائتدیلر
سن دخی بیر گلبن رعناسان ائت اظهار گول!...
آدم ایسن باغی سئیران ائيله بو موسمده کیم
باغی رنگ و بویيله قیلدی بهشت آثار گول...
حبسدن یوسف چیخیب سلطان مصر اولموش گیب
اولدو، آچیب غنچه سین، آرایش گلزار گول
سان! زلیخا خلوتی دیر غنچه ی در بسته کیم
چیخدی اوندان دامن چاکيله یوسف وار گول
چاک اولوب بولموش صفا باد سحردن ساناسان
باددیر جبریل، قلب احمد مختار گول...
اوستادین یاز حاققیندا قصیده سی آز دئییل
آنجاغ غزللرینده ده آرادا بومضونا باخاراق سؤیلنه
نیلمیش شئعریله ده راستلاشیریق:
سئیر قیل گؤرکیم گلستانین نه آب و تابی وار
هر طرف بین (مین) سرو سر سبز و گول سیرابی وار
پنجه ی برگ چنار ائتمیش مهیا شانه لر
آنلامیش گویا کی سونبول کاکیلینین تابی وار
راحت ایچون فرش سالمیش سبزه ی تر گولشنه
نرگسین گؤرموش گؤزون مخمور سانمیش خوابی وار
بولونور هر درده ایسترسن گولوستاندا داوا
حقه سینده غنچه نین سان کیم شفا جلابی وار
غالب اولموش خلقه ذؤوق سیر گلشن غالبا
چکمه گه خلقی بنفشه زلفونون قلابی وار
گولودو گول آچیلدی سونبول لاله دولودو ژاله دن
ای خوش اول کیم عشرت وعیش ائتمه گه اسبابی وار
گر فضولی میل گلزار ائتسه فصل گول نولا؟
عئیش اوچون خونابه ی دلدن شراب نابی وار
بودا باشقا بیر غزل:

عیش اوچون بیر طرفه منزلدور بهار ایامی باغ

مزین اولدو خط سبزه ایله روی زمین
لطافت خط سبز ایله، اؤيله کیم خط یار!
حجاب غئیبه هرفیض حق کی مخفی ایدی،
جهانا ائیلدی لطف نسیم گول اظهار...
چراغ برق قلیب شمع لاله یی روشن
صدای رعد قلیب چشم نرگسی بیدار...
دماغی ائتدی معطر هوای غالیه بو
هوایی قیلدی معنبر، سحاب گوهر بار
ضمیره ذووق وئریب مژده ی تموج گل
جهانا سالدی صفا، مقدم نسیم بهار...
اوستاد باشقا بیر قصیده ده بام باشقا بیر باخیشلا
دیشیک بیر تابلولار یاراتمیشدیر. طبیعتله
فلکین، دورانین قارشی - قارشیا دورماسی
ماراقلی دیر:
قیلدی دفع غم دل عشاقدان ذؤوق بهار
آه کیم گؤستردی عشق اهلینه دورا ن هجر یار
ساکن خمخانه پیدا قیلدی شؤوق سئیر باغ
گلدی اول دم کی قیلا بیچاره لر ترک دیار
سالدی گؤز گردابینا نظاره ی گول موج خون
قیلدی دل آینه سین پرژنگ، ذؤوق سبزه زار...
توتدو جام لاله گون ارباب عشرت، گول گؤروب
قان ایچیردی خلقه نیرنگ ایله چرخ حيله کار
دوستان! ایام گول اولسایدی ایام سرور
رعد نالان دم به دم قیلمازدی ابری اشکبار
سینه ی صحرا یا تیغ سئیلدن دوشمزدی چاک
نوعروس غنچه نین دامانینی توتمازدی خار
ژاله داشیندان گؤیرمزدی تنی گولبنلرین
گلشنی زنجیره ائتمزدی مقید جویبار...
ای دل غافیل دئییل بیهوده تشریف ربیع
آندادیر مضمهر کمال قدرت پروردگار
غالبا تقدیرده سگان خلوتگاه خاک
رخصت آلمیشدیر کیم ائدیب سر حکمت آشکار...

آندا توتسون غنچه وش، هرکیم کی عیش ایستر، اوتاغ
غنچه لر آچیلدی سیر باغ ائدین ای اهل دل!
کیم گؤروب گوللر- کؤنوللر آچیلان چاغدیر بوچاغ
سندن ای بولبول فزوندوربنده (منده) محنت فصل گول
سنسن و بین (مین) تازه گول حالا من بین تازه داغ
باغا سرویم گلدیگین بیلیمیش سحر دن شاخ گول
روشن ائتمیش رهگذاری اوزره هریان بین چراغ...
محرم اولماز رندلر بزمینده مئی نوش ائتمه یں
ای فضولی چک آیاغ اول بزمین، یا چک آیاغ

فضولی تاییسیر مثنویسی، لیلی مجنوندا یئری
گلدیگده یاز دان سؤز آچیر وان بدیعی تصویرلر
یارادیر. آشاغیدا گتیردییمیز حیصه ده حیران
ائدیجی بیتلر آز دئییل:

بولیلی نین بهار ایامی سیر گلزار ائدیگیدیر و گلزار
ده مرادنه یتدیگیدیر

بیرگون کی بهار عالم آرای
ذوق اهلنه اولدی راحت افزای
آئینه ء دور دن گئدوب زنگ
دور ائتدی زمینی آسمان رنگ
فیض شب کیمیا ائردن
تأثیر شمامه ء سحر دن
آچیلدی خم بنفشه دن تاب
شبم گوله ساچدی لؤلؤ ناب
گلزاره هوا عبیر تۆکدی
صحرايه غبار مشک چۆکدی
یاغدیددی سحاب ژاله داشین
اول داشله یاردی غنچه باشین
سبزه گوله وئردی مشک باجین
گول سبزه یه ملکونون خراجین
خوش رنگله ییغیدیلر تجمل

فیروزه ولعل وسبزه و گول
درک ائیلدی غنچه رمز وایما
گول آدینا آچدی مین معما
مضمون رباعی عناصر
فیض اولدوغو خلقه اولدی ظاهر...
آرایش سبزه دن زمانه
بنزدی زمینی آسمانه
خورشید چراغ چشم عالم
گؤگدن یئره دوشدو گونده هر دم
تحقیق ائدوبن چیخیب گماندان
بیلمزدی زمینی آسماندا...

آنجا ق آذر باجانین باشقا بؤیوک شاعیری
،شعرینی خلق دیلیله یارادیب خلقین ماراغینی
قازانان وشئیرلری خلقین ازبری اولان ،ابوالقاسم
نباتی ده شعرلرینده یازی یاددان چیخامایبیدیر:

غزل:

منیم بو ناتوان کؤنلوم یئنه فصل باهار ایستر
همیشه بولبول شیدا کیمی بیر مرغزار ایستر
گهی بیر گول آیاغیندا دوشوب مستانه خواب ائتمک
گهی ساقی ایاغیندان شراب خوشگوار ایستر
ائدیب سونبوللرین دسته ، تماشا ائيله ییب سروح
گزیب سئیر ائتمگه هر دم کنار جویبار ایستر
ایمده ساغر باده، چکیب قمری کیمی ناله
یانیندا بیربت زیبا، پریش گولعدار ایستر
اوزو گول، کاکلی سونبول دهانی غنچه ی تازه،
ملک منظر ، قمر طلعت، سیه چشمین خومار ایستر...

مخمس:

گلدی بهار و فصل تماشا عجب عجب
ائتدی جهانی گؤرنجه زیبا عجب عجب

خرم اولوبدو دامن صحرا عجب عجب
قومری ائدیبدی سروده مأوا عجب عجب
مست طریده بولبول شیدا عجب عجب
*

سوسن گلیب نزاكته نرگیز اولوب خومار
سونبول تۆكوبدو گردنه خوش زولف مشکبار
ساقی نه دورموسان اله آل جام زرنگار
صحرا اویاغی باد صبا ائتدی لاله زار
خندان اولوبدو وه گول حمرا عجب عجب....

گرایلی:

قوشما:
یئنه باهار اولدو آچیلدی گوللر
بولبول ناله سیندن توتولور قولاغ
گول گوله سارماشیب چیچک چیچکه
لاله جام جمندن گتیریپ سوراغ
*

سبز و خرم اولوب دشت و کوهسار
دم،جنتدن وورار طرف جویبار
آیاق گۆتور ساقی دورما انتظار
منی بیر جامیلن ائیله تر دماغ...

ترجیع بند:

ساقیا گلدی نو بهار یئنه
موسم گشت ولاله زار یئنه
وئرگیلن بزم انبساطه شکوه
گلدی هنگام وصل یار یئنه

نرگس مست یوز نزاكتله
زولفونو ائتدی مشکبار یئنه
شاه گول گۆتدو بورقعی اوزدن
حوسنونو ائتدی آشکار یئنه

کوه و صحرانی ابر نیسانی
گۆرنه خوش ائتدی مرغزار یئنه
رعد غرآن چکیب غریوو خروش
عالمه سالدی خار خار یئنه

شاخ گول اولدو مسکن بولبول
لاله نی ائتدی داغدار یئنه
هاردانسان ای شکر لب گولروخ
وئر گۆزوم،جام خوشگوار یئنه

گل ایچک باده گول ایاغیندا

یئنه گلدی باهار فصلی
بولبول گلدی داده داده
احمری گوللر آچیلدی
ساقی گتیر باده باده
*

یئنه سبز اولدو چمنلر
گولدن بعضادی گولشنلر
چیخیمیش سئیره گول بدنلر
هامی اوزو ساده ساده
*

وه وه گولدور بو یا لاله
گول اوزونه قونوب ژاله
ساقی دور وئر بیر پیاله
دلی فرهاده فرهاده...
*

نباتی دور هر سحرگاه
اوخو حمد و قل هوالله
قالمادی الحمد لله
آرزون دنیاده دنیاده
*

بیراندک شکر کردگار یئنه
گوندو یارب جهانی روشن ائدن
یاچیخیب سئیره اول نیگار یئنه....

آذربایجانین ساتیریک شئعیرینین گؤرکملی نوماینده
سی میرزه علی اکبر صابیر، بایراما باشقا جور باخیر و بو
موضوعدا اؤز گۆره وینی یئرینه یئتیریر:

ای تۆکن میرزه لرین کامینه شربت، نوروز
اغنیالره قوران مجلس عشرت، نوروز
سندره هرکس سئوینیر، بس نییه آنجاق فقرا
چکیر اولادینی گۆردوکده خجالت نوروز

✱

ای پوللولارین صفاسی نوروز
تاجرلرین آشناسی نوروز
بیر ملته عید ایکن، نه دن بس
اولدون فقرا عزاسی نوروز
بؤیوک شاعیر، اوشاقلاردا شئعیر یازیپ وموضوعودا یاز
گونلری اولوب:

گل گل آ یاز گونلری!

ایلین آ یاز گونلری!

داغدا اريت قارلاری

باغدا اريت قارلاری

چایلار داشیب سئل اولسون

تاخیللار تئل تئل اولسون

آغاجلار آپسین چیچک

یاپراغی لچک لچک

آذربایجان ادبیاتینین سئودالی شاعیری، سؤز صرافی
، یاز گونلری یاغیشدان سونرا چۆلدله چمنده آخان
سولار آرخلار لطافینده اولان غزللر صاحیبی، حاج
رضا صرّاف تبریزی ده، غزللرینده یازا طبیعتده اؤزل
باخیشیلا باخیر:

فصل بهاری ایستمرم بلبل اولماسام

دلداری نئیلرم اگر اهل دل اولماسام

حسرت گؤزیله طرف گلستانه باخمارام
مشتاق رنگ وبوی گل وسنبل اولماسام
عمریمده گئتمرم گل و گلزار سئیرینه
بلبل مثال طالب حسن گل اولماسام...
باشقا بیر غزلده سئوگیلیسی طبیعتده دیر آنجاق
شاعیر بوتون گؤزلیکلری اونون وجودوندا گۆرور :

نازیلن یاریم گینه عزم گلستان ائیلهمیش
گل یوزینه سنبل زلفین پریشان ائیلهمیش

باغبان ییخمیش یئره شمشادی، گۆرچک قدینی
غنچه آغزین حسرتیندن باغیرینی قان ائیلهمیش

نرگس مستین گۆروب نرگس خمار آلوده دیر
اؤز لبالب جامین الده بذل جانان ائیلهمیش

کلک قدرت صفحه حسننده خطّ سبزین
آیه آیه گویا تفسیر قرآن ائیلهمیش

صورت گل عارض جانانه اولموش آینه
یاکه تصویرین مصوّر الده عنوان ائیلهمیش

داغ دلده گل، گل آچمیش زخم پیکانین گۆروب
لاله یوزمین داغ حسرت دلده پنهان ائیلهمیش

معجزین آتمیش باشیندان نوعروسان چمن
باش آچیقلیق قیدینی بالمره باشدان ائیلهمیش...

بیری آیری غزلده ده اؤزو طبیعتده آنجاق فیکری
ذیکری سئوگیلی یانیندادیر:
بو باغ ای باغبان گلزار کوی یاره چوخ بنزر
بوسروین قامتی سرو قد دلداره چوخ بنزر

دوتوب گل دامنیندن مهد ناز ایچره کسوب یانین

بو خار بی مروّت خوار اولان اغیاره چوخ بنزر

اگرچه سنبل تر زلف جانان تک پریشان‌دور
او بنزر زلفه اما زلف اؤزو شه‌ماره چوخ بنزر

ایچوب جام صبحی بس خمار آلوده دور نرگس
سوزومده واردی صحت نرگس بیمار چوخ بنزر

دونوم گلبرگ ترده لعل جانان تک لطافت وار
نه وجهیلن دئییم اولعل شکر باره چوخ بنزر

خط جانانه بنزر سیزه اما نامناسب‌دور
بنفشه خط سبز یار گلرخساره چوخ بنزر...

شکوفه گرمی مجلسدن اؤز نقدین نثار ائتمیش
اولان صراف الینده درهم و دیناره چوخ بنزر
ادبیاتیمیزین ایگید اوغلو ب.ق. سهندین اؤلمز ده ده
قورقود کیتابینین بویلارینا یئنی گئییم بیچدیگی
سازیمین سؤزو(ده ده مین کیتابی) آدلی تاییسیز
اثرینده، قازان بگین اوغلو اوروزون دوستاق اولماسی
بو یوندا ایل بایرامی حاققیندا گؤزل وجهده سؤز
آچیب:

بیزم اؤلکه میزده، بیزیم ائلرده

ماراقلی رسملر عنعنه لر وار

بوگؤزل عادت لر بوگؤزل دبلر

اوزاق کئچمیشلردن قالمیش یادگار

✱

قارا قیشین سونون یازین ایلک گونون

اسکیدن بیزلرده بایرام دوتموشلار

آدین «ایل بایرامی»، «باهار بایرامی»

یئری گلینجه ده نوروز قویموشلار

✱

بو بایرام حاققیندا دیللرده-دیشده

غریبه ناغیللار افسانه لر وار

بعضیلر سؤیلر لر بو دب بو عادت
جمشیددن «زردوش» دن قالیب یادگار

✱

آنجا ق هئچ بیر عادت هئچ بیر عنعنه

معین بیر شخصه عایید اولانماز

عادت دیل کیمی دیر ائلرین کی دیر

اونسوز تاپیلانماز اونسوز قالانماز

✱

اینسانین توپلانتی قورولوشلاری

بیرده کی طبیعی خصوصیتلر

یارادیر هر دبى هر عنعنه نى

تصادفی ایشلر دئییل عادت لر

✱

بایراملار باشلانان آیا شرقده

«آراز»، فروردین یا حمل دئمیشلر

لاکین بیزیم یئرده ساده جه سینه

«بایرام آیی» دئییر ساده کوتله لر

✱

بوساده لیکده چوخ درینلیک یاتیر

بایرام «خاص» معنادا ایشله نیر باخساق

گؤرونور یگانه خالق بایرامی ایمیش

بوتون بایراملاردان توپلاردان قاباق

✱

بوگؤزل بایرامین تاپیلان یئری

علم باخیمیندان آراشدیرساق بیز

دؤرد فصیل منظم اولان یئرلرده

آختاریشیب تاپماق گرک شوبهه سیز

✱

اویئرلرده نجوم حیسابلاری یوخ

طبیعت آبییر قیشی باهاردان

باخاندان جوغرافی بؤلگه لر ینده

بو بؤلگه ده دورور «آذربایجان»

✱

چوخ قدیمدن قالیر باهار بایرامی

كىمىسە دئىيە بىلىمىز ھەلە ھاپچاندان
قەھار قوۋە لىرە باش ائىب اينسان
طبيعە باغلى اولان زماندان

*

ائىل عادىلىرى دىر بايرام دىلىرى
چوخ اينجە كوتلوى، آخار-باخاردىر
ھەركىچىك بىررسمى پروبلەملەردىر
ايچىندە كىچىمىشىن ايزلىرى واردىر

*

چىللە چىخار- چىخماز ايشە باشلاماق
يورقان- دۋشك يوماق ائو توزو تۋكمك
گۋىرتى گۋىرتكم سمنى قويماق
ئو-ئاشىگى سىلمك، باغچانى اككم

تازا پالتارتىكمك مىس قاب آغارتماق
يومورتا بويماق قورقا قوۋورماق
آخىر چىرىنبە دە بازارا گىتكمك
اونون گىجە سىندە تاراققا آتماق

تازا كوزە آلماق چى-چىرز آلماق
كلە جوش بىشىرىب دولما دولدورماق
دامدان شال ساللايىب قولاق ياتىرماق
گىردكان اوينايب اوتدان آتىلماق
آخشام داملار اوستە تونقاللار ياخماق
سحر-سحر چىشمە باشىنا چىخماق
آغىرلىغى آخار سويما بوراخماق
بايرام حامىمىنا گىدىب آرىنماق
ساجا ال-آياغا حنا باغلاماق
آخىر جومە آخشامى قىراوستە وارماق
نىشانلى قىزلارلا خونچا يوللاماق
ھەرىئەدە توپلانىب آبيدە لىرە
كىنە نى- كوسونو آتىب اونوتماق
سولارلا آل-الوان بالىق بوراخماق
ايلىن تحويليندە دوعا اوخوماق:
«آى كۈنۈللۈ كۈنۈللىرى يارادان

اى گۈرن گۈزلەر ايشىقلار ساچان
گىجە لىرى گوندوزلىرى فيرلادان
اى دونيانى حالدان حالا چئوپىرن
ايل دگىشن كىمى قول- بويون اولماق
ال سىخماق-بايرامىن موبارك- دىمك
ائو بە ائو دولانماق گۈرۈشە گىتكمك
بايراملىق آپارماق شىرىنلىك يىمك

بوھامى مارقلى عنعنە لىردن
معنالى رمىزلر آختارماق اولار
ھەربىرى آچىلىب آراشدىرىلسا
بىر چوخ آچىلمايمىش دويونلر آچار
بو عادىللىرىن ان گۈزلى منجە
اۋلوب گىندىللىرى خاطىرلاماقدىر
ھەركس عىزىنىنى حۇرمىتلى سىنى
زىبارت ائىلە يىب يادا سالماقدىر.

بۇبۇلومو حسرت شاعرىمىز حىبىب ساهرىن
شئەرىلە بىتتىرىرىك.

قافلانىكىدان چىخدى گون
اىلك باھارىن سحرى
چاى چىمىن پرىسى
بىزە دئدى: گل برى

قارانلىقلار كىچىيدى
گلە جگى آيدىن بىل
چىراق ياندىر اوجاق قور
قوى ساخسىيا قىزىل گول

بو اىلك باھار بايرامى
گولون، قوشون بايرامى
بىرسون باھار گلە جك
قورتولوشون بايرامى
بايراملارايچىندە ياشايسىنىز

آيدىن دومان

حال حاضر دا بو بايرام عینی قایدا ایله قئید اولونور.

نووروز عرفه‌سی

نووروز بايرامی منشاى و تاريخی

نووروزو بايرامی آذربایجاندا منشی ان قديم بايراملاردان بیرىدير. چوخ اوزون مدتله دايم دين خادیملىرى و موختلیف طریقت نماینده‌لى نووروز بايرامینا دینی لیباس گئیندیرمه‌یه چالیشمیش و اونو اؤز گؤزلینده آیرماق اوچون بو کیمی بیر سیرا ایشلر گؤرموشلر. دینی مسئله‌لرین نووروز بايرامینا تأثیری ایسه عرب خیلافتینین آذربایجانا گلیشى ایله باشلامیشدير.

حتی بعضیلرین فیکرینجه بو بايرام علینین حاکمیتیه گلدی گونله باغلیدير. یعنی خالق علینین حاکمیتیه گلیشینى قئید ائتمک مقصدی ایله بو بايرامی

ائتمیشلر. آنجاق بیلدیرک کی، علی ایول آییندا حاکمیتیه گلمیش نووروز بايرامی ایسه بیلدییمیز کیمی مارت آییندا قئید اولونور.

خالقلارین چوخ حیسسه‌سى ائله قديم زامانلاردان اولان عادتلى اؤزلینده ساخلامیشلار. و معلوم اولور کی، کئچیریلهن بو بايراملار، بو عادتله هئچ بیر دینی احکاملارلا علاقه‌سى اولمادان کئچیریلیر.

نووروز بايرامی ایله علاقدار بیر سیرا داهی صنعت اینسانلاری دا اؤز خصوصى گؤروشلیرىنى دئمیشلر. ابو ریحان بیرونى نووروز بايرامی حاقیندا اؤزومخسوس موختلیف روایتلر، نووروز بايرامی ایله خالق آراسیندا یارانمیش عادت عنعنهلردن و

شیمال یاریمکوره‌سینه، آذربایجانا

یازین گلیشینى سیموولیزه ائدن، چوخ

قديم زامانلاردان خالق آراسیندا بیر

عنعنیه چئوریلهن قديم خالق

بايرامیدير نووروز بايرامی...

چئوردی : دکتر حسین شرقی

نووروز بايرامی ندير و هانسی اؤلکه‌لرده کئچیریلیر نووروز بايرامی شیمال یاریمکوره‌سینده یازین گلیشى ایله عینی گونده قئید اولونور. ۲۱ مارت تاریخینده گئجه ایله گوندوزون برابرلشدی بو گونده قديم زامانلاردان بیر سیرا خالقلار ائله همچنین آذریلر ده یازین گلیشینى، طبیعتین

اویانیشینى یئنی ایلین باشلانغیجی کیمی قئید ائتمیش شنلیکلر کئچیرمیشلر. بو شنلیکلر تکجه آذربایجاندا یوخ همچنین ده ایران، افغانیستان، تاجیکستان و اؤزبکیستاندا و بیر سیرا شرق اؤلکه‌لرینده قئید اولونور. حتی ایران و افغانیستان تکجه بونولا کیفیت‌لنمیرلر همین گون اولاردا تقویمین ایلک گونو حساب اولونور و یئنی ایل ۲۱ مارت تاریخینده باشلایر.

نووروز بايرامی ۲۰۰۹ - جو ایلده یونئسکو طرفیندن غیرى مادی مدنی ارث سیاهیسینا داخل ائدیلمیش، ۲۰۱۰ - جو ایلده ایسه سازمان ملل باش آسامبلئاسینین ۶۴-جو سئس‌سیاسینین ایجلاسیندا ۲۱ مارت تاریخی « بین الخالق نووروز گونو» اعلان ائدیلمیشدير.

نووروز بايرامی کئچل ايله کوسا

نووروز بايرامی عادتلری

نووروز بايرامی ايللردن بری قئيد اولوندوغو اوچون واخت کئچديکجه يئنی يئنی عادتلر عمله گليب و نسيلدن نسيله اؤتورولوب حال حاضردا ايسه آذربايجاندا نووروز بايراميندا آشاغی دا قئيد ائتديميز عادتلر وار. پاپاق آتماق. اساساً گنجلر و اوشاقلار آراسيندا ياييلان بو عادت زامانی آتيلان پاپاغي هئچ واخت بوش قايتارمازلار دئييرلر.

قولاق فالی دا پاپاق آتماق قدر مشهور عادتلردن بيری دير هانسی کی، بو عادتده هر هانسی بير ائوده دانیشیلانلار گیزلینجه دینلنیلر اگر یاخشی صحبتلر دانیشیلیرسا اوندا بو او دئمک دير کی، آرزونوز يئرینه يئتهجک.

تونقالدان توللانماق ايسه نوؤبتی عادتلريميزدندير بو عادت هم نووروز بايرامی گونو هم ده اساس اود چرشنهسی گونو حیاتا کئچيريلير.

اوزوک فالی ايسه قيزلار آراسيندا ياييلان ان مشهور عادتلردن ساييلير، اودور کی، ساپا باغلانميش اوزوک سو ايله دولو بير ايستکانين ايچری سینه ساليير و اوزوک نئچه دفعه ايستکانين ديوارلارينا ديسه بو او دئمک دير کی، قيز او ياشيندا اره گندهجک.

سمهنی اکمک ايسه دئمک اولار بوتون عائله لرده حیاتا کئچيريلهن بير عادتدير، هر بير عائله ده سمهنی يئتیشديريلير و بو دا يازين گليشيندن اطرافين ياشيلاشماغيندان خبر وئير.

يومورتا دؤيوش دورمک ايسه ائله بالاجا واختلاريميزدان هاميميزين ان سؤدی اولوب. يومورتاسی قيريلان طرف ديگرينين دئديکلرينی ائتمهلی ایدی بو اويوندا

بير بيری ايله يولا گئتمه يهن کئچل ايله کوسا ايسه آذربايجان نووروز بايرامينين اساس رمزليندن بيری ديلر

نووروز بايرامينين يارانما سببليندن بحث ائتميش دير. او اؤز اثرلرينده نووروز بايرامينين هر هانسی بير دينی بايرام يوخ طبيعتين جانلانماسی يئنی فسليين گليشی ايله علاقه لی دونیوی بير بايرام اولدوغونو قئيد ائتميش دير.

نووروز سوفرهسی

نووروز بايرامی چرشنه لری

قئيد ائتديميز کیمی نووروز بايرامی گئجه ايله گوندوزون برابرلشدی ۲۱ مارت تاريخينده قئيد اولونور. نووروزدان اول ايسه دؤرد هفته آرديجيل ليقلا هر چرشنه گونو باشقا – باشقا آدلا قئيد اولونور هان سيلار کی، آشاغی دا سیرالانيب:

ايلک چرشنه سو چرشنهسی آدلانير. سو چرشنهسی عادتەن هاوالارين ياواش – ياواش ايسينمه يه باشلادیغی، چايلارداکی بوزلارين ارييه رک چايا قاريشديغی واخت ايله اوست – اوسته دوشور. ايلين ايکينجی چرشنهسی ايسه اود چرشنهسی آدلانير. بو چرشنه دن اعتباراً گونش تورپاغي داها دا قيزديرماغا باشلاير و اينسانلار هئياتلرينده تونقاللار قالايب ائولرينده هر عائله عضونه گؤره بير شام يانديريلار.

اوچونجو چرشنه ميز ايسه يئل چرشنهسی دير. بو گوندن اعتباراً بعضی آغاجلاردا توزلانا باشلاير. بو ايسه دئمک اولار کولين حسابينا عمله گلير. نئجه کی توزلانا واختينا چاتميش تومورجوقلاری کولک ترپه ده رک اونلاری توزلانماسی اوچون بيرلشديرير.

دؤردونجو و ايلين سون ايلاخير چرشنهسی ايسه تورپاق چرشنهسی آدلانير. بوتون بو دؤرد هفته عرضينده ان بيرينجی سو چرشنهسی ايله طبيعت تورپاغي سولادی، اود چرشنه سينده تورپاغي قيزديردی، يئل چرشنه سينده طبيعتی اوياتدی ايندی ايسه سيرا تورپاق دادير اکين يئرلرينده ايشلر ائله محض تورپاق چرشنه سينده باشلاير.

تورک دونیاسینین اورتاک بایرامی: نئوروز

چئویردی: دکتر حسین شرقی

دئغرلئندیرئبیلئجئغیمیز بیر تورک گئلئئغی
اولاراک وارلیغینی سوردورمئکتی دیر.

نئوروز بایرامین تاریخی

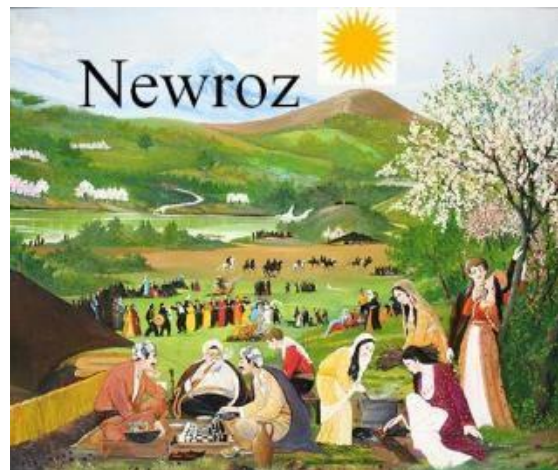
نئوروز گئلئئغی، ایسلامیتین بنیمسنمه سینین
چوک اؤنئسیننی دایانان تاریخی ایلئ، دین و
مذهب فارکلی لیغی گؤزئتمک سیزین بوتون
تورک خالقارینا مالوموش بیر کولتور اورونو
اولاراک بیرلئشتیریجی بیر رول اوستلئئمیشتر.

۱۹۹۰ ییلیندا باغیمسیزلیکلارینی ایلان ائدن
قزاقستان، اؤزبکیستان، قیرقیزستان،
تورکمئنیستان، آذربایجان و روسیا فئدئراسیونو'نا
باغلی تاتاریستان، ۲۱ مارت'تا کوتلانیان
ائرگئنئکون-نئوروز بایرامی'نی "میللی بایرام"
ایلان ائتمیشلردیر. نئوروز گئلئئغینین
تورکیئ'دئ رئیس اولاراک بایرام کابول
ائدیلمیسی ایسی ۱۹۹۱ ییلیندا
گئرچئکلئشمیشتر.

نئوروز؛ تورک خالقارینی بیریرینی باغلیان،
ائرگئنئکون'دا دئمیردئن داغلاری ائریترئک
دیریلئن کاهرامان آنالارینین روحلاریلا یانان بیر
آتشتر. بینلرئی ییلدیر یانان بو آتش،
گئچمیشتی اولدوغو گیبی گئلئجئکتی دئ
کیویلجیملاریندان میلیونلارین گؤنلونو
توتوشتوراراک تورک کولتور اوجاغیندا تورک
نسلینین روحونو ایستیتاجاکتیر.

نئوروز'ون تورک توپلولوکلارینداکی کارشیلیغی

آذربایجان - بوزکورت بایرامی، ائرگئنئکون
کازاک تورکلی - اولوس گونو

(تورکیه تورکجه سینده)

نئوروز بایرامی نئدیر، نه زامان کوتلانیر؟
نئوروز، تورک دونیاسینین دوغوسوندان باتی سینا،
گونئییندن کوزئیینی کادار اوزانان جوغرافیادا
وارلیغینی سوردورئن خالقارین یایگین اولاراک
بنیمسئدیغی و کوتلادیغی بیر بایرام دیر.
بايراملارین، میللی و دینی اینانیشلاردان، توپلومو
دئریندن ائتکیلئمیش بیر اولایدان و دوغانین
اینسان بئدئیندئ گؤستردیغی فارکلی
ائتکیلردئن دولایی اورتایا چیکتیغی دوشونولور.

نئوروز بایرامی، یئرلئشیک و گؤچئر تورک
توپلولوکلاریندا هایاتین بیر پارچاسی هالینئ
گئلیمیش اولان توی، یوغ، سورگون آوی و شؤلن
گیبی کؤکلؤ گئلئئکلردئن بیریدیر. کادیم تورک
گئلئئکلری، تاریخینی نئت اولاراک تئثیت
اؤئمئدیغیمیز دؤئملمردئن کالان ائنگین
بیریکیملردیر. ناسیل، نئدن، نیچین گیبی
سورولارا گئرئک دیولماک سیزین آتادان اوغولا
کالان کؤکلؤ بیرئر میراس گیبی دیر. باهارین
موژدئجیسی نئوروز دا بو کاپسامدا

دیزدیلر و آتشلئدیلر. تانری'نین گوجویلی آتئش
کیزدیکتان سونرا دئمیر داغ ائریگیپ آکیوئردی.
یوکلۇ دئوی چیکاچاک کادار یول اولدو. او گونو، او
آیی، او ساعتی بئللئییپ دیشاری چیکتیلار. او
گوندئن بئری یئنی ییلین باشلادیغی گئجی
کۆک-تورکلر دئی آدئتتیر. او گونو بایرام سایارلار.
بیر پارچا دئمیری آتئشی سالیپ کیزدیریرلار.
اؤنجی کاغان بونو کیسکاچلا توتوپ اؤرسى کویار،
چئکیچلی دؤئر. اوندان سونرا بئیلر دئی اؤیلى
یاپار. بوگونو موكادئس بیلیرلر، بؤیلجی تانری'یا
شوکرئتمیش اولورلاردی.

ایراندا نئوروز بایرامی

تهران، ۲۰ مارت، ایرنا- ایران تاکویمینین
باشلانگیجی (۲۱ مارت) و یئنی ییلین گیریش
گونو اولان نئوروز، بینلرچی ییلدیر ایران
جوغرافیاسیندا ایرانلیلارین ائن ائسکی ریتوئل و
گئلئئکلریندن بیرى اولاراک باهارین گئلشی
اولاراک سئمبولیزئی ائدیئرئک کئندى اوسولو ایلى
کوتلانیر.

اورتا آسیا'دان اورتادوغو'یا، بالکانلاردان
هیندیستان'آ و پاکیزستان'آ گئنیش بیر
جوغرافیادا کوتلانیان نئوروز بایرامی، ایران'دا ائن
اؤئملى و ائن ائسکی یئنی ییل تۇرئنى دیر. نئوروز
فارکلى جوغرافیالاردا فارکلى ایسیم و گئلئئک
گۇرئئکلرلى کوتلانیسا دا، بو تۇرئنین آینی آندا
آینی کادئری پایلاشان جوغرافیالاردا بئنزئر
ریتوئلرلى کوتلانیماسى، بؤلگى خالقلا رینی
یاکینلاشتیراراک آرالارینداکی باغلاری
پئکیشتیرئئی کاتکی دا بولونابیلیر.

تورکمئنلر - تئزه ییل
اویغور تورکلری - یئنی گون
کاراکالپاکلار - ائرگئئئکون بایرامی
گاگاوزلار - ایلک یاز
کاراچای-مالکار تورکلری - گوللو، توی
باشکورت تورکلری - ائکین بایرامی
هاکاس تورکلری - اولو کون
آلتای تورکلری - جیلگایاک بایرامی

ائرگئنه کون داستانیندا نئوروز

بیر گون بوتون کاویملر کۆک-تورکلر'ئی کارشی
بیرلئشئرئک اونلاری هیلى ایلى یئندیلر. کۆک-
تورکلر'این چادیرلارینی، ماللارینی، یورتلارینی
یاغمالادیلار. بویوکلرین هئپسینی کیلیچتان
گئچیردیلر. کوچوکلری کئندیلرینی کؤلى یاپتیلار.
بو یاغمادان کورتولان کییان/کایان و
نئگوش/توکوز بیر گئجی کادینلاریلا بیرلیکتی
آتلانیپ کاجتیلار. یوردا گئلدیلر. دوشماندان
کاجیپ گئلئن دؤرت مالدان (دئوی، آت، اؤکوز،
کویون) چوک بولدولار.

داغلارین ایچیندی اینسان یولو دوشمئز بیر یئر
ایزلئیپ اوتورالیم دئیپ داغا دوغرو سورولرینی
سوروپ گیتتیلر. واردیکلاری یئردی آکارسولار،
چئشمئلر، تورلو اوتلار، مئویلى آغاچلار، تورلو
تورلو اولار واردی. او یئری گؤرونجی تانری'یا
شوکورلر کیلدیلار و بورایا "ائرگئئئکون" آدینی
کوی دولار. دؤرت یوز ییل سونرا ائرگئئئکون'دا
کئندیلری و سورولری او کادار چوغالدیلار کی
سیغمادیلار. بو سئبئپئن بورادان چیکیش
یوللاری آرامایا کویولدولار.

او زامان بیر دئمیرجینین اؤنتریسیلی داغین
گئنیش یئرینی بیر کات اودون، بیر کات کؤمور

ئىسكى ايران گىلئىئىكلرىنى گۇرى، چارشامبا سورى'دى آتئش ياكىلىر و اينسانلار اوزونتو و سورونلارنى اوزاكلاشتيرىجى تئماسىنى تاشيان سئمبولىك شىيرلر اوکوپاراك بو آتئش اوزئرىندئ آتار. باشكا بير دئيشلى اينسانلار، گام و كئدئرلرنى يىلسونوندا آتئش وئرئك كارشيلىغىندا آتئش كىزگىنلىغى و ايسىسىندان انئرژى و گوچ آلرلار.

آتئش، چارشامبا سورى تۇرئىنىن آنا اونسورودور. خالق، آتئش ياكاراك چئورئسىنى توپلانير و آتئش آلئولرىنىن اوزئرىندئ آتلايىپ اوزونتو و زورلوكلارنى آتئش وئر و ياكار.

چارشامبا سورى'دى آلئولرىن اوستوندئ آتلامىن يىنى سىرا، 'كاشىك چالما' ايسىملى ديغر بير گىلئىئىك و گۇرئىك وار. بو تۇرئىدى، كىزلار و ائركئكلر يوزلرىنى اۇرتئك كومشولارىنىن ائولرىنى گىدئر و كومشو، تاباغا چارپان كاشىغىن سئسىنى دويار دويماز دىشارى چىكىپ تاباكلارينا كورو يئمىش بىراكير وئا اونلار بير هئدى وئر.

چارشامبا سورى کوتلاماسى، سون يوزيىللاردا ايران'ين بويوك شاعرى فيردئوسى'ين شئهنامى'سى'ندكى شىيرلردى دى ايشارت ائدىلئ ائسكى ايران ريتوئل و گىلئىئىكلرى آراسىندا يئر آلييور.

بو تۇرئ ايران'ين چئشبتلى شئهير و بۇلگئلىرىندى دئغىشيك گىلئىئىكلرلى ياپىلماسىنا راغمئ آتئش ياكىلماسى، بوتون بۇلگئلردى ياپىلاگئلئ اورتاك بير اۇزئللىكتير.

بو سىرادا نئوروز بايرامى'ين گىلئىشنى کوتلاماك و يئنى يىلا هازىرلىكلى اولاراك باشلاماك اچىن ائودى هئر يئر پىرىل پىرىل تئمىزلئير. بو گىلئىئىكئل بير ريتوئل دؤنوشموش گىبى، توم

يئنى گون' آلامينا گىلئى نئوروز'ون كۇكئىندى باهار مئوسىمىنىن گىلئىشى ياتار. آغير و سئرت كىشىن آردىندان اينسانلار، دوغانىن جانلانمايا باشلادىغىنى و گوندوز ايلى گىجئىن ائشيتلئىمىسىنى کوتلاماك اچىن كئدى كئلتورلى باغلامىندا بىنلرچى يىل اچىندى گىلئىك و گۇرئىكلى ياراتمىش و ياشاتمىشتير و بونا نئوروز تۇرئىلرى دئنىمىشتير.

نئوروزون هئم ايسىم هئم دى موحتئا اولاراك گىلئىئىكلرلى، توپلوم و دئولت حاياتىيلا باغداشماسى ايران مئدئنىيتىنى اۇزگودور. بوگونكو ايران'دا نئوروز چوك كئندىنى اۇزگو، كئتلانىشى بير صانات ائستىر اولان و ايران'ين بوتون خالقلىرىنى بىرلئشتيرئ بايراملاردان بىرى دىر. بوتون جيوار خالقلىرى يانى كافكاسيا و اورتا آسيا دا نئوروز'و ايران لىلاردان اۇغرئمىشتير. آما نئوروز و بئنزئرى بايراملار توركلر آراسىندا دا كئتلانىر.

ايران'دا نئوروز بايرامى کوتلامالارى چئشبتلى و فاركللى کوتلامالارى اچىندى بارىندير. کوتلامالار كاپسامىندا ايلك اولاراك اۇنجكى يىلن سون هافتاسىنىن سون چارشامبا گىجئىسىندى چارشامبا سورى تۇرئى كئتلانىر. چارشامبا سورى، 'باهارى كارشيلاما کوتلامالارى' اولاراك دا آدلاندىرىلان و نئوروز'ون گىلئىسىندئ اۇنجكى سون چارشامبا گىجئىسىندى كئتلانئ ائسكى ايران کوتلامالارىندان بىرى دىر.

آسلىندا نئوروز کوتلامالارىنىن اۇن کوتلاماسى و گىرىشى نيتئلىغىندى اولان چارشامبا سورى، يىلن سون آيىنىن سون چارشامبا گىجئىسىندى كئتلانئ اۇزئل بير تۇرئدور. تۇرئى کوتلاماكلا اينسانلار باهارى كارشيلامايا گىديور.

کارشلیکلی ائولرینی زیارت
ائدرئک، حال حاطیر سورار و
یئنی ییلی تئبریک ائدر.

نئوروز بایرامی'نی کئندی کؤیو و
شهریندی گئچیرمئیپ تاتیل
چیکانلارین سایسی دا سون
ییللاردا بیر خیلی آرتتی.
توریستیک وئیا دینی زیارت
آماجی تاشیان بو یولجولولاردا
آیلى خلقی وئیا آیلئدن بازى

کیشیلر، مشهئد'دئ ایمام رضا توربئسى وئ یا
قم 'دا حضرت معصومه توربئسى'نی زیارتئ
گیدئر. توریستیک گئزیرلر یاپان آیلئر دئ
گئئللکلی ایران'ین یئمئشیل بؤلگئسى هازار
دئئزى کییسینداکی شئهر و کاسابلارا وئیا
گونئییندئ چوک ائلوئریشلى ایکلئ مى ایلى
فارس کؤرفئزى کییللارینداکی ایللرئ آکین ائدر.
اصفهان، شیراز، تئبریز و یئزد گیبی اولکئنین ائن
ائسكى و تاریخی شئهرلری دئ نئوروز'دا
توریستلرین گئلیشى ایلى بامباشکا بیر هاوایا
بورونور.

نئوروز تاتیللرینین رئسمى اولاراک ۴ گون
اولماسینا راغمئن گئئللکلی ایران'دا ۲۰ گون
اینسانلار تاتیل یاپاراک دینلئیر. ایران
تاکویمینین ایلك آیی فروئردین'ین ۱۳'وندى
الله'ن ۱۲ گوندئ دونیایى یاراتیپ ایشى
تاماملادیغینا اینانیلدیغیندان او گون
دینلئدیغینی اینانیلیر. تابیی اینسانلار دا
دینلئیر. مودئرن ایران ۲۰ گون بویو اورادان اورایا
گئئر، گئزیرلر یورتدیشینا دا تاشار، چارشى بازار
جانلانی.

ایران حالکی، گئئئئکسئل اولانى کوروما
کونوسوندا داها تئمکینلى. هئله کادیم بایراملاری

اینسانلار ائولرینی تئمیزلئمئی نئوروز
تؤرنلرینین اولمازسا اولمازلاریندان بیرى هالینئ
گئیرمیشئیر.

چارشامبا سورى تؤرنینین آردیندان یئنی ییلین
گئلیشى ساییلان نئوروز آنی کوتلانی. هئر ییل،
زامان دؤنگوسونئ گؤرئ آیارلانا ییلباشى
ساتیندئ آیلى خلقی، هئفتسین آدلانا سوفرا
ائترافیندا توپلانی و یئنی ییلین گیریشینی
کوتلار.

(۷ س) دئی ایفادئ ائدیئن 'س' حارفی ایلى
باشلایان ییئجئک و ائشیلارین ماسایا دیزیلدیغی
بو سوفرادا، 'سئبز' یانى یئشیل لیک ایچین
چیملئندیریلئن باکلیات، بوغداى دا آیریجا بیر
تئپسى ایلى سوفرایا کونور. بیر سیککئ (آلتین
وئ یا گوموش) واردیر و ائسكى آدئتلرئ بینائن
بیر آینا و بیر قرآن. آیلى ۱۳ گون بویو موحافاظا
ائدیئن بو کوتسال سوفرانین ائترافیندا توپلانی.

سولاله نین اؤلموشلرینین روحلارینین دا ائوی
گئلدیغینی اینانیلیر و چئراغ (ایشیک) یاکیلیر.
مئزارلیکلا باشلایان زیارتلر یاشایانلار آراسیندا
دئوام ائدر. چوجوکلار بایراملیک دئی هئدیئر
وئیا ناکیت پارا وئریلیر. ییل بویو بیربیرینی گؤرمئ
شانسى بولمايان یاکین و اوزاک آکرابالار،

ياز، اوچونجو گونو سون باهار، دوردونجو گونو ايسى كيش اولاراك كابول ائدليور. بايرام کوتلامالاريندا، گئلئئكسل موزيكلر ائشليغيندى دانسلار ائدليور و يۇرئسل يئمئكلر يئنىيور.

۳. قزاقستان

نئوروز، قزاقستان^۴ دا ناوريز مئيرامى ايسميلي بيلينيور. ۲۱ مارت^۵ تا اولكى گئلئيندى كورولان چاديرلاردا يۇرئسل يئمئكلر پيشيريليپ، گئلئئكسل دانسلار، گورئش و چئشيتلى ساناتسال ائتكيليكلر گئرچئكلئشيور. بير آى بويونجا دئوام ائدن کوتلاما ائتكيليكلىرى كپاساميندا كونسئرلر و تياترو اويونلارى دا دوزئئلينيور.

۴. آرناءوتلوک

آرناءوتلوک^۶ تا سلطان نئوروز ايسميلي کوتلانان نئوروز بايرامى، ۱۹۹۶ ييليندان بو يانا اولوسال بايرام اولاراك كابول ائدليور. ۲۲ مارت^۷ تا دوزئئلئنن كولتورئل و ساناتسال ائتكيليكلىرى رئنغارئنك گوروتولرين ياشانديغى بو باهار بايراميندا، كوسلر باريشير، كالاباليك سوفرالاردا يئمئكلر حاضرانير.

۵. قيرقيزستان

قيرقيزستان^۸ دا باهارين گئلئيشى رئنغارئنك گئلئئكسل كوستوملرلى ياپيلان دانسلار، دئو كازانلارلا پيشيريلئن يئمئكلر و اينسانين ايچينى كيپير كيپير ائدن موزيكلر ائشليغيندى کوتلانينيور. قيرقيزستان^۹ دا نئوروز ايچين پيشيريلئن ائن اولو يئمئك ايسى سومئلئك تاتلىسى. حاضرانماسى ياكلاشيك بير هافتا سورئن بو تاتلى، دعالارلا پيشيريليور.

نئوروز کوتلامالاريني كاتيلپ، يئپئننى گئلئئكلر و ائلئئجئلر كئشفئتمئك ايچين اوچاك بيلئتى كامپانيالارينا گوز آتمايى ايهمال ائتمئين.ن تاريخى، نووروز اؤلكهلىرى

نئوروز (نوروز، يئنى گون) سؤز كونوسويسا، زامان و ديش دونيا دورويور. ۲۱ مارت^{۱۰} تئصادوف ائدن بو بايرام، اونلاردا فئروئردين آيينين ۱ى و ايلك باهار سئوينجينين گؤستئرگىسىدير.

دونيادا نئوروز کوتلامالاريللا اؤنه چيكان

۵ اولكه ايچيندئكلر

اگر سيز دئ دونيا مانئوى كولتور ميراثى ليستئسيندى يئر آلان و هئر جوغرافيدا بامباشكا ائتكيليكلىرى کوتلانان نئوروز بايرامينا كاتيلماك ايستيورسانيز، باشتا توركيه اولماك اوزئرئ اورتا دوغو، آسيا و بالكانلاردا بولونان پئك چوك اولكئى زيارئت ائدئيليرسينيز. ايشتى دونيادا نئوروز کوتلامالارى ايلئ آنيلان اولكلردئن بازىلارى.

۱. آفغانستان

هئر كئسين ائن گوزئل كييافتلرينى گيدىغى بو بايرام آفغانستان^{۱۱} دا ۲۱ مارت تاريخينده کوتلانينيور. اولكئدى نئوروز کوتلامالارينين مئرکزى مئزا شريف. اون بينلرچى كيشينين كاتيليميلا گئرچئكلئشن تۇرئلر، گول-ى سوره فئستيوالى (كيرمىزى گول بايرامى) ايسميلي بيلينيور و ۴۰ گون بويونجا دئوام ائديور. تۇرئلردئ گورئش، هوروز دؤووشلرى، تياترو اويونلارى گيبي ائتكيليكلىر دوزئئلينيور. ائولردئ ايسى ساماناک، هفت ميوه گيبي يئمئكلر پيشيريليور.

۲. آذربايجان

سوويئت رئرئ مى يللاريندا کوتلانماسى ياساكلانان نئوروز بايرامى، آذربايجان^{۱۲} دا ۲۱ مارت تاريخيندى کوتلانينيور. اوچ گون بويونجا دئوام ائدن بو گئلئئكسل بايرامين حاضيرليكلارى دا بير آى اؤنجئدن باشلييور. گئلئئكلرئ گورئ نئوروزون بيرينجى گونو ايلك باهار، ايکينجى گونو

سوز بوخچاسی Söz buxçası

اصیل بیر قایدادیر قورقود ائلینده
آغیر ائلیم سن شاد یاشا،خوش یاشا
یازین خوش گلدینی،سون قویور قیشا
سئوگیلر باجادان قورشاق ساللایار
دویونله ر پای اونا،کوسمه سین نیگار
سئوگی،سئوگسیندن آخی پای اومار
قالماییب دیر ماجال داها بایقوشا
یازین خوش گلدینی،سون قویور قیشا

تکمچیلر شهر،شهر گزیرلر
آنالاردا یازلیق بوغدا ازیرلر
سومنیله خونچالاری بزیرلر
خونچا گۆرجه ک، بیرده دولاق آلقیشا
یازین خوش گلدینی،سون قویور قیشا

خونچا اوسته گۆز دوشنده گولره
نئچه_نئچه،خوش سۆز گلیر دیلره
یومنو خوش دور «اود»ون بیزیم ائلره
دیو عمرونون شیشه سینی وور داشا
یازین خوش گلدینی،سون قویور قیشا

«قاوورقا»یلا،قاوود جورله یاز گلیر
یئمیش گتیر،قوناق چوخدو،آز گلیر
آشیق الده سازگۆتوروب ناز گلیر
یاز گلیشین خبر وئر قاررانقوشا
یازین خوش گلدینی،سون قویور قیشا

سنده مومکن اولسا تونقالی قالا
قویما شنلیگینی روزیگار آلا
اینصاف دئییل «تدین»رنگی سولا
چاتدیرین یاشامی شنلیک له باشا
یازین خوش گلدینی،سون قویور قیشا

Zeynab1350@

زینب تدین

سون چرشنبه

ایلین چرشنبه سی،سون چرشنبه سی
آتیل_ماتیل گونو،شنلیک هوسی
دونیانى گۆتوروب آلوون سسی
بیری بومبا آتیر،بیری فیشفیشا
یازین خوش گلدینی،سون قویور قیشا

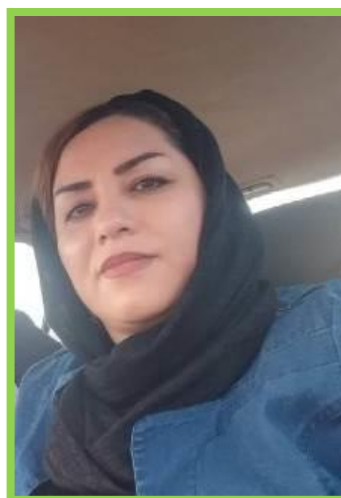
سویو کسیر قیزلار قئیچی الینده
گۆزل_گۆزل ماهنی گزیر دیلینده

اویکو - حکایه

قادینین یازسی قارانیق

گئجه دیر

یازار؛ حکیمه باباکی زاده «نغمه»

فریبا قولونداکی ساعاتا باخیب، موبایلینی چیخاریب، مئساژلارینی یوخلاییر. سئودا یونانمیشدی. آنجاق فریبا سئوگی یولونون اوزون-اوزونالیغیندان اوزونو ایتیمیش کیمی بیر دوغونون ایچینده حیس ائتدیگیندن بئله ایلاहे کیمی بیر شخصله دانیشماغینا باشی سویوق و مدیلا اوینایان دوستو سئودانین گؤروشوندن چوخ احتیاج دویور. اورهییندن کئچیر کئشگه سئودا گلمه سین. ایسته ییر مئساژ آتسین اونا کی گلمه سین آنجاق پئشمان اولور. موبایلینی سالیر جیبینه. باش اؤرتوگونو سهمانلاییب دؤنور ایلاهییه ساری. ایلاहे هله دنیزه باخیر، اونون قارا تاپ-شالوار ایچینده اوتوردوغو یئرده اندامینی سوزور، کوره یینین اورتاسینا یئتیشن و یئلده آرام یئللنن قارا ساچینین ایچینده بعضن آغ توکه

گؤزو دوشور. بو قادینین نجه ده سیرلی اولدوغونو دوشونور.

ایلاहे تۆکدویو پیلانین سونا چاتدیرماغینی گودورموش کیمی فریبانین سؤزون آردینی توتماغینا تلسیر و اونون «یاخشی به بیز هاردان بيلمه لیک قارانیق گئجه ده نلر وار؟! صاباحی آیدیندیر یوخسا یوخ؟!» دئدیگین ائشیدن هنیز دیللله نیر «اینانچ».

— اینانچ؟ نجه یعنی

— هه اینانچ. قارانیق گئجه نین صاباحینا بیر سیرلی آچی وار، اودا اینانجدیر، سئوگی اینانچین یاراشیقلی آدی دیر.

— سیز بو اینانجا چاتمیشدینیز می؟!

— هه چاتمیشدیم

— نجه چاتمیشدینیز کی الان بؤیله کدرلی سینیز؟!

— منی اینانجا چاتدیران بیر دشمن اولموشدو دوست یوخ، اونا گؤره ده یولوم سئوگییه دوغرو یانلیش یول اولدو.

— دشمن؟ دشمنینیز کیمیدی کی؟!

— اؤزوم باجی اؤزوم، من حقیقتی گیزله ییب اویدورما فیکرلریمله اؤزومه گؤز گؤرتی یالانلار ساتیردیم. اینانچ یولونا قووه چیراغیلا ساختا ایشیقلا سالیب «بالاخ بو صاباحین آیدینلیغیدیر» دئییردیم.

فریبانی ایلاهنین سیرلی دانیشیقلاری دوشوندوروردوسه ده ذره جه آغلینا چاتمیردی بو قادین ائلچینله اونون ماجراسینی بيلمیش اولایلسین. آما حتی فریبانین بو گون هانسی مکاندا دوستو سئودا ایله گؤروش قراری اولدوغوندان ائلچینله قرارینی صاباحا ساخلادیغینی دا بیلیردی.

کلیبرلی آشیق صییاد جعفرضاده اولماز

هرشاعر وطندن دئییب سئویلییر.
وطنه برابر هئچ دییار اولماز.
وطنده تانونورآدین شهره تین.
وطن تک بیر کیمسه سنه یاراولماز.

وطن اوجالیقدير هر اینسان ایچین.
محبت شربتین وطنده ایچین.
وطنین یاغی سین بابک تک بیچین.
اوندا وطن گوزو اینان زاراولماز.

گلین یاردوم اولاق وطن ساخ اولسون.
بَسلیک وطنی جَننت باغ اولسون.
وطن پرسلا رین اوزو آخ اولسون.
وطنین دانان کس باویقاراولماز.

وطنی آنا تک بَسلمک گرک
یاردوما دوستلاری سَاسله مَک گرک.
آی صییاد وطنی ایستمک گرک.
بئله اولساق داهی وطن خاراولماز.

سولماز رسولی

بولبولم، کؤنلومو گوله باغلادیم

سئوگی دن گلیمیشم داها جانا من
قانماییر اوره ییم قانا- قانا من

فریبا سئودانین آتدیغی مئساژینی «گلیرم،
یولدا یام» گؤروب تله سیک سوال وئیرر ایلا هیه.
_ یاخشی بس سن هاردان بیلدین بوتون ایشیقلار
ساختا ایمیش، بلکه یانیلیرسان آخی؟!
_ «یوخ یانیلمیرام، بیر دوستون واسیطه سیله
بیلدیم «دئییب در حال الینی سالیب
چانتاسیندان موبایلینی چیخاریر. ائلچنین حوری
آدیندا خانیملا لوت قول بویون چکدیگی قباقدکی
شکیلینی گؤستریب، فریبانی آییلتماق نیییتیه،
همی ده اونون نه حالا دوشه بیله جه یینی درک
ائدیب احتیاطلا آغیر_آغیر «بودور با بو دوستومون
واسیطه سیله» دئیر...

چقدر تاریخ بلغارستان با ایران شباهت دارد

بنیانگذار بلغارستان یک ترک به نام قورت خان
بوده است ... در واقع بلغارهای اولیه ترک بودند تا
اینکه حدود هزار سال قبل در زمان بوریس خان
بلغارها مسیحیت را قبول می کنند و ازدواجهای
بلغارها با مسیحیان و یادگیری انجیل به زبان لاتین و
اسلاو شدت می گیرد ... حالا همین ترکهای آسیمیله
شده بلغار در زمان نعیم سلیمان اوغلو دست به قتل
عام ترکها می زنند و شعار می دهند بلغارستان مال
بلغارهاست ...

دقیقا ایران هم همینطور هست ... ایرانیهایی که از
نسل مادها و اشکانیهای ترک هستند ... ایرانیهایی که
از نسل سلجوقیان بزرگ هستند ... ایرانیانی که از نسل
ترکان قزلباش دوران صفوی هستند فقط به دو
حکومت یهودی هخامنشی و ساسانی تعصب دارند و
امروز به اسم ایران در حال دشمنی با فرهنگ و زبان
ترک هستند .

در واقع ماسونها برای تثبیت حاکمیت جهانی خود در
بسیاری از کشورهای جهان خصوصا در ایران و
بلغارستان و اوکراین و روسیه سیاست تحریف
تاریخ و آسیمیلاسیون را پیاده کرده اند .

ھرياندا شكيلين ياديگار قاليب
 قوروموش چيچكلر انتظار قاليب
 خاطيره ن له دولو دام دووار قاليب
 سؤيله سن نچه يه ساتييسان منى؟!
 وفاسيز سان گولوم، آتييسان منى!
 خيانت له اولدون سن اؤز گه يه يار
 بو حيله ن له اولدو دونيا منه دار
 ياز چاغيندا ياغدى باشيما آغ قار
 سؤيله سن نچه يه ساتييسان منى؟!
 وفاسيز سان گولوم، آتييسان منى!

تيمور بنياد اوو آنا لايلاسى كتاييندان Akademik Teymur BÜNYADOV

بولبولوم، بسدى، يئتر.
 بيزلرى ده آز كؤورلت،
 آغلاما، بسدى، يئتر.
 بىي وار،
 دونيانين خان، بىي وار.
 بولبولون گولدن آيرى
 جانيم، اؤز گه نىي وار؟
 باغا قوربان.

آتيب دير، قالميشام يانا- يانا من
 قالميشام گون لرى سانا- سانا من
 گئجه لر اعدامى، گوندوزلر ابد
 غريبم، يوخ كسيم، نه ده بير بلد
 ايتميشم دونيادا هامى نابلد
 قالميشام گون لرى سانا- سانا من
 باخيرام گوى لره، آيى گورمورم
 هميشه قيشدايام، يايى گورمورم
 گؤزل لره سنه تايى گورمورم
 قالميشام ايچمدن يانا- يانا من

ايسلانيب ياسديغيم بيل فراغيندان
 توكموسن ياراما دوز دوداغيندان
 آيرى دوشموشم او آل ياناغيندان
 قالميشام ايچمدن يانا- يانا من

بولبولم، كؤنلومو گوله باغلاديم
 «سولماز» ام، او قارا تتله باغلاديم
 بير تشرسيز يئله، سئله باغلاديم
 قالميشام گون لرى سانا- سانا من

سولماز رسولى

وفاسيز سان گولوم، آتييسان منى!

عشقين كمندينه دوشوب آياغيم
 چوخدان دير سسينى دويمور قولاغيم
 بو غملى اوتاق دا سؤنوب چيراغيم
 سؤيله سن نچه يه ساتييسان منى؟!
 وفاسيز سان گولوم، آتييسان منى!

سن گلن باغا قوربان.
عشقین سینمه چکن
چال-چارپاز داغا قوربان.

بوتاسی،

زر-زیباسی، بوتاسی -
یاریم کؤینک آلدیم،
قیزیلداندی بوتاسی.

بئتر اولدوم،

بئتردن بئتر اولدوم.
یارا الیم چاتمادی،
اؤلومدن بئتر اولدو.

باش-باشا،

قابق-قنشر، باش-باشا.
قوینوندا شاماملار
وئریبدیلر باش-باشا.

بولبوله دئه،

گول اوسته بولبوله دئه.
مرامی آغلار عشقیمی
او شئیدا بولبوله دئه.

بار واختیدی،

پاییزدی، بار واختیدی.
قیزلار بولاق باشیندا،
سئومه یه یار واختیدی.

باشیندا،

تیرمه شالی باشیندا
گؤز؛ل قیز جانیم آلدی، -
بوز بولاغین باشیندا.

بیر عالمدی،

بیر دنیا، بیر عالمدی.
هر کسین اؤز سئوگیسی
تکرارسیز بیر عالمدی.

بیر وعده دئه،

واخت آیر، بیر وعده دئه.
دؤزونه بیر جان، اورگیم،
اوریم، بیر وعده دئه.

بارین در،

یئتیشیب بار، بارین در.
بو گؤزه لین یئتیشمیش
شاماماسین، نارین در.

باشقاسینا،

گل اویم باشقاسینا.
یاتیغین یار یاستیغی.
باش قویم باشقاسینا.

باغلانمادی،

باغ آتدیم، باغلانمادی.
لژرگیمه اود سالان
قلبیمه باغلانمادی.

بدبختم،

قارا بختیم، بدبختیم.
یار دئمکدن لال اولدوم،
طالعیمی کم بدبختم.

باشیمدان،

گئتمز سئودام باشیمدان.
گؤردوم سنی، ای ملک،
عاغلیم چیخدی باشیمدان.

باخمازمی؟

گؤز یئتیرر، باخمازمی؟
اوقاچیب گئتسه گؤزه لیم
یاندیرمازمی، یاخمازمی؟

باریشمارام،

کوسموشم، باریشمارام.
سینیق قلبیم سیندیردین،
سینمیشام، باریشمارام.

بولاقدا،

قنشر گلدیک بولاقدا.

گۆزل ختريمه دیدی،

آغلار قالدی بولاق دا.

باشيمدا،

دلی سئودا باشيمدا -

ياردان داستان يازيرام،

آغلاير گۆز ياشيم دا.

بنزرى،

يوخ عوضی، بنزرى.

هاردا قالدی، گلمه دی

او، ديليمين ازبرى؟

باخما دئدی،

بويلانما، باخما دئدی.

عاغليمی اوچوران قيز

شيمشک تک چاخما دئدی.

بيزه گله،

بيزلره، بيزه گله.

کوسه آتا-آنادان،

تئيلنه، سوزه گله.

باخمادی،

اوز چئویردی، باخمادی.

سئلندی گۆز ياشلاريم،

بیر یول دؤنوب باخمادی.

بولاقدا،

گۆزل قيزلار بولاقدا.

ايگيد گؤرر يار سئور

سرچئشمه ده، بولاقدا.

باغيشلا،

سحو ائلسم باغيشلا.

اورگيمی آل دا گئت،

تک بیر باخيش باغيشلا.

بند اولدوم،

سالدی بنده، بند اولدوم.

عاغليم چاشدی، هوش گئتدی،

بیر گۆزله بند اولدوم.

به نئينيم؟

حسرت يارام، بس نئينيم؟

گوجوم گۆزومه چاتير،

آغلاماييم، به نئينيم؟

برى دؤندر،

اوزونو برى دؤندر.

گۆزونده کی عكسیمی

باجارسان، گئری گؤندر.

بادا وئردین،

عمرومو بادا وئردین.

آغری-آجینی منه،

سئوگینی يادا وئردین.

باغلاما،

قیل احتياط، باغلاما.

هر يو لونو آدانا

جانيم، کؤنول باغلاما.

باتدی گئتدی،

ایلك عشقیم باتدی گئتدی.

دالغالارا چيرپیلدی،

دریادا باتدی گئتدی.

بلکه گلدی،

اینصافا بلکه گلدی؟!

منی یئتیم قویمادی،

قاییتدی، بلکه گلدی.

برى باشدان،

آلماینان سرى باشدان.

بو سئودا يالان سئودا،

تئز قورتار برى باشدان.

بیر ده گل،

بیر گلمیسن، بیر ده گل.

سنسیزلییه دؤزمورم،

جان آلماغا بیر ده گل.

بیلمه دیم،

باجارمادیم، بیلمه دیم.

دونیادان واختسیز کؤچن

یار قدرینی بیلمه دیم.

به-به دئه،

به-به سؤیله، به-به دئه.

گؤزل یارین شنینه

اوخای-اوخای، به-به دئه.

بیلگینن،

اښیتگینن، بیلگینن.

سنسیز کؤنلوم آهو-زار،

تانماردی، بیلگینن.

بیر ده گل،

تکیم، بیریم، بیر ده گل.

قویما آغلار قالیم من،

آغلار قویان، بیر ده گل.

بنؤوشه،

کول دیبینده بنؤوشه

گؤزله دی، یار گلمه دی،

بویون بوکدو بنؤوشه.

بیر ده گؤرم،

بیر گؤردوم، بیر ده گؤرم.

سنی تک یوخودا یوخ،

گئرچکده بیر ده گؤرم.

باتانا قالدی،

اولدوز باتانا قالدی.

یارلا حسرت گؤروشوم

شنلیک یاتانا قالدی.

بند ائله،

گل بنده سال، بن ائله.

باهار اولسون، گل آچسین،

یاری یارا بند ائله.

بال دادیر،

شیپ-چیریندی، بال دادیر.

الیم بالا باتیبدی،

آغزیم، دیلیم بال دادیر.

بال دادیر،

یار شیریندی، بال دادیر.

یاناقلاری جان آلیر،

دیل، دوداغی بال دادیر.

بالا دؤندو،

زهرین بالا دؤندو.

اورک آچدیغیم گؤزل

دینمه دی، لالا دؤندو.

جان آلدی،

دلی حسرت جان آلدی.

نه من یارا یئتیشدیم،

نه یار منه یان آلدی.

جانلار آلیر

جان آلان جانلار آلیر،

یاناقلار گول قیرمیزی،

باخیشی جانلار آلیر.

جان اورگیم،

جانیمدا جان اورگیم

عشقیمیز آغلار قالدی

یانیرام یان، اورگیم.

جم-جمدی،

داغدا بولود جم-جمدی.

منی تئز-تئز اینجیدن

تکیم، بیریم، بیر جمدی.

آند ایچن میلته، نریمان، آند ایچ!

And içən millətə , Nəriman , And iç!

اوستاد شاعیر نریمان حسن زاده نین ۹۰ یاشینا

۱.

آذربایجان پوئزییاسی قودرتلی پوئزییادیر...
یالنیز اونا گۆره یوخ کی، او، زامانیندا و سونراکی
یوزایللیکلر بویونجا ماگیک بدیی-اؤستتیک تاثیر
گوجونه مالیک اولموشدور.

یالنیز اونا گۆره یوخ کی، شعیریمیزین اسرلره
اؤلچولن عمرنامه سینده بایاتی، ناغیل، " کیتابی
دده قورقود "، " کور اوغلو " میثالیندا خالق و
میلت هونری نین بحرہ سی اولان بدیی تفککور
آبیده لری وار و یالنیز اونا گۆره یوخ کی، قتران
تبریزی، خاقانی شیروانی، نیظامی گنجوی، عماد
الدین نسیمی، محمد فوضولی، ملا پناه واقیف،
قاسیم بی ذاکر، سید عظیم شیروانی، آشیق
علسگر، میرزه علی اکبر صابیر... ایسمیله
شؤهرت تاپیب سئوین اوستادلار، ظهور
ائتدیکلری زاماندا کلاسیکایا (ابدیت) چئوریلن
داهیانہ صنعت یوکسکلیکلری، دنیا پوئزییاسینی
زنگینلشدیرن شاعیرلر زنجیربندی بیزیم
ایختیاریمیزدادیر... دئییلنلر آرتیق گۆرونه بیلر،
چونکی، ادبیات باره ده آز-چوخ درجه ده
بیلگیسی اولانلار پوئتیک ایرتیمیزین حیرت آمیز
دیری گون کیمی آیدیندیر...

منه گۆره سؤز وگئدن ایرتین قودرتی هم ده
اونولا باغلیدیر کی، او، تکرارن طراوتله نیر، تۆره
بیر، آرتیب-چوخالیر. عصرلر بویو بیر-بیرینی
عوضله یین، زامانین کونیوکتوراسینا (دؤورون

واقیف بهمنلی

Vaqif Bəhmənli

ایللر پیلله لرمیش بیزدن اؤتری؛
یوللارا گاه بورکو، گاه شاختا دوشور.
شؤهرتین سئوینچی، یاشین کدری
ترس کیمی ایکسی بیر واختا دوشور.

گئدیرم، ایللره سوراغیم دوشور،
اینسان اؤز-اؤزوندن آیریلیر دئمک.
یوخاری باخیرام، پاپاغیم دوشور،
آشاغی باخیرام؛ گۆزومدن عینک.

نریمان حسن زاده

طلبینە) اویغون شکیلده یئنیلشن ادبی نسیللرین سارسیلماز سیراسی آذربایجان وارلیغی نین تاریخی-ادبی دوشونجه خرونولوگییاسی، تک بیرجه قرافاسی بئله بوش قالمايان ادبیات تقویمیدیر!

دبیات ساعاتی نین عقرلری بللی مودتلر بویونجا دایانمادان ایره لیلە مکده دیر. ایندیکی نسلە ان یاخین اولان ۲۰ یوز ایللیکده کی میثلی گۆرومنه میس "سیاسی، سوسیال، مدنی ایقلیم دییشکنلیگینه" باخمایاراق، مدنیت و ادبیاتیمیزا عنعنە دن قاینالانان و موقدس ایرسی آرتیران یئنی شاعیرلرین آدلارینی زامانین قولاغینا سؤیله مک قیسمت اولموشدور. باشقا سؤزلە، یئنیلشمە، آرتیب-چوخالما، تۆره نیش، اصلینده خالقین بدییە یادداشی نین تکرارن گئنئتیک اویانیشی، فطری داوامیتیدیر.

جعفر جاببارلی، میکاییل موشفیق، حسین جاویدلە برابر، منسوب اولدوقلاری دؤورون فاجیعە سینی بو و یا باشقا شکیلده یاشایان صمد وورغون، رسول رضا، سلیمان روستم ... کیمی شاعیرلر شاعیریمیزین تاریخی معناسینی و دوغما نفه سینی بختیار واهابزاده، نبی خزری، حسین عاریف، قابیل، سؤهراب طاهیر، فیکرت قوجا، توفیق بایرام، خلیل رضا، ممد آراز، علی کریم، موسی یاقوب، جابیر نووروز، مستان گونر... و نریمان حسن زاده یه اؤتوره بیلیمیشلر.

۲.

آدی چکیلن سونونجو شاعیر - عمرونون ۹۰-جی زیروه سینە قدم قویان نریمان حسن زاده ایله باغلی، هئچ اولماسا ان قیسا فیکیرلیری بؤلوشمکده ایصرارلی اولدوغوما گۆره ائله بوراداجا میلی پوئزییا تاریخینه دایر تئزیسلره وئرگول قویماغا مجبورام.

نه اوچون نؤقطه یوخ، وئرگول؟ چونکی اوستاد نریمان حسن زاده نین یاراتدیقلاری قدرتلی آذربایجان ادبیاتینا نظرن تورک ائپوسلاریندان، "کیتابی دده قورقود" دان، نیظامی گنجویدن بوی وئریب آرتان و سؤزون قدرینی آرتیران تامامیله یئنی بیر صحیفه دیر. آکادئمیک نیظامی جعفر و حاقلی اولاراق یازیر کی، "

...اؤز بؤیوک سلفلری کیمی نریمان حسن زاده نین ده یارادیجیلیق استیخییا-ایستعدادی پوئما-داستان میقیاسیندادیر. هر شئیدن اول اونا گۆره کی، شاعیرین دئمک اولار، هر بیر شاعیرینده - عموما لیریکاسیندا بیر ائپوس گئنیشلیگی، یاخود کونتئکست حیسس ائدیلیلر. ایکینجیسی، اونون ائله شاعیر سیلسیله سی وار کی، قوربانی، آشیق آباس، آشیق علسگر یارادیجیلیغیندا اولدوغو کیمی، هره سی بیر سوژئت-داستان تشکیل ائده جک قدر آردیجیلیدیر. و اوچونجوسو، طالع (تاریخ) نیی دیقته ائدیسه، شاعیر اونو یازیب. "

بعضا حقیقتلری ایفاده ائتمکدن احتیاطلانیریق. آما، منجه، هاقلی حؤکملری سسلندیرمکدن چکینمک گرک دئییل. بیر آنلیق ملاحظه ائدک، هانسی دؤورده، هانسی موحیطده یاشاییب- یاراتماسیندان آسیلی اولمایاراق، اگر بیر شاعیرین فالیتی ایله ادبی ایرسیمیز آرتماییب، تزلنمه ییبسه، بو یالنیز حاقیندا صؤحبت گئدن شاعیرین یوخ، اؤن سیرادا شخص نیظامی گنجوی، نسیمی، فوضولی، واقیف اولماقلا عموما پوئزیامیزین مغلوبیتی سایلا بیلردی.

بیز ایسه تسکینیک... چونکی مئیداندا، هانسی کی، بیز اونون ۹۰ یاشی اوزرینه صمیمی اعتیرافلار ائتمک ایسته بیریک، باخ او، اصل شاعیر - نریمان حسن زاده وار و او، کؤکدن

ریشلن، قدیم ایرته یئنی معنا قاتان مؤحتشم بیر شاعیردیر!

بوگونلر خالقیمیز اونون ۹۰ یاشی نین نورونا بورونوب. شخص بیر یارادیجی شخص، اونون یئتیرمه لریندن بیر، قلم یولداشی اولاراق بو ایشیقدان منه ده پای دوشدویونه گۆره خوشبختم! ۳.

نریمان حسن زاده ۹۰ ایل اؤنجه، ۱۹۳۱-جی ایل فئورالین ۱۸-ده قازاخ رایونونون پولو اوباسیندا (ایندی آغستافایا آید)، دمیریولچو الیمممد آتانی اوجاغیندا دونیا گۆز آچیب. طالعیین بو کور قیسمتی نین خاطیرلانماسی دا قاجیلمازدیر؛ گله جگین بؤیوک شاعیری ۱ یاشیندا(!!!) آتاسینی، ۲۳ یاشی اولاندا آتاسینی ایتیریب. اونون سونراکی حیاتی، کئچیب گلدیگی یارادیجیلیق مرحله لرینی، یوکسلدیگی مرتبه لرین سببینی گۆز اؤنونه گتیرنده بئله چیخیر کی، نریمان موعلیمین والیدئیلری بیر باشقاسی دئییل، محض آذربایجان خالق و آذربایجان ادبیاتیدیر. اعتیرافین یثردی: خالق و ادبیات هر یئریندن قالخانی اؤولادلیغا گؤتوروب اونو قانونی واریشلردن بیر ائلان ائلمیر!

اکس تقدیرده، ینی باخ همن ایکی معنوی والیدئین اولمادان، او، آذربایجان ادبی دیلینه اساسلاراق خالقین وارلیغینی و روحونو بئله یوکسک درجه ده ترنوم ائده بیلمزدی.

معاصر تحصیل پیلله لری ایله موقاییسه ده موعلیمیمین اؤیرنجیلیک ایللری خیلی اوزون چکیب. اون ایل اورتا مکتب، دؤرد ایل اینسیتوت، ایکی ایل موسکودا عالی ادبیات کورسو، دؤرد ایل ماکسیم قورکی آدینا دنیا ادبیاتی اینسیتوتو، اوچ ایل آدو-دا آسپیرانت... (اوست-اوسته ۲۳ ایل فاصیله سیز تحصیل).

دوشونمه یه اساس وار کی، شرطی ده اولسا، مقصده چاتماق اوچون هانسیسا بیر گنجین تحصیل خرونولوگیاسینی صرف-نظر ائتمک اونون اؤز ساحه سی اوزره اوغورلاری نین سببیریندن ان آزی بیرینی آنلاماغا یاردیمچی اولاییلر.

نریمان حسن زاده ادبیاتیمیزا ساوادیسیزلیغین کوتلوی لغویندن، ایکینجی دنیا موحراریه سی جبهه سیندن دئییل، محض مؤحتشم ۶۰-جی ایللرده (خخ اسر) موکمل فیلولوژی-ادبی تحصیلدن و ۱۸ - ۲۵ یاس آراسیندا بیر یئنیئتمه اوچون کیفایت قدر سرت طالعدن گلن و هم ده آنادان ایستعدادلی، دویغولو دوغولموش بیر شاعیردیر. منیمسه دیگی بیلگی، کئچدیگی تحصیل مرحله لرینی هئچ زامان قابارتمايان، ساوادین ادبی یارادیجیلیغی ایره لیلتمک اوچون، سادجه، ضروری اولدوغونو قبول ائدن اوستادین قازانجی سراسر ۷۵ - ۸۰ ایل قلم چالماق اولموشدور. بونو دا دئییم: شاعیر نریمان حسن زاده نین حیاتی او بیر یانندان پنچکار مطبوعات خادیمی نین امک سالنامه سیدیر. ۱۹۶۲-جی ایلدن باشلایاق، شاعیر آذربایجان تئلویزییا و رادیو وئرلیشلری کومیتة سینده، " آذربایجان گنجلری " قزئتینده، " آذربایجان " ژورنالیندا، " ادبیات و اینجه صنعت " قزئتینده (باش رئاکتور)، مطبوعات و اینفورماسییا ناظرلیگینده (ناظرین بیرینجی موعاونی، ناظر عوضی)، آذربایجان ادبیات فوندوندا (دیرئکتور) کیمی مسئول وظیفه لرده چالیشمیش، توتدوغو پوستلارین مرتبه لرینه باخمایاراق ادبیات تاختینی بیر آن بئله ترک ائتمه میش، قلبیندن پوسکورن پوئزییا دالغالارینا سینه گرہ رک چاغلایان، عینادکار دالغالاری مجرایا یؤنلتمیشدیر.

نریمان موعلیم اول سادالانان سببلره گۆره قییمتلی وطنداش، سونونجو سببه گۆره ابدی شاعیردیر!

سۆزو داوام ائتدیرمک اوچون طبیعی کی، اوخوجولارا بللی اولان داها بیر نچه فاکتی یادا سالماق یئرینه دوشور. یارادیجیلیق بیوقرافیاسینا گۆره نریمان موعلیم ۱۹۵۳-جو ایلدن مطبوعاتدا چیخیش ائدیر. (اوندا من هله بی دونیادا یوخ ایدیم). او، ۱۹۵۴-جو ایلدن آذربایجان یازارلاریرلینین عوضودور (هله ده یوخام...). شاعیر ایندی آیب آغساقاللار شوراسی نین صدریدیر. نریمان حسن زاده فیلولوگیا علملری نامیزدیدیر (اوکراین - آذربایجان ادبی علاقه لری مؤوضوزوندا علمی ایش مدافیه ائدیب).

۱۹۹۱-۹۵-جی ایلرده آذربایجانین خالق دئوتاتی اولوب.

دیرلی ادبی-ایجتیماعی فعالیتینه گۆره شاعیریمیز امکدات اینجه سنت خادیمی، خالق شاعیری آدلارینا، "شرف نیشانی"، "شؤهرت" "حیدر علی اف"، "استقلال" اوردنلرینه، پرئزیدنتین فخری تقاعدونه، تورک دونیاسی نین بیر چوخ اؤدوللرینه لاییق گؤرولوب. و نهایت هر بیر ۷۰۰-۸۰۰ صحیفه دن ینددیجیلدیگی ده داخل اولماقلا سای یوزه چاتان کیتابی آذربایجان، تورک دونیاسی و دنیا اوخوجولارینا تقدیم ائدیلیب. مولا حیظهه گۆره بو کیتابلارین بؤیوک اکثریتی نین ترتیبچیسى ده، رئاكتورو دا، حتّی دیزاینّری ده مؤلفین اؤزودور. فردی اولاراق و ایشیمله علاقه دار موختلیف یاین ائولرینه گه لرکن نریمان حسن زاده نین هانسیسا بیر نشریاتین کومپوتئر اوتاغیندا اوپراتورلا یاناشی آیلشه رک کیتابلاری نین ترتیباتیلا مشغول اولماغی نین شاهیدیم.

و، نریمان حسن زاده مطبوعات ایشی نین فهله لیگیندن رهبرلیگینه قدر یوکسلن رئاكتور، ناشیردیر. بورا قدر یازیلانلار، اصلینده اوخوجویا دا منیم قدر بللی اولان معلوماتلارین چاتدیریلماسی بیر پوبلیسیست بورجودو کی، ایمکان داخلینده ایفاده اولوندو.

میلونلارلا تورکدیللی اوخوجو کیمی منه ده مخصوص اولان، تپه دن-دیرناغا شاعیر نریمان حسن زاده وار. بری باشدان دئییرم؛ اونا بسله دیگیم احتیرام هودودسوزدور. هم ده بو هودودسوزلوق بیر هارمونیا ایچریسینده دیر، بوتؤودور. چونکی اؤتن عصرین ۷۰-جی ایللریندن اوزو بری منسوب اولدوغوم ادبی نسلین بؤیوک اکثریتی نریمان حسن زاده پوئزیاسی نین اعجازی آلتیندا اولموش و یا بونو حس ائتمیش، اونون اوستاد درس لریندن بحرلنمیشلر...

بو یازینی قلمه آلماق قرارینا گلنده اؤتری اولاراق "ویکیپئدیا" دا ۱۹۳۱-جی ایلده دوغولانلار صحیفه سینه نظر سالدیم. اورادا چوخلو آدلار واردی، بلکه دیگرلری ده گؤرکملی شخصیتلر، یارادیجی اینسانلار ایدیلر.

یادیمدا قالان، یعنی همین ایلده دؤغولان دؤرد آد اولدو؛ علی کریم، نریمان حسن زاده، میخایل قورباچوو، بوریس یئلتسین. سونونجو ایکی شخص بؤیوک ایمپئریانین آخیر-ماجال رهبرلری ایدیلر. اونلاردان هله ده تلاتوملرله چالخالانان روسیا قالیب. ایلک ایکی آد: نریمان حسن زاده و علی کریمین پوئزیاسی ایسه تلاتوملو اولسا دا (تلاتومسوز ادبیات یوخدور) ۷۰ ایلدن ده چوخ مودت عرضینده تورک اینسانینی یاخشی گله جگه و اومیدلره ساری دالغالاندیریر.

۴. گیریش باشا چاتیر؛ نریمان موعلیمین موبارک ۹۰ یاشینا حسر ائدیلن بو یازی اوچ خط اوزره

داوام ائده جک؛ شخص تانییب موشاهیده ائتدیگیم اوستاد-اینسان باره ده تصورات، نریمان حسن زاده نین شعر، نثر، ادبی قئیدلر و دراماتورگیاسینا ائکسکلوزیو نظر و بو ایکی نظر نؤقطه سینى بیرلشدیرن یئکون.

شاعیرین آدیلا ایلک تانیشلیغیم ۱۹۷۰-جی ایلده، یعنی ۵۱ ایل اؤنجه فضولی-هورادیز مارشروتویلا (خط)حرکت ائله ین اوتوبوسدا باشلایب و هورادیزده مارشروت دییشیب بهمنلییه یؤنلن اوتوبوس منزیل باشینا چاتان مودتجه سوروب. او گؤزل فضولی شهریندن بیزیم قدیم-قاییم کنده قدر ایره ليله ین بو اوتوبوسلارا میننده داها ایکی کیتاب آلمیشدیم - خلیل رضا (سحو ائتمیرمه " قوللارینی گئنیش آچ " کیتابی، ممد ایراهیم " ایللردن بیرى ". نریمان حسن زاده نین کیتابی نین آدی و ایچیمه چؤکن روحو اونودولمازدير: " نییه دئمه دینیز " ... ممد ایراهیمین سونرالار اوخونماقدان اون کیمی اووولان او کیتابی نین مینیاتور اؤلچوسو، سیرلی مضمونو یقین کی، سون نفسیمه قدر یادیمدان چیخمایاجاق و همیشه ده منی یازی ماساسینا چاغیراجاق.

عینی تصورات " نییه دئمه دینیز " کیتابینا دا آیددیر. او زامان ۱۵ یاشیندایدیم...

داها ایکی ایل اؤندو. آذربایجان دولت پداقوژی اونیورسیتتین شرقشوناسلیق فاکولته سیندن " کونکورسا " دوشدوم، تانیشلیقلا شین زاوودوندا فهله ایشینه دوزلدیم، فورصت دوشن ایلک هفته لرده سوراقلاشیب باکی نین مرکزینده، لنین کیتابخاناسی دئییلن اونوانداکی ادبیات درنگینه یئتیشدیم. درنگین ایکی سئکسییاسی وار ایدی؛ بیر بازار، ساعات ۳ تامامدا نثر و ساتیرا یازانلار ییغیشیردی - رهبری رحمتلیک سیف الدین

داغلی، او بیرى بازار گونو شعر یازانلار - رهبری نریمان حسن زاده. من آردیجیل قایدادا، یعنی هئچ بیر مشغله نی بوراخمادان هر ایکی توپلانتییا قاتیلیردیم. بیز ادبیات عاشیقلری دوز ایکی ایل نریمان حسن زاده نین دیزی نین دیبینی کسیدردیک. اورادا خاطیرلانیردی کی، بیزدن اول بو توپلانتیلاردا داها ایره لیکی ادبی نسلین نوماینده لری - سئیران سخاوت، نصرت کسمنلی، اشرف وئیسلی، رامیز رؤوشن، جمال یوسف اوغلو، زلیمخان یاقوب، اوقتای شامیل، طاهر قوربانوو، صیاد آران، چینگیز علی اوغلو، سیاوش سرخانلی و دیگرلری اولوبلار. او زامان بونلار تانییمیش گنج شاعیرلر ایدیلر. بعضیلری نین یارپاق بویدا ایلک کیتابلاری ایشیق اوزو گؤرموشدو. بو حالین اؤزو بیزه، یئنی گلنلره روح وئریر، گله جگیمیزین پارلاق اولاجاغینا اومید اویادیردی.

نریمان موعلیم درنه یه گلن هر اوشاغا صمیمی قلبدن مئیدان وئریردی. تکی اوخوماغا شعرین اولسون، تکی چیخیش اوچون خیردا بیر تشببوس گؤستر...

شعیرلریمی بالاجا کیتاب بویدا گؤی جیلدلی دفترچه دن اوخوماق اوچون نریمان موعلیمین ایجازه سی ایله آیاغا قالخدیغیمی خاطیرلاییرام. دفترچه نین آراسینی آچاندا نریمان موعلیم دئیر: - آیه، واقیف، تبریک ائله بیرم، اوغول، تبریک ائله بیرم، دئین، تزه کیتابین چیخیب؟!

از قالا ۶۰ گنجین توپلاشدیغی درنک اودیتورییاسی حئیرتدن دونورا کیتاب هاردادی، هله هئچ بیر میصراعمیز هانسیسا بیر مرکزی قزئته ایشیق اوزو گؤرمه ییب...

ایندی عاغلیم کسیر کی، نریمان موعلیم منیم هیجانلا آراسینی آچدیغیم دفترچه نین کیتاب

نشریات رڭداكتورلاری ایسه داها اینصافسیر ایدیلر و سانکی اونلارین وظیفه سی گنج ادیبیلرین ایلک قلم تجربه سی اوستونده آت اویناتماق، فیطرتدن، بدهتن گلن کۆرپه سطیرلری شیل-کوت ائتمکدن عیبارت ایدی.

یازدیقلاریندان دا بللیدیر کی، اونون ۱- یاشدا آتاسینی، ۲۳- یاشی اولاندا آناسینی ایتیرن، آما آذربایجان شعیری نین، عموما ادبیاتیمیزین باغری نین باشیندا بیر گنجه چیناری کیمی اوجالان، بیر پویلو دمیریولونون پولاد رڭلسلری کیمی مؤحکمکنن شاعیرین اوزرینه باسقیلار دا اولموشدو. قیسقانچلیق، گۆزوغۆتورمزلیک تأسوف کی، بیزیم موحیطیمیزده هله ده آکتوال اولاراق قالیر. قاراگوروه اندیشله نیر: آخی نئجه اولاییلر کی، جیلخا بیر یئتیم ادبیاتا گلیر، " نییه دئمه دینیز "، " کیمین سوالی وار " هارایی ایله او زامانا قدر دیقتدن کناردا قالان بدیع سۆز سوخورلارینی اوزه چیخاردا بیلیر؟ آخی او کیمدیر کی، بو قدر دایانچیلیق، بو قدر ایستعدادلی، بو قدر صمیمی، خئییرخاه، بو قدر تاریخی و بو قدر ده گله جگه آیددیر؟

من اؤزومدن خئیلی یاشلی، هارداسا، کیملرینسه " مصلحتی " ایله " ایستعدادلی " ساندیغیم، ایندی ایسه آدی هئچ بیر دفترده، اؤزلری ایسه حیاتدا اولمایان بعضیلری نین او زامانلار بیر آرا شاعیرین ناخوشلادیغینا سئویندیگینی حس ائتمیشدیم. ایندی بودور، نریمان موعلیم ۹۰-۱۰۰- دیزی نین آلتینا قویوب ۱۰۰-ه دوغرو گئدیر. بو هله آزدیر، اونون پوئزییا چیراغی نه قدر تورک دیلی نین آذربایجان قانادی وار، بیر او قدر نور ساچاجاق. گرک دؤولت، گرک قلم یولداشلاری، گرک تنقیدچیلر هئچ بیر صنعتکاری هئچ واخت

اولمادیغینی بیلیر و بئله دئمکله یئنیئتمه شاعیره ددبویو وئریر، کیتابی چیخماغین ائله ده بؤیوک اهمیت داشیمادیغینی، بئله بیر حادیثه نین نه زامانسا باش وئره بیله جگینی آنلادیرمیش. و درنکده نریمان حسن زاده اوستونه چوخلو کپنکلر قونان گول آغاجی کیمی ایدی. بیریمیزی اینجیتمه دی، بیریمیزین خاطرینه دیمه دی. گول - اوستونه قونان کپنکلری هئچ زامان قوومازا! او بیزی همین واختلارین ان تانینمیش یئنی نسیل ادیبیلری ایله گۆرۆشدوروردو، یادیمدا قالانلار - ممد آراز، ائلچین، اکرم، آنا... بیز کیمینله گۆرۆشمک ایسته دیگیمیزی درنک رهبرینه بیر-ایکی مشغله اولجه دن بیلدیریردیک. نریمان حسن زاده نین یئتیرمه لری کیملر ایدی؟ اگر سیاهی توتماق ایستسم تام اولماز. بیرجه جومله ایله دئییرم کی، ۶۰-جی ایللرین سونو، ۷۰-جی ایللرین ایلک اوچ ایلینده ادبیاتا گلن، ایندی مشهور اولان، سئوین شاعیر و یازیچیلارین دئمک اولار، هامیسی اونون درنگیندن چیخانلاردیر.

نریمان حسن زاده یئنی ادبی نسله تعصوبکئشلیگینی " ادبیات و اینجه صعت " قزنتی نین باش رڭداکتورو اولارکن تام اورتایا قویدو. شخص منیم کابینئتینه گیریب شعر تقدیم ائتمه یه جسارت گۆستریدیگیم ایلک باش رڭداکتور نریمان حسن زاده اولوب. عومومیتله بیزیم نسیل همین واختلاردا باش رڭداکتورلارین کابینئتلرینه نادر حاللاردا آیاق باسیب. ایشدی شاید ائله بیر حال اولوبسا، عادت، بیز کرئسلوسونا میخلانمیش، گۆزونون قاراسی چئوریلیب آغیندا ایتن دونوق مأمورلارلا قارشیلانمیشیق. پارادوکسا باخین کی، بیر آز آشاغی وظیفه دکیلر ادبیات، پوئزییا شؤعبه لرینه رهبرلیک ائدنلر،

قیسقانماسینلار. عکسینه حاقیقتی اعتیراف ائدیب
اونا احتیرام بسلسینلر.

۹۰ یاشا یئتیشن قدرتلی قلم صاحیبی، مطبوعات
خادیمی، دؤولت آدامی، درنک رهبری باره سینده
سؤز آچارکن خاطیره لردن یان کئچمک اولمور...
۵.

و بوتون حیاتی و یارادیجیلیغی ایله صمیمیتی
تمسیل ائدیر. صمیمیت اونون حیات طرزی،
یاشاماق اوسلوبودور. ایناملا دئییرم، بو اوسلوب بیر
شاعیرین فردی دونیاباخیشی چرچیوه سینده ائله
بیر زنگینلیک درجه سینده چاتمیشدیر کی، یئنی
بیر اوسلوب کیمی تظاهور ائدیر. نریمان حسن
زاده نین پوئزییاسی قدیم آذربایجان شعیری نین
یئنی، اونودولماز شکلیدیر.

اونون یارادیجیلیغیندان سؤز آچان عالیملر،
ادبیاتشوناسلار، شاعیر، یازیچی همکارلارین هر
بیری نین ایستیشناسیز اولاراق قئید ائتدیگی
کیمی، فورما - شکل اعتباری ایله بدیی
ادبیاتین اکثر، هم ده اساس ژانرلاریندا اوستالیقلا
قلم چالان ادیب - نریمان حسن زاده ادبی
دوشونجه نین هر بیر حالیندا شاعیردیر! اونون
یارادیجیلیغی نین ترکیبینی، ماهیتینی
فورمالاشدیران، تامین ائدن آنادیللی شعیریمیزین
هر اوچ وزنینه (هئجا، سربست و چاغداش
بیچیملی عروض) دیرلی بیر ایرث یاراتمیشدیر.

میللی پوئزیامیزین نوماینده لری - فیکرت قوجا،
علی کریم، ممد آراز، خلیل رضا، مستان گونر،
جابر نووروزلا... بیرلیکده نریمان حسن زاده ده
سوسیالیزم-رئالیزمی " ادبی جرایانی نین"
پافوس و سخنماتیزمیندن اهمیتلی میقیاسدا
اوزاقلاشما دؤورونون شاعیرلریندن حساب اولونور.
الته، بیر قدر ایره لیکی ایللرده یاشاییب-یارادان،
بو ادبی نسله چتینلیکله ده اولسا یول آچان آدلار

دا اولموشدور و اولار بو گون ده وار. بو باخیمدان،
گئرچک بدیی سؤزون " پوئتیک حاکیمیتی نین
" اله آلینماسیندا بختیار واهابزاده، حسین
عاریف، قابیل، سؤهراب طاهیر و نبی خزری نین
خیدمتلری اونودولماز دیر. یئری گلیمشکن، مؤوزو
آکتواللیغی اؤز یئرینده، پوئزییانین دیرینی
موعینلشدیرن باشلیجا معیار نندن دانیشماق
دئییل، نئجه دانیشماقدیر. بو، ایلك نؤویه ده
ایستعداد و صنعتکارلیغین وحدتی مسله سیدیر.
باشقا سؤزله، آکتوال، یاخود غیری-آکتوال مؤوزو
او زامان بدیی اولور کی، قلم ایستعدادلی
اینسانین الینده دیر. داشیییجیسی ائستتیکادیر،
اورتادا ادبی دوشونجه نین هارمونیک تقدیماتی
وار! اصلینده بئله یاناشما و یارادیجیلیق طرزی
بوتون بشریتین پوئتیک دوشونجه سی ایله باهم،
آذربایجان پوئزییاسی اوچون ده عنعنه وی
اولموش، آذربایجان ادبی-بدیی ائستافتی یوزیلر
بویو سونراکی ادبی نسیللرین سروتینه چئوریلنه
قدر اوستاد صنعتکارلارین اورک دؤیونتولری ایله
گله جگه داشینمیشدیر. بیز ایره لیده اؤتری ده
اولسا بو مقاما ایشاره ائتمیشیک. حقیقی ادبیات
ناشی یاناشما و بسیط دوشونجه ایله دوشمندیر.
میللی ادبیاتیمیزین دؤورلشمه لرینه حساس
باخیش بونو آشکار ثبوت ائدیر. سووئت زامانیندا
مینلرله اینسان اؤز ایمکانی داخیلینده ادبیاتلا
مشغول اولموشدور. بو گون ده الی قلملیرین
سای یئترینجه دیر. ادبیاتین قانونو ایسه
دیشمیر: اوبرازلی دوشونجه طرزی نین قالیبتی!
او اثرلر قالیجی اولوب اوخوجولارین عؤمورلوک
سروتینه چئوریلیر کی، سؤز اوچون دوغولموش
دوشونجه لی، حساس، کامیل شخصیتلرین
یاراتدیقلاری بو اؤرنکلرده مینیلیک ادبی تجربه
قورونموش و داها ایره لی آپاریلیمیش، درینده کی

بدیعی دوشونجه قاتلاری، اوبرازلی تفککور لایلاری نینکی کشف ائدیلمیش، حتی فایدالیلیق باخیمیندان اوزه چیخاریلیمیشدیر. ادبی تجربه، پوئتیک عنعنہ لر نریمان حسن زاده نین یارادیجیلیغینی سئچیر و بیه نیر، چونکی او، صنعتکار عمرونون ان آزی ۷۰ ایلینی ادبی تفککور قانونلارینا اساسلانان شعورلو، درک اولونموش چالیشمالارا، دایم آرتان، اوفوقلری گئیشلنن، هم ده درینلشن، اعجازکار تاثیر ایمکانلارینی گوجلندیرن بیر یارادیجیلیغا حسر ائتمیشدیر.

۶.

او، بئله یازیردی:

اورکدیر بو عشقله قایناییب داشان،
سینمده چیرپینیر آلیشماق اوچون.
بیر اینسان عمرونو گیروو قویموشام،
بیر شاعیر عمرونو یاشاتماق اوچون.

او، هم ده بئله یازیردی:

شعیر یازدیغیم گون مغرور اولورام،
ایلهام کی، خفیفجه سینمه دولور -
بیر شئه دامجیسی تک بوللور اولورام،
دوینا دونیادا یوخ، منده عکس اولور.

ایندی چتین بیر سوالا جواب وئرمک لازیم گله جک؛ بس یاخشی، نریمان حسن زاده نی بیر شاعیر و شخصیت اولاراق سئچیلیمیشلردن ائدن سبب (سببلر) نه لردیر، هانسیلاردیر؟ نینکی اونون میثیلسیز ادبی یارادیجیلیغی و بنزرسیز شاعیر خاراكتئری حاقیندا تحلیل آپاران ادبیاتشوناسلار، حتی، اونون نسیل به نسیل دییشیب تزلنن اوخوجولاری نین دا هر زامان بو

باره ده دوشوندوکلری گون کیمی آیدیندیر و هئچ بیر شک-شوبهه دوغورمور. نییه؟ اونا گؤره کی، هر هانسی بیر شاعیرین، یازیچی نین یارادیجیلیغینی دیرلندیرمک اوچون ائله بیر دوشرلی کود، جاوابی گیزلین، او گیزلینی آچماق اوچون زحمت طلب ائدن، بوتون حاللاردا مؤوجود بیر سوال وار کی، او سوالین جاوابی معناین اؤزو دئمکدیر. ینی بیز ایمکانیمیز چاتان درجه ده بو سوالا جاواب وئره بیلسک، او زامان نریمان حسن زاده نین بیر شخصیت و شاعیر اولاراق وارلیغی ندن عبارتدیر سورومونو جاوابلاندیرمیش اولوروق.

بری باشدان اونو دئییم کی (بورجلویام دئییم کی) بوتون اثرلرینده تدقیقاتچیلیق، علمی-تفککور فاکتورو نریمان حسن زاده یعنی ن. گنجوی، ح. جاوید کیمی کوریفئیلرله، اوبرازلی دوشونمه، پوئتیک کشفلر ا. خاقانی، م. فوضولی کیمی اوستادلارلا، پوئتیک دیلین، بدیعی جومله نین ساده لیگی و صمیمیتی قوربانلی، آشیق عباس، م. پ. واقیف، ص. وورغونلا، اعتیراض و اعتراف م. ع. صابیر و ر. رضا ایله و طبیعی کی، موعاصیرلری اولان ان ایستعدادلی قلمداشلاری ایله قوووشدورور. بو باخیمدان نریمان حسن زاده قدیم عنعنہ نین یئنی تظاهورو، کلاسیک شعیریمیزین ان لایققلی واریشلریندن بیریدیر. هر نه قدر اولسا دا عومومیلیک مخصوصیلردن عبارتدیر. ندیر بو مخصوصیلر؟ منجه، باشلیجا عامل اودور کی، اوستاد شاعیرین طالعی ایله یارادیجیلیغی وحدت تشکیل ائدیر. یعنی، بو ایکی شرطدن بیر اولمازسا، نریمان حسن زاده فنومئنی قطعیین یارانا بیلمزدی؛ بو قدر پوئتیک، بو قدر سیققتلی و توتوملو...

نریمان حسن زاده نین اثرلرینده اونون طالعی، کئچیلن، هم ده چتین کئچیلن حیات یولونون

پانوراملاری بعضا توتقون، بعضا پارلاق شکیلده،
بوتون حاللاردا بیر ایشیق توپاسی کیمی تجللا
ائدیر.

پویلو واغزالینی خاطیرلاییرام،
قارایدی اوندایا بیر آز قانیمیز.
دؤشگین یونونو تۆکموشدو آنام،
اوایل دولمامیشدی یون پلانیمیز!

زامان، مؤوضو، قهرمانلار موختلیف اولسالار دا
حادیثه لرین باش وئردیگی مکان نریمان حسن
زاده نین اورگیدیر. بئله بیر حال او شاعیرلرده
باش وئیر کی، صنعتکار تاریخی، ایندینی و گله
جگی اورگی نین ایچیندن کئچیرمک قودرتینه
مالیک اولور - نریمان حسن زاده کیمی...

وه نریمان حسن زاده نین ایچیندن کئچن دونیا
هم بؤیوک دونیادیر، بلکه ده داها آرتیق،
کایناتدیر، آما بونولا بئله او نهایتسیزلیک وطن
شکیلنده، یورد میقیاسیندادیر. نریمان حسن زاده
نین تصویر و ترنوم ائتدیگی وطن هم چاغداش،
هم ده تاریخی مضمون داشیییر. ایلکین
باشلانغیچین درکینه جاناتما کامیللییه ایشاره دیر.
او اینسانلار اؤز کؤکلی نین هارادان
قایناقلاندیغینی اؤیرنمه یه دارتینیر کی، اونلار
اجداد روحونا شعورلو یاناشمانی میسسییا ساییر،
بونو، گله جک نسیللر قارشیسیندا بورج بیلیرلر.
نریمان حسن زاده نین وطنی هم دوغال، هم ده
روحي اولاراق موجرد دئییل، دلیل-توبوتو اولان
طبیعیلیک، دوغاللیقدیر. شاعیر شخص و فیکرن
وطنی دولاشیر، آنا یورد، آنا بئشیکله باغلی ائله
حساس مقاملارا توخونور کی، اونون
جانلاندیردیغی لؤوحه لر، حزین سسلر، یوکسه
لیشلر، آخینلار، ترپه نیشلر، ایشیقلار و طبیعی
کی، بو وطنه مخصوص اولانلارین اوزلری، اینسان
منظره لری نین تصوراتی میلیونلارلا اورگی ائتیزازا

بلکه ده بو بندده کی بدییی مطلبی درک ائتمک
اوچون ایندیکی اوخوجو نسلی بیر قدر
حاضیرلیقلى اولمالیدیر. لاکین سووئت ایللرینده
یاشایان آداملار " قارداش " رئیسوبلیکلارین
بیرلیگی فونوندا نینکی فردی قایدادا اینسانلارین،
بوتؤو میلترلرین و خالقلارین امگی نین، آلین تری
نین، ثروتی نین نئجه ایستیثمار اولوندوغونو
موفصل و تاریخی کدرله خاطیرلاییرلار. بو
میسراعلاردا ایسه " تاریخی کدرله " طالعین
ایرونییاسی ایچ-ایچدیر. طالع نوتلاری نریمان
حسن زاده یارادیجیلیغی نین روحودور. ائله بو
سببدن جمعی اثرلرینده شاعیرین حیاتی سیرلی
بیر مئه کیمی دولاشماقدادیر. منجه، بو،
ادبیاتشوناسلیق باخیمیندان آیریجا بیر اینجله مه
نین مؤوضوسودور. یوزلرله طالع سیرلرینده کی
یاشانتی فراقمئنترلی ایله یاناشی (مؤوضو
تصنیفاتینا اویغون بیز بونلارین بیر قیسمی باره ده
دانیشاجاغیق) شاعیرین ایری حجملی اثرلرینده -
" نابات خالانین چؤرگی " ، " ایللر، پیله لر،
طالعلر " پوئستلرینده، " بوتون شرق بیلسین
" ، " آتابیلر " ، " پومپیین قافقازا یوروشو "
دراملاریندا، اکثر پوئملالاریندا - خصوصن، "
کیمین سوالی وار " ، " زومرود قوشو " ، " پویلو
- بئشیگیم منیم " ، " نیظامی " پوئملالاریندا

اوستونه قاچاندا يازيق قادين محض او يوخاريداکي
ميصراعلاردا اولدوغو کيم وایسینمیشدی: " جان
بالا، جان، یارانا آنان قوربان! دونیادا نه چتین ایش
وار ائله منیم بالالاریمین باشینا گلیر "

منی کسن بالاجا بیر شوشه قیریغی ایدی، منیم
دردیم اولسا-ولسا نادان بیر اوشاغا مخصوص
ایدی. او، کسیگین یئری لاپ چوخدان ساغالیب.
بؤیوک شاعیر ایسه دردین فردی، اینسانی، ایفالی
اینتوناسیاسی ایچینده بوتؤو بیر میلتن آغریسی
نین لعنتله ییر. بو یارا ایسه ساغالمق بیلیمیر، ائله
هئی قانی آخیر. ائله اونا گۆره دئییرم کی، نریمان
حسن زاده نین یارادیجیلیغیندا خالق روحونون
آهنگیندن کنارا چیخان بیر سطیر بئله، یوخدور.
او، خالقجا، اینسانجا دانیشماغی باجاران
شاعیردی، او، تاثیر اندیر، کؤورلدیر، دوشوندورور.
بو دا اونون میصراعلاریدی:

کئچدیم جولفاداکي دمیر کؤرپودن
اوردا فارس دایانیب، بوردا روس دورور
قارشیدا - ایکییه بؤلونموش وطن
اورتادا - بیر آراز، بیر ناموس دورور.
(" کئچدیم آرازی، ۱۹۹۱)

بو بنده کی میصراعلاردا، شاعیرین اؤزو دئیش
" سؤزون ده اینسان کیمی قانی وار "

شایرین بوتون کوللیاتی بویو چکیلن میثاللارا
برابر، بلکه اونلاردان قوووتلی مینرله ادبی
یئکونلار وار کی، اونلار دا بیرلشه رک هم تاریخی،
هم ده موعاصیر وطنیمیزین اوبرازینی
بوتؤولشدیریر. شاعیر هر شئیدن اؤنجه وطنین
آغریلارینا نینکی دؤز مور، قهرمان بیر روحلا اونو
عالمه جار چکیر. بو، وارلیغین دردینی رنئنگئن
شوعالاری آلتیندا، بیر طبیب گؤزو ایله ایزله مکله
موقاییسه اولونا بیلر، آخی موقدس آغریلارین
منبعی عادی گؤزله گؤرومنور، عادی سؤزله

گتیریر. بو وطن نامه لر یالانچی پافوسدان،
ریتوریکادان، سخمتیزمدن اوزاقدیر، اونلار
نفسلیدیر، ایستیدیر، حرکتلیدیر. نریمان
موعلیمین " سئچیلیمیش اثرلر " ای نین (۷
جیلد) بیرینجی جیلدینی ۱۹۶۰-لاردان ۲۰۱۰-
جو ایله قدر یازدیغی شعیرلرین اساس قیسمی
توتور. اورادا اوچ بؤیوک فسلین تئماتیکاسی
بیلاواسطه آذربایجان تاریخی، وطنین دونه نی، بو
گونو، شخصیتلری، یورد دئییلن وارلیغین گله
جگینه دایر شاعیرانه آرزولاردیر. بورادا تاریخی
شهیدلیگیمیز ده وار، آراز میسکینلیگیمیز ده،
بورادا خالقین غورورو دا وار، مغلوبیتی ده، کدری
ده وار، بختیارلیغی دا، مرد ده وار، نامرد ده،
صداقت ده وار، خیانت ده... پوئتیک جوغرافیایا
ایسه آذربایجانی قاریش-قاریش دؤورله ییر و هم
ده بو آذربایجان دونیانین مدنی-سیاسی آتلا سیندا
تنها بیر آدا دئییل، بوتون تورک دونیاسی ایله
چولغاشمیش، قایناییب-قوووشموش قارداش،
دینداش، دیلداش، کؤنولداش و تاریخی
آذربایجاندير، جان آذربایجاندير!

دئدیلن اوچ بؤلمه دن بیرینده، " آیریلمايان
آیریلارا سالام وار " (جنوب حسرتی) فسلینده
شاعیر اؤزو ایله برابر حتّی چئوره نی ده اودا-آلوا
یاخان تاثیرلی بیر قلمله یازیر.

گۆزه باتیر تیکانلار

گل، ائی بابک، هاردا سان!

جان مفتیللی وطنیم،

تیکانلی وطنیم، جان.

چوخ اوزاق ایللرده من عاغلی تزه-تزه کسمه یه
باشلایاندا، داها دوغروسو، بالاجا بیر اوشاق اولاندا
آراز قیراغیندا، همن او تیکانلی مفتیللرین
هندورینده الیمی شوشه قیریغی دوغرامیشدی،
بارماقلاریمدان قان آخا-آخا حیطیمیزه، آنامین

شاعیرین دونیاسی ثابت قدم اولاراق اون ایلر
 بویو شرق و قرب وارلیغینی هئچ بیر زورلوق
 چکمه دن، تام بیر صمیمیتله، های-کویسوز
 عالمی-بیمللیک ائتمه دن قوووشدورور. بورادا
 هانسی اثرلار، هانسی سیویلزاسییلار یوخدور؟
 شاعیرین آز قالا ۶۰ ایل بوندان ایره لی قلمه
 آلدیغی "شاهید اول، گونش" پوئماسی نین
 قهرمانی قدیر:

دولاشیر چؤلری دینمز-سؤیله مز
 او اؤز کولونگویله، اؤز فیرچاسییلار
 بعضا بیر آداملا دانیشمایان کس
 دانیشیر تاپدیغی داش پارچاسییلار.

محض، او دنیا شؤهرتلی آرختولوق قدیر
 سولطانوو:

ایشله بیر آخشامدان الینده قلم،
 بو بلکه یوزونجو تدقیقاتیدی
 جیهاز دیله گلیب دانیشیر بو دم
 دئیر کی، تورپاغین "آرخئی" قاتیدی.

قرانیت بوللوردان شئچیلمه بیر هئچ،
 بیر آن یایینماسین گرک دیقته.
 بوردامی دولاشدی قارا قوچ، آغ قوچ،
 هانی آیاق ایزی ملیک محمدی؟..

باخ بئله، ذهنی و معنوی کامیللشمه سایه سینده
 پوئزیانین آرختولوقونا چئوریلن نریمان حسن
 زاده قوردوغو سؤز قالاسی نین دوز دیوارلارینی
 مؤحکم، اعتبارلی ائلمک اوچون گرکلی اولان
 داشین، سؤز اینجیسی نین آردینجا لاپ چینه،
 لاپ ماجینه ده اولسا گئدیر. بو، عینادکار
 شاعیرلیک میسسییاسی نین درکی دئمکدیر. ائله
 بونا گؤره ده، دئدیگیم کیمی، تاریخ تام شکیلده

اظهارا گلمیر. بونون اوچون طبیعی کی، شاعیر
 قودرتی، صنعتکار تجروبه سی گرک اولور. هم
 تاریخده، دئیک کی، "کیتابی دده قورقود" دان،
 تورک ائپوسلاریندان اوزوبری، اورتا اصرلرده،
 یئنی دؤورده، باشقا سؤزله ۱۹-۲۰-جی یوزیللیک
 بویو آذربایجان خالق یین باشینا گلن
 موصیبتلرین موکمل دراماسی ن. حسن زاده نین
 یارادیجیلیغیندا پوئتیک یئکونلار اولاراق
 سرگیلنمکده دیر. بو موسطویده شاعیر اوچون
 وطنین آزادلیغی، موسقیلیلیگی اوغروندا موباریزه،
 بو آمال اوغروندا تۆکولن قانلار، چالینان ظفر
 هیمنلری و تأسوف کی، بؤیوک ایتکیلر فؤوق
 العاده بیر اوغورلا تاریخی، میلی و بدیعی-
 ائستتیک شهادتله صلاحیتینی تمین ائتمیشدیر.
 ائله بونا گؤره ده نریمان حسن زاده نین:

وطن اوددان کئچیب، آلودان کئچیب
 دؤنمه وطن اوغلو، بو یولدان، آند ایچ
 ایستقلال عشقیله میلّت آند ایچیب
 آند ایچن میلته، نریمان، آند ایچ!

من دئیردیم کی، بو شعیرین آلولو سطرلری
 شاعیرین اؤزو ایله برابر بوتون خالقین مانیفئستی
 کیمی سسله نیر. ائله بونا گؤره ده بن دین سون
 میصرعهلرینداکی "نریمان" ایسمینی یئر
 اوزونده یاشایان ۶۰ میلیونلوق سویداشلاریمیزدان
 هر هانسی بیر یین آدیلا عوضلسک، اولار
 بیلسین کی، قافییه اوست-اوسته دوشمه سین،
 آما مضمون، موقدس آندین معناسی اصلا
 دییشمیه جک!

نریمان موعلیمین یارادیجیلیغیندا موشاهیده
 اولونان چوخ جیدی مقاملاردان بیر ی کورسل
 پانورام سعجییه سی ایله باغلیدیر. او معنادا کی،

سرگیسینده تامامیله باشقا بیر تاپلونون، باخ
دولاشاراق گئتدیگین او سالوندا یئنی، جاذیبه دار،
فرقلی بیر ائکسپوزیسیانین تاماشاسینا بنزر؛ من
موقایسه نی بئله آپاراردیم. بو دا دلیل:

بولودلو، چیسکینلی آچیلیر سحر،
گونش شوعاعسینی یئریده بیلیمیر.
سولار بوز باغلایر،
سالخیم سؤیودلر
یویوب ساچلارینی قورودا بیلیمیر.

سؤزون دوزو، اکثر اوخوجولاردان بیر اولاراق
شاعیرین اؤزونو چوخ، اؤزو حاقیندا یازیلاری
نیسبتن آز اوخوموشام. بلکه ده اونون
یارادیجیلیغینا اساسلاراق سسلندیردیگیم
تئزیس لر گئچک تنقیدچیلر طرفیندن اینجله
نیب، چونکی شاعیرین اوغورلاری ائله قاباریقدیر
کی، اونلاری گؤرمه مک، اونلاری دیرلندیرمه مک
مومکونسوزدور. بونو نظره آلیب داها بیر
فوندامنتال مقام اوزرینه ده بیر نئچه کلمه یازماق
ایسته ییرم!

ینسان پسیخولوگیاسی و حیاتی باخیمیندان ان
اولوی هیسلرین جمعی اولان محبت فردیدیر، ینی
هر اینسانین سئوگیسی یالنیز اونون اؤزونه
مخصوصدور. بیر چوخ حاللاردا تمل قایدالارین
جیز یغیندان چیخان ادبیاتدا ایسه محبت بیر
هیسس اولاراق فردی (آخی شاعیر ده اینساندیر)،
بیر فلسفی آنلایش اولاراق عومومیدیر. شاعیر اؤز
محبتی ایله دیگر محبتلری ده ائستتیک فاکتور
اولاراق دیرلندیریر. شاعیر، حتّی، اؤز عشقینی
ترنوم ائندنه ده اونا مخصوص چیرپینتیلار ائله
بیر شکیلده ایفاده اولونور کی، بو حیسلر
باشقالارینا دا نه لریسه خاطیرلادیر، کیملریسه،
هانسیسا اورک عنوانینا سسله ییر.

ادبی ماتریال اولاراق شاعیرین الی نین
آلتیندادیر: داش دؤورو، دمیر دؤورو، میس دؤورو،
میفولوژی دوچونجه قیرینتیلاری، قدیم یونان-
روما اساتیرلری نین ایچینده دولاشان تیتانلار،
اللهلار، پرومئتی، زئوس، هئراکل، کئنتاورلار،
شخصن زئوسی نین اؤزونون دوغدوغو ایلاشه
آفینا-پالлада، عادیونیس، سیزیف، هومئر و اونون
بدیعی-تاریخی دوشونجه لری نین نهنگ
داشلاریندان ساییلان "ایلیادا" و "اودیسیا"
دیلوگیاسی، سلجوقلار، آتابیلر، قافقاز دئییلن
تاریخی، جوغرافی و معنوی عظمت، آتروپاتنا،
آلبانی، تبریز، شکی، شیروان، قاراباغ، قدیم و
اورتاعصر شاعیرلری و اونلار مخصوص مدنیت
سروتلری، آذربایجان تاریخی نین ان موختلیف
مرحله لری و شخصیتلری، دیگر خالقلار
مخصوص تانینان و تانینمایان نواینده لری نین
اوبرازلاری نریمان حسن زاده نین سؤز دونیاسی
نین محض حدودسوزلوغو ایچریسینده سربست،
عیبرتامیز شکیلده حرکتده دیرلر. شاعیر مووافیق
قایدادا روس و آوروپا تاریخینه و ادبی تجروبه لره
بلدلیگینی بوروزه وئرمکده دیر. گلین، عدالت
نامینه اعتراف ائدک کی، بئله یئکونلار نایل
اولماق، میقیاسلی نتیجه لر یاراتماق دار
تفککورلرین ایشی دئییل، بو نریمان حسن زاده
نین تیمثالیندا بؤیوک ایدراکین جمعی، حاصلی،
فؤوق العاده ائنثرژی نین پارتلایشیدیر. بو، اصل
شاعیر هونریدیر، بو ق.ق.لورکا دئمیش "دوئندا"
دیر، یعنی زلزله، ینی ایدراکین و ایلهامین
خیرخواه تیترگیشی... ائله بیر خیرخواه ترپه نیش
کی، اونون دالغالاریندا نازیل اولان نعمت،
شاعیرین اؤزوندن چوخ بیزه گرکدیر! دوغال
چئوره ایله نریمان حسن زاده نین شاعیر
تماسلاری بیر رسامین گئنیش، زنگین، فردی

۷.

اۋتن عصرين ۵۰-۸۰-جى ايللىرى نين اورتالارىنا
قدر نریمان حسن زاده سئون گنجلىرىن ان
سئوین شاعیرلریندن اولموشدو. اونون همین
دؤورده یاراتدیغی سئوگی نغمه لری ایندی ده
قلبلری اعتبارضا گتیریر.

پنجرم اۋنوندە سولار چاغلاییر،
خال دوشور گئجه نین آیدینلیغینا.
قوللاریم اوستونده بیر قیز آغلاییر
اینانا بیلیمه ییر قادینلیغینا.

...آزالیر او بعضا، آرتیر او بعضا،
سینانیر وارلیغی، یوخلوغو اوچون.
بلکه من دونیانی سئویرم قلبن
قادین طبیعتلی اولدوغو اوچون!

فقط، سئوگی ایللر بویو سورسه ده تام
خوشبختلیک دئییل، خوشبختلیک آنلاریدیر.
ایش بوراسیندادیر کی، بعضا خوشبختلیک آنلاری
دردله قوشا آدیملاییر. نریمان حسن زاده بیزیم
ادبیاتیمیزیدا بلکه ده یئگانه شاعیردیر کی، اونون
وطنی کیمی، سئوگیسی ده او تاییلی-بوتاییلیدی.
بیر طرفده بیتیب-توکمنز گنجلیک عشقی،
محبتین شاهلیق دؤورو، او بیرى طرفده ایسه
طالعین ترس شاپالاغی، طبیعت طرفیندن
پوزولموش نیگاه، سارا خانیمین ایتکیسی، فاجیعه
سی... بو دا آنا، یار ایتیرن آتانین بویلو-بوخونلو،
یئتکین بالالارینا چالیدیغی لایلا:

داددیم آجیسینی شیرین حیاتین
هله بو آجیدان دویان اولماییب.
قیزیم، قارداشینلا سن اولماسایدین
دئیردیم دونیادا آنام اولماییب.

سارا خانیم درده دوچار اولاندان مزارا گؤمولنه قدر
شاعیرین اوندان بئتر چکدیگی آجیلاری ایفاده
اندن پوئتیک سیلسیله، اغیلار، ائلگیا
سیلسیله سی اصلینده درد حاقیندا دئییل، دؤزوم
حاقیندادیر. نریمان حسن زاده اولوی محبتین
قصیدینه دوران اؤلوم حاقیندا اؤلومسوز نغمه لر
یازاراق سئوگیسی نین قانینی یئرده قالماغا
قویمايان، اؤلومدن اینتیقام، قیصاص آلان
شاعیردیر!

عایله میز، اوشاقلار،
ساده چای سوفره میز...
خوشبختلیک آختارمیشیق
خوشبخت اول-اولا بیز.

نریمان حسن زاده نین " سارا نغمه لری " مرثیه
دئییل، آغی دئییل، تمیز سولو چئشمه ایچیندن
بویلانان سو چیچکلری، دریا زانباقلاریدیر.

گؤزله بیرم، گلن یوخدو،
گؤزوم یوللاردا قالیبدی.
بیله-بیله سوروشارام،
گور، آنان هاردا قالیبدی.

...قولاغیما گلیمیر سسی -
سؤنوب اورگین هوه سی...
اوندن کؤچوب ائو یییه سی،
شکلی دیواردا قالیبدی.

هله سیز باخین، درینلیکدن اوجالیق، طولمتدن
ایشیق نئجه توره ییر:

یئر اوزو وطنیدی، قبر ده وطن،
بو گؤزون آغیدی، او قاراسیدی.
لاکین بو دونیادا اولماییب دئین
بونون وطن هانسی، قوربت هانسییدی!

دو نیا ایله تکبتک دؤیوشده قالان شاعیره ائله گلیر کی، بو وضعیتده یئرین اوستوندن داها چوخ یئرین آلتی وطنیدی.

دی، نئجه یاتیرسان مزار ایچینده،
سن کی قیسقانیردین بیر آرا منی.
بو قدر قادینلار، قیزلار ایچینده
نئجه قویوب گئتدین، آی سارا، منی؟

بو، گؤز یاشی ایچینده، درد الیندن هاوالانیب
گولمکدی:

من سنی سئودیم کی، سئوین، قاچ، اوینا،
یئنه سئچیلمه سین عطرین باهاردان.
دئمه دیم تزه دن گیزلنپاچ اوینا،
آخسام یوخوما گیر، سحر قاچ، اوردان...

سایرین، من دئیردیم کی، بو موقدس مؤوزودا
یازدیغی شعرلرین اکثریتین تصوراتی
ایتیریلیمیش سئوگی شکلینده دیر. دونیادا نه
وارسا، نه گؤزه گؤرونورسه هامیسی اونو
خاطرلادیر - سارا خانیمی! نریمان موعلیمین
یارادیجیلیغین تدقیقاتچیلاریندان بیرى پروفیسور
بولودخان خلیل اوو حساب ائدیر کی، آذربایجان
موحیطینده مئیدانا گلن بیر چوخ داستالار محض
بؤیوک سارسینتی نین بحرہ سیدیر. اونون
گومانینا گؤره زامان کئچه جک سارا و نریمان
داستانی دا مؤوجود اولاجاق.

من ایسه حزونلو دوشونجه دن بیر آز اوزاقلاشماق
اوچون دئییرم کی، آرتیق ایکی بللی مؤلیفی اولان
بو داستان وار. اونو اونلار یارادیبلار، یوکسک
اینسانى کثیفیتلرین داشیییجیسی سارا خانیمین
روحو و شاعیر نریمان حسن زاده نین دؤزوملو
قلمی!

بلکه نریمان موعلیم ده، بولودخان خلیلوو دا بئله
بیر فیکره گؤره موباحیثه ائدرلر: منجه، بیزیم
داستانلاریمیزدا فابولا، سوژئت خطی خیلی درجه
ده سادلووحدور. اونلاری زنگینلشدیرمک اونا گؤره
مومکون اولمور کی، بو فردی مثله دئیى، بو
میسیسیا زامانین و ائل یاددشای نین اوزرینده دیر.
اما "سارا-نریمان" داستانى وار، قودرتلى بیر
شاعیرین طالعی و قلمی ایله حاصله گلن بو
داستانین شعرلری آراسینا شاعیرین و اونون
بؤیوک سئوگیسی نین حیات حکایتلری، نسر
متنلری دوزولسه، کیفایتدیر!

۸.

نریمان حسن زاده نین صنعتکارلیغی حاقیندا
کیفایت قدر یازیلیب، قیساجا اولراق بیلدیرمک
یئرینه دوشور کی، اونون مؤوضولاری نه قدر
رنگارنگ و گئنیشدیرسه، بدیعی دوشونجه نین
ایفاده فورمالاری دا بیر او قدر شاخه لی و
فرقلیدیر؛ شاعیر، ناسیر، پوبلیسیست، دراماتورق
نریمان حسن زاده قوشمانین، بایاتى نین، ۱۱-
لیک شعرین، گرایلی نین، موخممه سین،
اوستادنامه نین، دیوانی نین عوضسيز نومونه لرینی
یاراتمیش، پیئسلر، نسر اثرلری، ادبی قئیدلر قلمه
آلمیش، اورگی ایسته ینده آتینی سربسته، حتّی
اروز لادلاری اوستونده سییرتمیشدیر. اونون
یارادیجیلیغی آذربایجان خالقینا مخصوص زنگین
ثروتدیر.

دئیى سن یازی نین اولینده سسلندیردیگیمیز
سوالیمیزا جاواب آیدینلاشیر؟

ندیر نریمان حسن زاده نین شاعیر اوغورلاری نین
تمیناتچیسی؟ بونلار چوخ ساده حقیقتلر دیر. بیر
شرطله کی، بو ساده حقیقتی کامیل بیر صنعتکار،
مودریک بیر شخصیت ایفاده ائدیر.

واقیف بهمنلی

Vaqif Bəhmənli

"قوجا ناغیلچییام، اوچ آلماسان سن،

ناغیل چوخدان بیتیب... دوشمورسن

گۆیدن!"

اوچ جیدی حکایه

Üç ciddi hekaye

۱. الله هامینی سئویر

ایبراهیم هله ده ربین اؤنونده دوروردو. ایبراهیم

یاخین گلیب دئدی:

- دوغوردانمی، سن صالحه یی ده گوناهاکارلا

بیرگه محو ائده جکسن؟ اگر بو شهرده ۵۰ نفر

صالحه آدام اولسا، سن یئنه ده اورانی محو ائده

جکسن؟ سن بونو ائتمزسن. بوتون عالمین

حاکیمی بئله عدالتسزلیک ائله مز.

رب دئدی:

- اگر سودوم شهرینده ۵۰ صالحه آدام وارسا،

اونلارین خاطیرینه بوتون بو یئر رحه ائده جگم.

ایبراهیم دئدی:

- قوی رب غضبنمه سین کی، من سون دفعه

دانیشاجام. اورادا اون نفر صالحه آدام تاپیلسا

نئجه؟

رب دئدی:

- اون نفرین ده خاطیرینه اورانی محو ائتمرم...

هامی الله ی سئویر، الله سئویر هامینی؛

بو موبارک سئوگیدی، گویا، بیزی یاشادان!

سئویرسنسه هامینی، الله، دئویر هامینی،

لطفوندن یاریماسین، هر باشی بوش، هر نادان!

و اینسان کی، یئگانه و اعتبارلی سؤیکنه جگی
ایستعداددیر.

و اینسان کی، الله تعالی اونا شاعیر طالعیی یازیب.

و اینسان کی، زحمته قاتلاشاراق علمینی و

معنویاتینی کامیللیک سوییه سینه یوکسلتمگی

باجاریب.

و اینسان کی، سؤزون تام معناسیندا آذربایجانین

تاریخینی، ایندیسینی سئون، گله جگینه داها

اومیدله باخان وطنداشدیر.

و نریمان موعلیم ۹۰ یاشیندا دا حیاتا، اینسانلیغا،

دونیا یا سئوگیله دولودور.

یقین کی، هر اوخوجو نریمان حسن زاده نین

صنعتکار و شخصیت فئومئینی یارادان

یوخاریداکی شرطلری اؤز بیلگیسینه گؤره باشقا

سایاق سیرالایا بیلر. قوی اولسون. اونسوز دا

توپلانانلارین یئرینی دییشنده جم دییشمیه

جک، عئینی نتیجه آلیناجاق!

شیطان کیرایه توتوب – اتگیمیز داش دولو؛
شئیطانی یاشادیریق شئیطانا داش آتماقلا!!

عملینه باخاندا گۆیدن الیم اوزولور
دونیا هارام بازاردی، مؤحتکیر هر تینده دی...
بو ایشلرین سونونو یاخشی گۆرمورم، دوزو،
نه قدر کی، ترزی الله ین الینده دی!

۲۰۲۰

۲. گۆز مونجوغو

قارداش، بیر گون گۆردوم باشیم هرله نیر،
یئریدیگیم یئرده داشا دییرم.
اولانیم جانیمدی، تکم، بیرم، بیر
بس ندن بد گۆزه قوشا دئییرم؟

اوستومه شیغیییر نامردین داشی،
قارداش، هانسی جزا گۆزله بیر منی؟
گۆردوم کی، آشیرام دقیقه باشی
آنلادیم یوزده-یوز... گۆز دییر منه!

بس نجه قایتاریم آغیر نظری؟
مؤمینلر بویوردو، گئتدیم بازارا.
آلتیندا یاقوتو، اوستونده زری
گۆز مونجوغو آلدیم... دوشدوم آزارا!

گاه توتدوم ایشیغا، گاه جیبه سوخدوم،
بیلمه دیم تیلسیم یارامدان آسیم.
یارامدان قییمتلی سروتیم یوخدو،
مونجوغو بس نجه یارامدان آسیم؟

نییمه یارایار بو مونجوق، بو داش؟
داش جانیم، داش دیسه، آلیشقاندی چوخ!

تانری نجه سئور کی، الی قانا باتانی،
الی بالتالی جلالد تانریدان خوشلارمی؟
یارادانین حؤکموندن بعضا آدام اوتانیر،
آما، یئنه تانری نین اتگینی باشلامیر!

قوینوندا بسله ییبدی بلکه الله ایلانی؟
سودوم، قانیم تمیزدی، سورغویا چاتار ارکیم.
آغزینی، نادوروستو، خیانتی، یالانی،
ایبلیس ایشلکلیرینی الله نجه سئور کی؟

گوناهاکار... تۆوبه لرله تمیز چیخیر آرادان،
حتی جلالدار چاتیر جنت خومارلیغینا.
دولوب-داشان وارلیغی بوشلوقلاردان یارادان
ندن گۆز یومور ایچی بوشلارین وارلیغینا؟

خبریمیز اولماییب، قوللاری قاندالاییب
خیلقتی کۆله ائدن شاهی سئویرمیش الله!
سئوینیرمیش گۆرندنه گۆزلردن قان داملائییب؛
شئلیگی-شئلیگی یوخ، آهی سئویرمیش الله!

الله ایدنیله آچاق - زر زیبایا بورونور؛
الله قولمو؟ ایشیندن قپیک ده چاتمیر اونا...
نه آلقیش چاتیر اونا، نه ده قارغیش، گۆرونور،
قودورغانین آتدیغی تپیک ده چاتمیر اونا!

آیاغی بوز باغلایان، باشی تونقال کیشی نین
گوجو یوخمو ازمه یه دیوسو، قورومساغی؟
نییه آزار چیخاردیر، یوخسا سئویر بو ایشی؟
سونرا درمان بویورور سپیرتی، ساریمساغی!

نه مقصدله خلق ائدیر تورپاق یولو، داش یولو،
اوچروما چکیر یوخسا یارادان باش قاتماقلا؟

۳. ئۇ تەلەفونۇم

بلەكە گۆزلىمە گۆز دىيەر، قارداش،
بلەكە اللرىمە؟... چالیشقاندی چوخ!

ئۆيىمىن ایچىندە ئۇ تەلەفونۇم...
بوزوشوب خستە تەك،
كونجده جان وئیر.
ضعیف طلبه دیر، بیلینمیر سونو،
سونونجو مۇهلتله ایمتاحان وئیر!

تارلا کورگیمه بوستان اکیبلر،
قالیبمی سیرادان چیخمايان ازام؟
دیزیمه گۆز دیمز، چوخدان بوکوبلر،
تئلیمه هئچ دیمز - قیرخ ایلدی دازام!

ئۆيىمىن ایچىندە ئۇ تەلەفونۇم...
گۆزلىرى - آریسى قیریلیمیش پتک،
قوتوسو - بوش قازان قاپاغی کیمی،
نمىن توز باسمىش یون یوماغیتک،
بابامین بوش قالمیش پاپاغی کیمی...

نفسیم گیزلی قالا، گۆزوم-کۆنلوم توخ،
کیمسه ایشتاهاما " دۆز " دئییه بیلمز.
منیم اورگیمی گۆرن کیمسه یوخ،
او، گۆزه گۆرونمز، درینده دی چوخ
گۆزه دیمه یهنه گۆز ده یه بیلمز!

توپپوزلو دستگی داز باشا یومروق،
دونه نین یئنیلن دیزیدی بلەکه؟
رقملی یووالار اؤرتولو، یوموق
دوستلارین کور اولموش گۆزودو بلەکه؟

بد نظر باغیما بلەکه یول آچیب،
بلەکه نار سمتینه جین باسیب باشماق؟
سندن شوبهه لییم، انجیر آغاجیم،
آخی سنه دئدیم هاساردان آشما،
چوخ قالخما یوخاری، قونشولار باخیر!

سپردی بیر زامان جینگیلیتی تومو،
آچاردی قووغانین چتین یولونو.
ساللانیب بوینوندان قارا قوتونون
دستگی گپیسلنمیش علیل قولودو...

چیخیر بد نظردن اوخ دالینجا اوخ،
یایینیر حدفدن کۆکسومده کی زر.
دئپوتات قیزیم یوخ، بانکیر اوغلوم یوخ،
هانسی قانادیمی آیسین بد نظر،
کیمیم وار، کیمیمه دیسین بدنظر؟

بیلیر کی، یارامیر ایندی هئچ نه یه،
دوغرویا، یالانا نۆمره سی کئچمیر.
داها چیخیشی یوخ فۇوقلاده یه،
تجیلی یاردیما زنگی یئتیشمیر.

جانیم گۆزدن اوزاق... سحرلی تومدا
تانری نظرینه بورونور یئنه،
گۆز گۆرن مسامه یوخدو روحومدا
قالخیب قان تزییقیم گۆرونور یئنه.

اوستونده یورد سالیب کۆچری قوشلار،
ایشغال تەلەفونۇم تاریخه قالدی.
نه همن آغدام وار، نه فوضولی وار،
تەلەفونچو قیزلار قیرخ ایلدی لالدى.

۲۰۲۰

قوجا تئلفونوم جان چکیر کونجده،
موبیل تئلفونوم گولمکدن اؤلور!

۲۰۲۰

اوج رباعی

۱.

تانری ذره نی چکیر، ترزیسی، داشی وار،
بو خالق قهرمان خالقادی، تاریخله ساواشی وار.
بابامین سۆز کاروانی صحرا قدر قدیمدی،
نم دئین ناغیلین نئچه مین ایل یاشی وار.

۲.

فلک چارخینا دایاق یوردا قوربان باشی وار،
داماردا آتا قانی، گۆزده آنا یاشی وار.
اورتاقدی بیلقامیسا، آوئستایا، اورحونا،
اوغوزو، عوئمانلیسی، قانلی قیزیلباشی وار!

۳.

آما ندن بو قدر کلدای وار، ناشی وار؟
اونلارین بو وطنده نه آزاری، ایشی وار؟
بدندن بوش باشلاری چالماغا قیلینج گرک،
شاعیرده قیلینج هانی، یونوق کارانداسی وار...
۲۰۱۹

اون یئددی "کوروناویروس" نغمسی

بشریت کئچمیشیندن گوله-گوله آیریلیر...

قادینین نغمه سی:

قورشانیب قویماغا، یاخمایا کیشی؛
کؤکه لیب، اولوب لاپ توخ-مایا کیشی...
بیته "پاندئمییا"، اوندان قورخورام،
اؤدن عمر-بیللاه چیخمایا کیشی.

نحسدى اوستونده کی هر رقم، یازی
اول پوچا چیخیر، سانکی سون سوسور...
بیر زامان زنگ چالیب سئودیگیم قیزی
عشقه چاغیردیغیم تئلفون سوسور!

دورودوم میل کیمی، سس گلسه هاچان
قولاق شکله ییردیم سیرداشیم کیمی.
او اؤلور سیبیرده عقربلر سانجان،
کولیا سکایا محکوم قارداشیم کیمی.

شوشه ده چیرپینیر دئو تئلفونوم
کور قویو دیبینه سرسری منم.
آتامدی، آنامدی ائو تئلفونوم
اؤلوبلر، یئتیشمیر سسلری منه!

کؤنول تئللرینی توتوبسا پاخیر،
سیملره جالانان بیر وطن یوخسا،
تئل منیم نییمه گرکدی آخی
او باشدا دسته یه ال آتان یوخسا؟

نه زامان قالدیردیم، اؤتدو بولبولتک،
دئییلندن آرتیق دئمه دی هئچ واخت.
یاپیشدیم دستکدن، رام اولدو قول تک
هاوایی کونتورلار یئمه دی هئچ واخت.

ائویمین ایچینده ائو تئلفونوم
آستاگلدی بیر آز، واردی ائییلر...
نه وار قیناماغا اسکی چاپاری؟
اونا قوشقو قوشوب دینلمه ییبلر؛
سیرلری اؤزویله گورا آپاریر!

زامان بیر شاهیددی، قئیدی هر چونگده
اجلی یئتیشن گئرچکدن اؤلور.

کیشینین نغمه سی:

یول تاپار؛ فندگیری سانما بیر اوشاق،
اؤورت، نه چوخ سیخیل، نه ده کی، آغلا.
باشینا اؤرپک سال، آغزینا یاشماق،
آرادا سوسیال مسافه ساخلا.

نیشانلی قیزین نغمه سی:

بوش سؤزدو لعنغیدیر " ویروس " توپو دا
اوغلان طرفیندن " تله " گؤرونور.
اؤتدو یاز، اؤتدو یای... پاییز بویو دا
اؤده قالاچام... بئله گؤرونور!

اولیقارخ اوغلونون نغمه سی:

دالیمجا مخصوصی بیر رئیس گؤندر،
یادداشیم پوزولوب شراب، توستودن...
آتا، من لوندوندا نه واختا قدر
قهوه ایچه جگم کورو اوستوندن؟

نوه نین نغمه سی:

ویروسو بهانه اویدوروب بیزه،
سپیرتده می چیمیم، دئییرسن، گیر چیم؟!
نییه آپارمیرسان منی دنیزه
بابا، گؤروم خزر گؤزونو گیرسین!

شاعیرین نغمه سی:

بو ائپوس دونیانی تاپماجا قانیر؛
" پاندئمدی " - قلمی شیغیان اوخدو.
سربستدی - نه اروز، نه هئجا قانیر،
قارداش، بو ویروسا قافییه یوخدو.

عالیمین نغمه سی:

یوخدور مودافیعه ... رقیب چکیر قشش
بیر کونجه آتیلیمیش حامام تاسیلام.

ماسامدا اؤسکورور قیزدیرمالی کشف،
چونکی ائودن چیخمیر دیسسرتاسیلام.

مؤمینین نغمه سی:

موللا تسبیح توتور، کئشیش شامینی
سایپاساغ مرحومو ناموس اؤلدورور.
الله اؤلدوروردو ازل هامینی،
ایندی ده " کورونوویروس " اؤلدورور.

آلکاشین نغمه سی:

من دئین اولدومو، آ باشدان زؤکم،
ایندی گئت آراغین چؤک بوغازینا.
الینی سپیرتله سورتله مؤحکم،
یئرده قالانینی تۆک بوغازینا!

دوستاغین نغمه سی:

بارماقلیق اوست-اوسته، سیم جالاق-جالاق
بی دؤنمز، چورویر دوشسه بورا خان!
" اؤده قال " - دئییرسیز، راضییق قالاق،
آما، کیمدی بیزی ائوه بوراخان؟

رسامین نغمه سی:

کویده اویاردی گؤرن هانسی رنگ
فونو سما اولسون، یا چمن... یئرده؟
فیرچاسی سینایدی فلگین گرک
اؤلوم عطری وئرن گول چکن یئرده!

روشتخورون نغمه سی:

پول دا ساهمانلامیر آندیر نحس ایلی،
قوش بوغاز اوزادیر، قالیب دن یئرده.
گلیرین، داشباشین کؤکو کسلیلر،
ویروس موتاسییا ائله ین یئرده.

بُش سُوگی ناغیلی

ایکی گۆزل، تک قوجا
یولومدا پارلايير گۆردوم ایکی لعل،
یول ندی، توتمور هئج، یئر ایکیسینی.
یاخامی دیدنده ایچیمده کی ال،
آنلادیم قولویام هر ایکیسی نین.

صرفه دی فلگین، دی، هانسی تورو؟
نئچه گونا وارسا دؤوران سوپورور...
شاعیر، دادی داددان سئچمکدن اؤترو
ال آت، گیلنارین در ایکسیسینی.

بئواخت سئودالاردی هر زامان دیری،
آیری نه یه یارار حسرتین پیری؟
قیسمتیم اولماسا بو جوتون بیرى،
گوروم وورسون آزار، چر ایکیسینی!

یازین چاراسی گول، قیش علاجی نه؟
پاییز روزی وئرمز چؤلون آجینا...
باخیب گولوشنده بیاض ساجیما
باخدیم کی، بوروبور قار ایکیسینی!

حوت گۆزل، تک قوجا... ایشی چتینده،
نقطه جه یالان یوخ حکایتینده...
من یئره قویولان دیم خجالتیمدن،
بی قفیل آپاردی، تر اکیسینی!

٢٠٢٠

گلنده یار آدی

یارین آدی گلجک تیتره ییر دیزیم،
آپارا بیلیمیر یوکو... گؤرورم،

یالتاق نغمہ سی:

كورونا، نه باده، اونو آيمه سن،
چكمه يالاماقلا سالاماتدى او.
تاجليلار اؤنونده، اؤزون بيليرسن
دونيا ياراناندىن ايكيقاتدى او!

صابونون نغمه سی:
ایریرلر صابونلا ساغالان دئییل،
ویروس چورودوبسه، گر، ایلیگینی.
من الین چیرکینی آپارسام داء، بیل،
دوزلده بیلرمم آیریلیگینی!

ماسکانین نغمه سی:
خسته وار پول تاپمیر ماسکا آلماغا
نوحدان ماسکالیدی خورتدان، خوخانلار.
ایندی ده ایکیقات قورونور، قاغا،
ماسکانین اوستوندن ماسکا تاخانلار.

موعلمین نغمہ سی:
 بو نہ حال، آ شاگرد، تاختاسان، تاختا،
 نفسی یولوخوموش تکی آلیرسان،
 بیلگین سیفیردی "کورونا" حاقدا،
 کئچ اوتور یئرینده، "ایکی" آلیرسان!

حکیمین نغمه سی:
جانیمی وئررم، مندن جان ایسته،
نئینیم یارادانین فرمانی یوخسا؟
ایم خالاتیمدان اوزوندو، خسته،
درده چاره اولمور، درمانی یوخسا!

٢٠٢٠

لاپ دىبىدە تىيىن قارالير دىيى،
او منفور كۆرپونو، توکو گۆرورم...

قامىشلىقلار سىسلنە شر وعدە سى نئى كىمى،
قارغولوقلار ساچىنى يولا بىر آز، يولمايا.

گلندە يار آدى قولاقلايرما،
گۆيلردن كىمسە داش تۆكور گۆرورم.
چۆكورم دىيىمىن بوزلاقلايرنا،
بورويور باشىمى بوركو گۆرورم.

دردين سينمده ديودى، اؤنومده دىيسيز قويو،
گۆيدە ايتلر هوروشور... قىبلم ساغمى، سولمو يا؟
هيجرينلە اويويانى اوياتماز قم توتگى
ايسرافيل اونو قاپيب چالا بىر آز، چالمايا.

يار آدى گلندە پۇرتور صيفتيم،
گئن يولو تىنجىخان سكى گۆرورم.
حاقى آنلاماغا چاتمير قودرتيم،
تيلسىمدى، جادودو... نە كى، گۆرورم.

نە يە گركدى ووسال؟ سۆيود بارسيز ياشاير:
ايرماقلار قاداسىنى آلا بىر آز، آلمايا.
سو دولدوروب خلبيره، عاشيق آرسيز ياشاير
تانرى تپە سينە داش سالا بىر آز، سالمايا؟!
۲۰۲۰

قاراباسما

اونودوب اللهى، اونودوب خالقى
اورتاغى اولمايان تكى گۆرورم.
يارين ياخاسينا باخاندا، قالخير
سينمده هيमालای دىكى گۆرورم.

سينمدن اوخ كىمى چىخان آھىمىن
منزىلى ھارادى... بىلدى دئە سن.
بۇيرومدن بئقفيل اۋتن او آھو
خلوتجە اوزومە گولدو دئە سن؟!
۲۰۲۰

سئوگى عالميندە دىبدن ناشىيام؛
سانكى ھىچ گۆرمورم، سانكى گۆرورم.
يالنيز سرخوش واختدا يارلا قوشايم،
چونكى او واخت بىرى ايكى گۆرورم.

قوى گولسون... نچچە كى، نچچىم، بىلمير،
دىك باشا سئودالار چن اكىب، بىلمير،
مين ايلين بولبولو نە چكىب... بىلمير،
قۇنچە دن قىزاران گولدو، دئە سن؟!
۲۰۲۰

قورخولو ناغيل

سنە نە اولاندى كى، منى قهر ائتمك ايله؟
خومار گۆزون خلوتندە دولا بىر آز، دولمايا.
آدين چىخىب قىلىنچلا، كۆھلن سىرىتمك ايله،
بوينو مو وورسان، اوزون سولا بىر آز، سولمايا...

قوربت ناغىلى نين عئىنىدى آردى -
اونو يول، منى دە خيال آپاردى...
دئە سن اليندە دسمال دا واردى
گۆزومون ياشىنى سيلدى دئە سن?..
۲۰۱۹

آخار-باخار عمرومو چكمە باشا مئى كىمى
جامين دىبيندە خىلتى قالا بىر آز، قالمايا.

كۆهنه فوتو

قىرخ ايلين فوتوسو... كونجوندە لكە...
نە لىر خاطىرلاتمىر شىكىللىن منە؟
پىر اولموش آيرىلىق حال توتوب بلكە،
ياخاسى ايىنيلە تىكىلى منم؟!؟

جىزىلىپ گۇزومە ھىر بىر ناخشىن،
سما ساكىتلىگىن، شىمشىك چاخىشىن.
دىدىك فوتودا دا اوخىدو باخشىن،
قددى كامان كىمى بوكولو منم!

قوجا ناغىلچىيام، اوچ آلماسان سن،
ناغىل چوخدان بىتىپ... دوشمورسن گۇيدىن...
شىكىلدن باخىرسان ھىچ اولماسا سن،
گۇزلىرى اووچونا تۇكولو منم!

طالع - دىبىسىز دريا، چۇپە دى گومان،
كوكرە يىن دالغالار وئرمە دى آمان...
شىكىلدە گىزلنمىش قاتىلدى زامان،
مودەھىش جىنايتىن وكىلى منم!

بو سولغون شىكىلدە... گولون تر واختى
ظھور اندىب واقىفەن دربە در واختى
اوچونان اليمدە فوتو... شر واختى
وارلىغى چارمىخا چكىلى... منم!

۲۰۲۰

شعر آدنىن اوچ اووقاتى

شوكرانلىق

الله ا مین شوکور، آنادان اولدوم
قۇنچم گول باغلايىر...

ايندى ياخشىيام.

شوکور كى، درينه جان آتان اولدوم؛

كۆكوم بوداقلاییر...

ايندى ياخشىيام.

ايكىقات خىرىمە ايشلە يىر ساعات،
ھىر كسە بويرولمور بو ساياق بوسات!
سوفره يە گليرم، دىك قالخىر آرواد،
منە يئر ساخلايىر...
ايندى ياخشىيام!

سرواقت قوروقچويام ھىر واخىت پوستوما
اۋۇلادلار جمع اولوب اوجاق توستومە،
نوه م، " بابا " دئىيب جومور اوستومە،
چاتىب قوجاقلاییر...
ايندى ياخشىيام.

باشدان داغىلسا دا ساجىم چن كىمى،
قلىبىم درد چكسە دە سوچكن كىمى،
سىنم دلە-دئشيك آشسوزن كىمى...
ايچىم قايساقلاییر...
ايندى ياخشىيام.

اوددوم اوميدلىرى، آرزولار يئىدىم،
قاينار ايشىق ايچدىم، سويوق قار يئىدىم،
ايرتمكلر داغيتدىم، قوزولار يئىدىم،
دېشلىرىم لاخلايىر...
ايندى ياخشىيام.

بوشونا گئتمە ديم يوللارى يوروب؛
اۋنومدە لوطفوكار بىر قوروب دوروب.
اوستە ليك، گوناھىم جانا اود ووروب
سینه مى داغلايىر...

ايندى ياخشىيام!

قدر روا بىلدى؛ چك ايشى بىر-بىر،
غيب اولدو دۋورمدن ناكىشى بىر-بىر،
اوزولدو ساپلار يىن تىكىشى بىر-بىر؛
يارام اوز باغلايىر...

ايندى ياخشىيام!

آنا، ساجلارىمى دارا، گندىرم،
ھاردان گلمىشدىمىسە، اورا گندىرم!
اوغلومون چيىنىندە گورا گندىرم،
قىزلارىم آغلايىر...
ايندى ياخشىيام!

۲۰۲۰

شعیر آدام

دوغوم يثريم ورقدى،
لايلادى ايلكيم منيم.
آغ نيمه گركدى،
آغيا بوكون منى.

روباى شرخوش مايام،
باياتى بلگيمدى.
هر مىصراعم اوخدور يايا،
موخممس بيلگيمدى.

تجنيس آذاندا مندن،
قيفيلبنده آچيرام.
قوشما بئزنده مندن
گرايلىتك ناچارام!

جان ديريلدير شيكستم،
دورره دؤنور سارى قوم.
من عاديده سربستم،
تانرى، عاليده محكوم!

كلمه لر خزانيمدى؛
خال آتيب اوستونده قم.
ديوانى — آذانيمدى،
قزل — اوجا مينارم.

عدالت وار، گؤرونور،
گؤيرير سؤز پوچوروم.
گونش گؤيده سورونور،
من تورپاقدا اوچورام!

هئچ واخت سؤنمز جانيمدا
سؤزدن يانان اوجاقلار.
دوشونورم بو آندا —
منى حاق ديوانيندا
سؤزومدن آساجاقلار!..

قوجالار مجلسى

دوستلار باشا چكدى توت آراغينى
دامار گئنيشلىدى، اورك ايشله دى.
بؤلدولر برابر نئهره ياغينى،
پئندير كارا گلدى، چؤرك ايشله دى.

ياشلارى وار ايدى، نه چوخ، نه آزدى
اونلار قوجا دا دئمك اولمازدى...
بئش-اون دقيقه يه جانلارى قيزدى،
بئلى شاخ ساخلايان ديرك ايشله دى.

دشسيز شاعير مئىلى آغ اته سالدى،
دئدى: - بو، ات دئييل، خاليصجه بالدى!
دوخو چاتمايانلار خلوته سالدى
رومكيا سو سوزدو كلک ايشله ديب.

دملندى قوجالار، قوپوب گيلئيدن
بيرى، كئچميشلرى قانديردى نئيله.
بيرى دئدى، اوچوب پرييله گؤيده،
قاپيدا-باجادا ملك ايشله ديب!!!
لپه يه ال قاتدى هوه سى اولان،
جمعى بير عربدى... دوه سى اولن!
نتيجه ايسته دى نوه سى اولان
آرزو چيچكله دى، ديلك ايشله دى.

عالمدى قوجالار اولاندا البير،
اونلارين حالينا ياخشى باخ، گل بير!...
تامام اونودوبلار فيرلانيب خلبير،
دؤورانى بونلار يوخ، الك ايشله دير.

او كى وار دئديلر، نه سؤز قالدى كى،
سوفره خاطيراتلا ائله دولدو كى...
مجلسين سونوندا معلوم اولدو كى،
اساس ييغيشماقدى، يئمك... هئچ ندى!

۲۰۱۸

۲۰۲۰

Mehdi Hüseyin "NİZAMİ " PİYESİ:

مهدی حسین " نیظامی " پیئسی:

" دونیانین ایکی بویوک نعمتی وار:

یری جاوانلیق، یری ده محبت! "

دوکتور، پروفیسور بولودخان خلیلو

Prof.Buludxan XƏLİLOV

چئویردی : دکتر حسین شرقی

اوندان نه باش وئردیگینی سوروشور. او ایسه دئییر کی، بدبختلیک باش وئرمیشدیر، نیظامینی آختاریرام. قیوامی شعر دئییشمه سینده سارای شاعیری مونیسه اودوزموشدور. او، مهستیسی، نیظامی گنجویسی اولان گنجه نین اؤولادی کیمی بو اودوزمانی قبول ائتمیر. بونو اؤزونه ائله بیر درد حساب ائدیر کی، همین درده بوتون دونیا دا تاب گتیره بیلمز. بو دردین علاجی اونون آناسیندا دئییل، محض نیظامیده دیر. اودور کی، نیظامی قارداشی قیواییه دئینده کی، دئییه سن، تزه یازدیغیم غزلی اوخوماق ایسته ییرسن. اوندا قیوامی دئییر کی، " غزل ندیر، قصیده ندیر، اؤلموشم-اوستومده قرآن اوخویان یوخدور... " آنجاق نیظامی روحلudur. اونون پوئزییا عالمینده کی گوجو اینسانلاری سئویندیریر، اینسانلارا ایلهام وئیریر. نیظامی نین گوجو و ایلهامی قارشیسیندا هئچ کس دایانا بیلمز. اونا گؤره ده نیظامی قارداشی قیواییه دئییر: " باخ من یئنی اثریمی یازیب قورتارمیشام... بیزیم سئوینجیمیزدن اومیدسیزلر، گؤزویاشلیلار، دردی-سری اولان بوتون اینسانلار ایلهام آلیب سئوینه جکلر ". نیظامی اونو دا دئییر کی، سارای شاعیری مونیسه قاباقلاشاریق، گؤرک طالعیمیز بیزه نه گؤستریر. نیظامی دوستو یوسف واسیطه سیله مهستی خانیم خبر گؤندیریر، اونون صنعتی نین نه قدر قودرتلی اولدوغونا اینامینی گیزلتمیر. هم ده بونولا دا بویوک-کیچیک مونسیتلرینی قوروپور، تواضکارلیق گؤستره رک مهستی خانیمین شعر عالمینده نه قدر گوجلر اولدوغونو دیله گتیریر.

نیظامی گنجوی بوتون دؤورلرده، ائلجه ده، بوتون زامانلارین، ایللرین، آیلارین، گونلرین، ساعاتلارین هر بیرینده جاواندیر و محبتلیدیر.

نیظامی نین اصل آدی ایلیاسدیر. او، گنجه ده دونیا یا گلسه ده، بوتون بشریته منسوب اولدو. اونون شؤهرتی بوتون دونیا یا یایلدی. دونیا شؤهرتلی نیظامی نین قارشیسیندا هئچ بیر شاعیر دوروش گتیره بیلمز. او شعر دونیاسی نین، پوئزییا عالمی نین کراکیدیر. نیظامی گنجوی اؤز پوئزییاسی ایله گنجه نین، بوتؤولوکده شعر عالمی نین گوجودور، آیلمز بیلگیدیر. اونون قارداشی قیوامی سارای شاعیری مونیسه شعر دئییشمه سینده مغلوب اولماسینی بدبخت بیر حادثه کیمی قبول ائدیر. گنجه ده، نیظامی نین ایوانی قارشیسیندا باغچادا کدرلی بیر حالدا قارداشین - نیظامینی چاغیریر. آناسی خدیجه

ائده جگم. من سئویب سونرا یازاجاغام " .
دوغرودان دا، هر بیر شئیین باشیندا سئوگی
دایانیر، هر بیر موقدس ایشین تملی سئوکیدن
قیدالانیر.

نیظامی نین ایوانی نین قارشیسیندا اینسانلار
توپلاشیر. مهستی خانیم دا گلیب چیخیر. مهستی
خانیم بیر آز فیکره گئدیر و بیر آز دا کدرلیدیر.
سببی ایسه اؤزونون دئدیگی کیمیدیر: " من ده
اؤز گنجلیگیمی خاطیرلادیم. گنجلیک و محبت
دونیانین ان بؤیوک نعمتیدیر " . بورادا سارای
شاعیری مونس دئییر کی، منیمله دئییشمک
ایسته ین شاعیر کیمیدیر؟ من دفعه لرله
چاغیرسام دا، او، مئیدانا چیخمادی. بو زامان
نیظامی نین دوستو دئییشمک ایسته ین شاعیرین
نیظامی گنجوی اولدوغونو دئییر. نظامی صبرله
گلیر، مهستی خانیملا، مونیسله گؤروشور. نظامی
مونیسه مغرور گؤرونسه ده، اصلینده او، ینی
نیظامی صبرلیدیر، صبرلی اولماق نظامیه گؤره،
مغرورلوق دئییلدیر. بو گؤروشده اولان مهستی
خانیم یاخشی بیلیر کی، نظامینی عظمتلی
گؤسترن اونون ذکاسیدیر. هم نظامی نین، هم ده
مونیسین راضیلیغی ایله مهستی خانیم مونسیف
کیمی قبول اولونور. مهستی خانیمین آشاغیداکی
سوالینا اونون شرطینه اساسن، بیرینجی مونیس،
سونرا ایسه نظامی جواب وئیر:

هر کس اؤز گوجویله گیرسین میدان
سؤیله سین فیکرینی مردی-مردانه،
ازلدن نه ایمیش قوجا کاینات،
ندن یارانمیشدیر آنامیز حیات؟
مونیس
خیلقت صحیفه سی آچیلمامیشدان،
بیرجه قوووت وارمیش: او دا یارادان!!

تصادوفی دئییل کی، اونون آناسی خدیجه یه
وئردیگی بو سواللار حقیقی مطلبدن اوزاق
دئییلدیر: " ... آناجان، دونیادا ان یوکسک، ان
اولوی شئی ندیر؟ بیلیمک ایسته بیرم، دونیادا ان
بؤیوک نعمت ندیر؟ " آناسی خدیجه نین بو
سواللارا جاوابی بئله اولور: " دونیانین ایکی
بؤیوک نعمتی وار: بیرى جاوانلیق، بیرى ده
محبت! " آناسی نین بو جاوابی نظامی نین
اورگینجه اولور. آناسی نین جاوابی نین نظامی
نین اورگینجه اولماسی سببسیز دئییلدیر. آخی
نیظامی روح باخیمدان جاواندیر، اؤزو ده همیشه و
بوتون زامانلاردا. عینی زاماندا او، دونیانین ان
بؤیوک نعمتتریندن بیرى اولان محبت اهلیدیر.
اؤزو دئدیگی کیمی:

محرابی عشقیدیر اوجا گؤیلرین،

عشقسین، ائی دنیا، ندر دیرین!!

نیظامی گنجوی دونیوی اینساندیر، داها
دوغروسو، دونیوی شاعیردیر. او، دونیانین
اولویلیغینی، تمیزلیغینی جاوانلیقدا و محبتده
گؤرور. اونا گؤره، دونیانی هم ده بلالاردان بو ایکی
نعمت قوروپور. بو، نظامی نین دونیانی خیلاص
ائتمک فلسفه سینده گلدیگی قناعتلردندیر. بئله
کی، سئومه سه ن نییسه قوروب یارادا بیلمزسن.
سئومه سن نیسه نایل اول بیلمزسن. اونو دا قید
ائدک کی، جاوانلیق و محبت ترزی نین ایکی
گؤزودور. دنیا بو ایکی گؤزون تاراز اولوب-
اولماماسیندان چوخ آسیلیدیر. اونا گؤره ده
نیظامی آناسی خدیجه یه دئییر: " دئییه سن من
" خسرو و شیرین " داستانینی تئز باشلامیشام.
" بیرى جاوانلیق، بیرى ده محبت... " من برده
یه گئتمه لییم، آناجان! شیرى نین سئودىگی
یاشیل چمنلری، گزدیگی الوان یایلاقلاری سئیر

نظامی

بیزیم دونیامیزدا عاغیللی بیر کس،
گۆرونمه ین شئییه اینانا بیلمز!

مونیس

بو دریا تبیمله بحثه گیرمه سن؛
خزینه روحومو گل دیندیرمه سن!
ساقییه گئت سؤیله بوراخسین غمی؛
دولدورسون شرابلا قوی پیاله می!

نظامی

گل آت بیر طرفه بوش خیالاری،
آچ، هونرین وارسا، بو سواللاری؛
سن اووچو دئییلسن، گئت دولان بیر آز،
بو کۆرپه آسلاندان سنه اوو اولماز!

مهستی بیر مونصیف کیمی دئییر کی، هر اکیکینیز
شاعیرسینیز، اما سوالدان اوزاقلاشدینیز. او دئییر:
" اصل قوووت سؤیلنه جک فیکیرده دیر. کیم
دوغرو فیکیر سؤیلسه، او، قالب گله جکدیر ".
بو زامان مونیس دئییر:

ازلدن یوخ ایمیش قوجا کاینات؛
بیر هئچدن یارانمیش آنامیز حیات.
نظامی جواب وئریر:

او بؤیوک یارادان ندرسه، گئرچک،
هر نه یاراتمیشسا، آچاق، یا یوکسک،
اینسان ذکاسینی ایلک یاراتمیش او،
اونو اؤز نوريله آیدینلاتمیش او...

مهستی مونصیف کیمی دئییر کی، بو سوالا هئچ
بیرینیز دوغرو جواب وئرمه دینیز. بئله کی،
مونیس کایناتین یارانماسینی دوزگون تصور
ااتمیر. آنجاق نظامی مونیسدن داها قییمتلی بیر
فیکیر سؤیله دی. او، اینسان ذکاسی نین
قوووتینی تعریف ائدرکن یانیلمادی. یئنه ده
مهستی خانیم بئله بیر سوال وئریر و جاوابینی
گۆزله ییر.

شاعیرلیک ائتدیکجه من اوجالمیشام،

فیروزه گۆیلری سیره دالمیشام.

بیر ده سوالیم وار: سؤیلین مانا،

ایلک ازل یار اولان ندر اینسانا؟

مهستی خانیم " ایلک ازل یار اولان ندر اینسانا؟
" سوالینا جاواب گۆزله ییر. مونیسین جاوابی بئله
اولور:

منه سوالینیز تانیشدیر، تانیس،

اینسان خیانتله ائکیز یارانمیش.

اینساندیر ایلک دفعه فیتنه دوزلدن؛

کودورت اینسانا یاردیر ازلدن.

او، کینله گله رک بؤیوک وارلیغا،

سیرداش کسيلمیشدیر حيله کارلیغا.

اینسانین وارلیغی کیندیر، حيله دیر.

نظامی نین جاوابی:

یوخ، سهو ائدیرسینیز، بؤیوکدور اورک،

بعضی سینه لره بیر یوکدور اورک.

موقدس یارانمیش دونیادا اینسان،

هر زامان اینسانلا فخر ائتمیش جاها.

منده حس-حؤرمت واریر اینسانا؛

اولدن محبت یاردیر اینسانا.

سئوگی بو دونیادا ایلک خیلقت اولموش،

اینسانین ایلک سؤزو محبت اولموش!

گۆرونویو کیمی، مونیس اینسان قلبینده یالنیز
کین و فیتنه آختاریر. نظامی ایسه محبت. هر
ایکی شاعیرین جاوابینی مهستی خانیم بئله
قییمتلندیریر: مونیس کیمی شاعیر تئز مغلوب
اولار. او، اینسانین قلبینده کین، فیتنه آختاریر.
آنجاق نظامی کیمی شاعیر اؤز محبتيله قالب
گلیر. اونا گۆره کی، او، اینسان قلبینده محبت
اوستونلوک وئریر. مهستی خانیم نظامی نین
دوھاسینی قییمتلندیریر، نظامییه حق وئریر.

نیظامی ایسه مهستی
باره ده دئییر: " گنجه
نین زینتی،
شعیریمیزین آناسی
مهستی خانیم
اوخوسون، دوستلار.
سیزی اینانديريرام
کی، مهستی خانیمین
شعیرلرینی دینله
دیکجه اینسانین کؤنلو

بو بؤیوک کایناتا بئله سیغماییر .

بئله لیکله، مهدی حسین نیظامی گنجوی نین
بدیعی اویرازینی یارادارکن آشاغیداکي بدیعی
قناعتلری سؤیله ییر:

(آ) نیظامی گنجوی دونیانین ایکی بؤیوک
نعمتینی قییمتلندیرن شاعیردیر. بو نعمتلردن
بیری جاوانلیق، دیگری ایسه محبتدیر؛
(ب) نیظامی گنجوینی عظمتلی گؤسترن اونون
ذکاسیدیر؛

(ج) نیظامی گنجوی نین فیکیرلری دوغرو،
قیمتلی، دوروست و حقیقتدیر؛

(چ) نیظامی گنجوی اینسان قلبینده محبت
آختاران شاعیردیر. او، شعر، پوئزیا عالمینده
همیشه اؤز محبتی ایله قالیب گلیر. اونون محبتی
قارشیسیندا هر شئی عاجیزدیر. نیظامیه گؤره،
محبت دونیانی و اینسانلاری کیندن، فیتنه دن،
مکیرلی اویونلاردان، بلالاردان خیلاص ائدیر؛

(د) نیظامی گنجوی شعیری داغ چشمه سی قدر
صاف و چوشغوندور. اونون بوللور سویو هئچ بیر
لکه گؤتورمز؛

(ای) نیظامی گنجوی صنعت ساراییندا یئنی
دوغان باهار گونشیدیر.

مونیه ایسه مصلحتی بئله اولور کی، او یالنیز
حاقیقتی سؤیله سین. بو مقامدا نیظامی نین
قارداشی قیوامی اونو بئله دیرلندیریر.

قارداشیم، قوووت وئر او خوش سسینه
آچار سال تبی نین خزینه سینه،
او باغلی قاپیا کیم تاپسا آچار،
گیزلین خزینه ده - دور ، گؤوهر تاپار!

نیظامی گنجوی نین دوهاسی قارشیسیندا
عاجیز قالان مونیه دئییر: "...نیظامی، دوغرودان
دا بؤیوک شاعیردیر. من اونون ایستعدادینا
پرستیش ائتمه یه حاضیرام. (آیاغا قالخاراق) منی
عفو ائدین. یولوم اوزاقدیر. ایدنینیزله من گئدیم."
مونیه شاهیدی اولور کی، نیظامی ایشتیراک
ائدن مجلسلرده ذکا، دوها، حاقیقت، محبت
پوئزیا عالمی نین مرکزینده اولور. اونا گؤره ده،
"منی شیروان ساراییندا عیشرت مجلسلری
گؤزله ییر... " دئییه رک گئدیر. معلوم اولور کی،
شیروان حؤکمداری گنجه نین صنعت سارایینی
اوچوروب، اؤزونه تابئ ائتمک ایسته دیگی اوچون
مونیه سی گؤندرییمیش. آنجاق مونیه بونا نایل
اولا بیللمه ییر. اونا گؤره کی، گنجه نین صنعت
سارایی داغ چئشمه سی قدر صاف و چوشغوندور.
اونون بوللور سویو هئچ بیر لکه گؤتورمز. هم ده
گنجه نین مهستی گنجویسی و نیظامی
گنجویسی واردیر. اونلار بیر-بیرینه دیر وئرمگی
باجاریر، بیر-بیرینی قییمتلندیره بیلیر، بیر-بیری
نین شعر، صنعت عالمینده کی گوجونو بیلیرلر.
بونو اونلارین بیر-بیری حاقیندا اولان فیکیرلری
ده تصدیق ائدیر. مهستی نیظامی حاقندا دئییر: "
من ایندی قوروب ائدن بیر گونشه بنزه ییرم.
نیظامی ایسه، یئنی دوغان باهار گونشیدیر "

مشروطه نهضتى نين لومپن لرى

يازار: بهروز دهقانى (تبریزی)
چئوپرن: محمود بنی آدم (دالغا)

بیرتهر کیمسه لر تاپسینلار، اوغلان یا قادین، اوندان
اؤزلری سایاق یارالی ایشلر گؤرسونلر.
محللرین رذیل، آلچاق دسته لری بیر بئله
لومپن دیلر. بونلارین ثابت ایشلری یوخدور، چوخ
واختلاری خالقی قورخودوب، یا اونلار حوققه
ووروب، اونلاردان پارا آلیب اؤز یاشاییشلارینا داوام
وئریرلر. بونلارین بیر سیراسی نین دؤولتی ایشلری
ده واردیر، بو امر سبب اولور کی، اونلارین
قورخولوغو بیر داها چوخالیب، بو قورخو اونلار اؤز
ایشلرینی گؤرمک اوچون کؤمک ائله سین.
بیر بالاجا یازی دان اولماز، بیزده ایسته میریک
هامی لومپن لردن بوردا آد آپاراق. یالنیز اونلارین
عومومی اؤزل لیکلرینی سایماق ایسته ییریک.

لومپن لری اؤلکه سی یوخدور. البتده بئله دئیل
کی، اونلار هر یئری اؤزلری اوچون اؤلکه بیل سینلر،
اولوس سال اولسونلار، یوخ؛ اونلار اؤز
خصوصیتلرینی اونوتوب، بیل میرلر کی، هانسی
زاماندا یا دا کی، هانسی یئرده یاشاییرلار. اونلار
اوزده عنعنلره، دبلره، غییرت لره چوخ
باغلی دیلار. اونلار بئله گؤستهریرلر کی،
اوشاقلاردان، قادینلاردان چوخ حیمایه ائله ییرلر،
اما اونلارین بئله حیمایه لری بونا گؤره دیر کی،
اؤزلری قایدالان سینلار. بئله لومپن لری چوخلو
ایسپورت یئرلرینده، او یئرلرده کی، گنج قیزلار و
اوغلانلار واردیلار، گؤرمک اولار.

لومپن لری اینانچ یوخلاریدیر. البتده ممکن دور
اوزده اونلارین خورافات مسلک لری ده اولموش
اولسون، اما هیچ واخت او مسلک لره وفالاری،
سئوگی لری اولمور. اونلارین ایناچلاری بئله دیر
کی، آغری مییان باشا دسمال باغلامازلار. دئمک

مشروطه نهضتینده رول اوینویان لومپن لری
تانیتدیرماقدان اؤنجه، اونلارین کیم اولدوقلارینا
قیسا بیر باخیش سالماق لازم دیر.

«لومپن» کئئل تئرمین حالدا دئمک اولار، اونلار
بیر سیرا کیمسه دیلر کی، محصول ایستحصالیندا
روللاری یوخدور، اما توپلوم زحمتلری نین
حاقیندان اؤزلری اوچون پای - بؤلوش گؤتورورلر.
اونلار توپلوم ییغیناغیندا بیر سیرا گؤبه لک دیلر.
چوخلو واختلار اونلار بو ییغیناغین گؤیرن
آغاجی نین کؤکلرینه زهر یاغدی ریب، اونو
قورودورلار، یادا کی، آیق دان سالیرلار.

بیر بئله تئرمین چوخلو قوروبلار دئمک اولور؛
لاکن گؤزه گلن لردن بیرسی آرا دوزلدن (آراچی)
قورودور کی، بونون قونوسوندا چوخ دانیشماق
لازیم دئیل، بیر بئله لومپن لری ایشی بودور کی،

اولار اونلار يوخجو(نيهيليست) دئييللر. ندىن كى، يوخجولار ديرلى، شئىلى دانيرلار، سونرا سانكى طرف دن بير سيرا يئنى شئىلى قازانماق ايسته ييرلر. اونلار بئله ديرلى شئىلى دانماق اوچون اؤلكه نين حاكيم قودرتى ايله اوز به اوز گليرلر. اما لومپن بير كيمسه دير كى، هامى ارداق لارى دانمير، او هر جوره آلقاقلىقلارا ياپيشيب، ايسته مير هئچ شرايطده اؤلكه حاكيملىرى ايله اوز به اوز اولسون.

لومپن ياخشى تابور كيمى دير، اونا فرقلى دئييل يزيد اوردوسوندا اولسون يوخاسا شهيدلر اوچون سينه وورسون. اونون مقصد، مرامى يوخدور. اونا گؤره اونون ياشايشى آنلايش سيزدير. دونيانين يانليش اولماسى اوچون هامى دئييلميش شعرلى ازبردير، چوخلو واختلار بو شعرلردن اؤز سؤزلىرىنده ده ايستفاده ائدير. لومپن نين منليگى يئتميش اوچ ميلّت دن ساهمانلانيب دير: اپيكوريسم، صوفى ليك عموميتله يانليش آنلاميندا، يانى هرزه ليك، يالاقلىق، آزغينلىق، هر شئى آلقاق سانيب، بيرجه اوغراميش اگريستانسياليسم اؤنونده باش آييب، اؤزونو او بودائى دوشونجه لرينده بير دم گؤرمه سى اوچون هر شئى دن آزاد اولور.

لومپنلر چوخ تئز حيرصلىب، جوشقونلاشيرلار، هاردا بير يول تاپچاق همن اورا سارى يوللانيرلار. بونا گؤره هر دن بير سيرا ترپنيش لرده ده اونلارى گؤرمك اولور. اونلارديلار كى، بير بئله ترپنيش لرين آرادان گئتمه سينه سبب اولورلار. البته هر ترپنيش ده بير سيرا جوشقون لوقلار لازيم دير بونا گؤره بير بئله آداملار اونلارين ايچه ريسينه يول تاپيرلار، اما اونلارين گلمه سى سبب اولور كى، بو نهضت لر، ترپنيش لر اؤز كؤك لرينى قوملارين اوستونه ييغسينلار، اونا گؤرورلر كى، قوملار

بوشالييب اونلارى گؤركملى مۇحكىم اولموش بينالارى تاغيلماق حالدادير.

عموميتله لومپنلر ايكي جوره نهضت لرينه ايتگى و زيان وورورلار. اونلار يا حاكيملره قوشولوب، اونلارين آراج لارى اولوب، بو نهضت لرين خالقيني باسماييرلار، يا دا كى، بو نهضت لرين ايچينده اولاراق اونلارين عئيبه جرنلمگى اوچون چاليشيرلار. البته بو لومپنلرين ايچيندن هر دن بيريسى ده تاپيلير كى، اينانج سيز لومپنلرين، ايچيندن قالخيب اؤز يولوندا چوخ اينانجلى چاليشيب، چوخلو واختلاردا اؤز جانيني بو يولدا وئيرلر. بئله لومپنلردن مشرطه نهضتى نين ايچينده گؤره بيليريك.

لومپنيزيم حركت سيز، سوسقونلوق زامانين نوخوشلوغودور. بو زامانلاردا چوخلارى حاضيرديلار بئله نوخوشلارى قبول ائتسينلر، چونكى اونلارين خبرسيزليك، اونوقتاقلىقلار چوخ ائحتياج لارى واردير. شاد داروغه اوچون بنگى خالق دان آرتيق نه ياخشى ولا بيلر؟

«گنج قارون» فيلمده نه حيكمتى رئكلام اولور؟ دونيادا واز كئچ فلسفه سى. دونيا كؤچرى دير. موباريزه، چاليشماق نه اوچون دورا «خوشبخت» فيلم دن بونلاردا دا يوخارى گئدير، طب بيلگى لرى نين الى اوسته چاليب، هر شئى يانليش آنلاير.

لومپنيزم جوزام كيمى توپلومون جانينا دوشوب، اونو آشاغيدان اوز يوخارى اويماق دا دير. بير بئله نوخوشلوقا توپلومون آشاغى قاتلارى چوخ تئز گيريفتار اولورلار. سونرا خرده بوروژوالار «اهل دواير»، دؤولتين خيدمت چى لرى، و آخيردا وارلى لار، بو نوخوشلوقو جانلارينا آليزلار.

شوبهه سيز دير كى، بو قيسا يازى ايله اولماز هامى دئمه ليلر دئييلسين، چوخ دئليمه ميش سؤزلر

دن موخاصیره ده قالان زامان بیر توپلونون باشچیلیغینی عیوضعلی یه وئردیلر، بونلار عین الدوله طرفیندن آجیر اولموشدولار، هامسی دان اسکو شهرین لاتلاری دیلار. بونلار چوخ زامان تبریزین باتی طرفینده قالیب خالقی سوپوردولار.

حسن دلی (دلی حسن):

حسن دلی اینانجی لومپنلرده دیر. او چوخ زامان آماجسیز یاشادی، آخیردا مشروطه مجاهدلرینه قاریشدی. بو یولدا دا جانینی الدن وئردی.

گئجهلرین بیر گئجهسی مجاهدلری ایستیییرلر عینالدوله اردوسونا یوروش آپارسینلار، بلکه آزیق یولونو آچا بیلسینلر. مجاهدلر باسمنجه یاخین سس سیز گئدییرلر. اوردا حسن دلی قورخماز حالدا بیر توپ آراباسینا یاخینلاشیر، توپون لولهسی اوسته مینیپ، قیشقیرق سالیر. دؤولت عسگرلری یوخودان آییلیپ، توتا - توت باشلانیر. مجاهدلر ناچار قالیب قاییدییرلار، اما حسن دلی اورادا جانینی الدن وئیر، او گئجه، حسن دلی گئجهسی آدلانیر.

قالدی، اما بو قونودا ایندیجه جک ایران اؤلکه سینده دانیشتیق اولمویوبدور.

ایندی مشروطه نهضتی نین بیر نئچه نفر لومپنلردن آد آپاریب ایکی - اوچ جومله اونلار اوچون یازماق کیفایت ائدر، چونکی بو نئچه جومله اونلارین شخصیتلرینی بللندیره بیلر. مشهیدی عباسعلی:

دوه چی میئدانیندا ماغازاسی وارایدی. اؤزونو ستارخانین یولداشی سانیردی. انجمن اسلامیه باشچیلاری سفازشی اوچون ستارخاننی بیر ائوه آپاردی کی، ستارخاننی اوردا اؤلدورسونلر، ستارخان تئز خبردار اولوب، اوردان قاچدی، دیری قالدی.

فتح ا.. باغمیشهی:

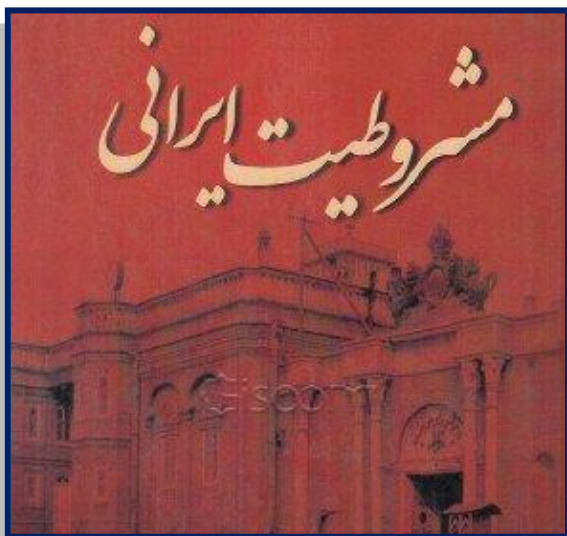
بو آدمی چوخلو دییرمانچی آدا دانیردییلار، بو تبریزین شیدیرغان ساواشیندا، خالقین اوزونه سویو باغلادی. امیرخیزی یازییر: «تبریزین تانیمنیش آوارا پهلوانلاریندان ایدی، باغمیشه محله سینده یاشاردی، اونون گونلری خالقا آزار یئتیرمک، پیس ایشلر گؤرمک ایدی.» یا کسروی یازییر: «دوه چی نین لوتی لاریندان ایدی شهردن چیخدی، دییرمانلارا گتتدی، دییرمانلارین سویونو کسدی، باغلادی، بو ایش سبب اولدو شهرده چؤرک باهالانسن»

ایت خلیل:

قورخماز، آزعین بیر آدم ایدی، اؤزونو مشروطه چی لره یاپیشدییریب، خالقا آزار یئتیریردی. اوندان چوخ پیس ایشلر گؤرؤشدو کو اوچون اونا ایت خلیل دئیردییلر. (کتاب امیرخیزی ص ۴۱)

عیوضعلی اسکوتی:

بو، او آدمالارین بیر یسی دیر کی، بیلیمیرلر، نه اوچون، کیمه گؤره ساواشیرلار. تبریز دؤرد دؤوره

دیانت عثمانلی

DƏYANƏT OSMANLI

عمرومون گۆزل آنلاری

سنه دوگرو يولا چيخديم،
ترس آپاردی ايزلر منی.
قاردیم، اۆز باشیما یاغديم،
تئز سوووردو يئلر منی.

گول آغاجی بوداغیندا،
بیر یارپاقدیم ساری-ساری.
پاییز یئلی دوداغیندا،
رنگیم قالدی پارا-پارا.

سونپاییزین چیچگینی
کینکلر قوخولادی.
عمرومون گۆزل آنلاری
آخیرت گونونه قالدی.

قاضی مارشی

وطنین نبضی وورور
عسگر مزارلیغیندا.
ظفر هیمنی دویولور
یوردون هر صاباحیندا.

هر شهیدلیک اونوانی
بیر قانلی آند یئردی.
قورویان یورد-یووانی
اولو بایراق سحریدی.

بو تورپاغین باغیریندا
کۆزدو دوشمن یاراسی.
بو اولوسون آلتیندا
پاسلانیب حاق داواسی.

سۆزو دوعالی دیلیم
آزادلیق سوراغیندا.
گۆزل طالعدی اؤلوم
گۆزل اؤلوم اوغروندا.

قوربت یولچوسو

بورچالی اصیللی قارسلی تورک آشیغی
ایلگار چیفتچیوغلونون سازینا

قوربت آدامییدیم یوللارا دوشدوم،
اۆز قریب بلامی بولدوم دا، گئتدیم.
آخیر گلیب مزاریما یئتیشدیم،
عمرون باجاسیندان اوچدوم دا، گئتدیم.

بیر اۆزگه ائلللیه مئیلیمی سالدیم،
یامان یئرد، یاد یانیندا خار اولدوم،
داغدان آغیر سورولارا سورولدوم،
بیر روحو ویرانه قویدوم دا، گئتدیم.

دردین اتگینده قاردیم، هاردایام،
بوز دوداقلی بیر چئشمیدیم، هاردایام.
یئر اوستونده لالزاردیم، هاردایام،
تورپاغین آلتیندا سولدوم دا، گئتدیم.

عوثمانلی دئر: کۆنلوم دوستا دار اولدو،
واریم آلیب وارلیغیما داریلدی،
سو بارداغی سویا دییب قیریلدی،
کیمین گوناھکاری اولدوم دا، گئتدیم.
عوثمانلی دئر:

قیسمتیمی ساتمادیم

(قیفیل بند)

هئج حالیمدان قانمادین

گندرگییم، هئج کاروانیم قوشولماز،
 گلهنیم یوخ، گئدن ایزه قوشوللام.
 گون قورتارار، یولون سمتی بولونماز،
 گندر، دؤنر، تابوتوما ساریللام.

گۆز یاشیمی تک ایچرم حالالسا،
 اۆلمز اوللام بیر قارالتیم قارالسا،
 بۆیوک چۆلوم گول-چیچه یه غرق اولسا،
 قیامتین صفاسیندان داریللام.

ایتیب گئتدیم هئج ایزی می بولمادین،
 قان آغلالتدین، هئچمی حاقدان قورخمادین،
 قئیبیدن دؤندوم، بیر اوزومه باخمادین،
 بیر جاندردی رحمتیندن آسیللام.

عوثمانلی دئر: هئج حالیمدان قانمادین،
 ساغ باشیمین آغیر داشی اولمادین،
 آدام ساییبیر یول سالام توتمادین،
 دانلایارسان، اؤز آبریما قیسیللام.

بلکه دردین آزالدی

صف-صف ایدیک، حالاییمیز پوزولدو،
 قانلار آخدی ایرزیم-رنگیم سوزالدی،
 آرامیزدا خاطیر-حؤرمت پوچ اولدو،
 گۆزون دویسون، بلکه دردین آزالدی.

قالخماق ایستیه نین دیزین کسمه لی،
 دوز آددیم آتانی ایزی ایتمه لی،
 اۆلوم دیله ینه رحمت دئمه لی،
 گۆزون دولسون، بلکه دردی بوشالدی.

جارچی وئرمیش موؤده سینی بایرامین،
 اؤیوب دورموش فرمانینی پادشاهین،
 زولومونه دونلوق آرتمیش ظالیمین،
 گۆزو دویسون، بلکه حؤکمو چوخالدی

هم زهردی، هم ده بالدی - یئیلیمیر،
 بیر بلادی ایکی جاندا تاختی وار.
 او نه یولدور، ایکی دفعه گندیلیمیر،
 عاغیل آلماز، داماق دویماز دادی وار؟

نه گولدو کی، عطری، رنگی هئج اولماز،
 بیرجه سؤزلو بیر ناغیلدی قورتارماز.
 او نه سودو، ایچدن آخار، دورولماز،
 دوست قلبینده داغ بیتیرن آدی وار...

او ندیر کی، آغدان باشقا گئییلمز،
 آغلایارسان، اوخشایارسان، دیللنمز؟
 یئری-یوردو، اینسی-جینسی بیلینمز،
 مرحمتی، نه دوغماسی، یادى وار...

گئدن کیمدی، یولون کسب دورمادیم،
 عوثمانلی دئر: قیسمتیمی ساتمادیم.
 او ندیر کی، قاباغیندان قاچمادیم،
 ایستیسى یوخ، جان قوووران اودو وار...

سوچوم وارمیش

یاد بیر یانا، دوستلار اوزه آغ اولدو،
 اؤفکم هاردا، صبریم هاردا، بیلمه دیم.
 سؤزو بللی قریب دلیلم توتولدو،
 قییلیم هاردا، قبریم هاردا، بیلمه دیم.

جیغیریمیز ایز-ایز اولوب ایتد،
 ساغلیق اولسون، فانی عؤمور بیتد،
 داشیم اوست: "من ده واردیم" یئتر د،
 یول ایچیندن قیریلارمیش، بیلمه دیم.

جان بازاری جان ساتیلار، آلینماز،
 شاه دا ایستر، قول دا ایستر، اوسانماز،
 سوچوم وارمیش، هئج حسابیم سورولماز،
 عوثمانلینی قان توتار دا، بیلمه دیم.

گۆزۈمدىن ياغماغا بولۇد يىتتىرىن

آسىلدى گۆزلىرىم ناز بىنۇوشەدن
يازىلدى سۆزلىرىم ياز بىنۇوشەدن
اولمادى حسرتىم آز بىنۇوشەدن
تايمازىن مزارىن قاز بىنۇوشەدن
كۈنلۈمە وئرمەگە اۋيۇد يىتتىرىن...

گىتتىدىن؟

دەندىم دردىمى داغلار
اوزوم دوشۇدو آياغلار
شكىلىنى چكىدىم باغلار
منى آتدىن ھارا گىتتىدىن؟

آدىنى يازدىم يوللار
ساغىمدا دۇندو سوللار
حسرت قالدىم او قوللار
منى آتدىن ھارا گىتتىدىن؟

گۈندۈزلىرىم گىتتە اولدو
ھىچ بىلمە دىم نىجە اولدو
محبىتىم وئجە اولدو
منى آتدىن ھارا گىتتىدىن؟

اورە يىمە يارا دوشۇدو
گۆزلىرىمە قارا دوشۇدو
باھار كۈنلۈم قارا دوشۇدو
منى آتدىن ھارا گىتتىدىن؟

آختارمامىش يىر قالمادى
فلەك مىندىن آزالمادى
سەنسىز دردىم آزالمادى
منى آتدىن ھارا گىتتىدىن؟

ھىچ ئىلدە سەن تەك ناز اولماز
قىش عۆمروم سەن سىز ياز اولماز
سەن سىز اۋلار تايماز ، قالماز
منى آتدىن ھارا گىتتىدىن؟؟؟...

جليل درهمجانى "تايماز ميانالى"
۱۳۵۴ىنجى ايلين آذر آيينين
۲۷سىندە قارلى كولكلى بير
سويوق گىتتەدە بير ادب سئور
عائىلەدە دونيايا گۆز آچدى.

اوشاق چاغلار يىندان اطرافىندا كى عائىلەنىن آلىندە دائىما كىتاب
گۆردۈكەن كىتاب اوخوماغا و اۋزلىكلە شەره ماراغ بىسلەدى.
تايماز ۱۶ ياشىندان فارسجا شەره يازماغا باشلادى سونرا ۲۱
ياشىندا اوستاد دكتور ارشد نظرىنى تانىش اولاندان سونرا
تور كىچە شەره يازماغا اوز گىتتىدى.

او تحصيلا تىنى ليسانس مقطعىنە كىمى حسابدارى رشتەسىندە
ادامە وئربىدىر.

اونون شەهرلىرىنىن چوخلوسو ايران و آذربايجان قىزىتلەرىندە چاپ
اولوبدور و ايكى كىتابىدا چاپا حاضىرلايدىر.

تايماز شەره يازماغاندا علاوه آپارىجىلىق صنعتىندەدە فعاليت
اىدىر و چوخ پروگراملارنى ايراندا حتتا آذربايجاندا آپارىيدىر

ايشىغىندا

سەلىكىندى گىتتە ساچلارنىنى آى ايشىغىندا/
دەن دىن تۆكۈلۈر سئوگىسى آخ وى ايشىغىندا/
اولدۇزلارنى بىر بىر ساپا دوزدوم گىتتە يارى/
آسدىم ياناغىمدا سوزولن چاى ايشىغىندا/
سەندىن مەنە بىر قانلى اورك قالدى امانت/
اوخلانمىشىدى بىر گىتتەلىك ياي ايشىغىندا/
سئودا يولونو ھەر گىتتە آدىملايىرام مەن/
آختارمادايام ايزلارنىنى داي ، ايشىغىندا/
آىدا اوزادىب آلارنىنى دويغوما سارى/
كۆلگەم ايلىشىپ تىللارنىنى پاي ايشىغىندا/
سەلىكىندى گىتتە ساچلارنىنى آى دومان ايچرە/
تايمازدا اوخۇر اول ساچا لاي لاي ايشىغىندا

سورگون دويغولار

ياساق دويغولار يىچىن سورگون اولموشام
دوغماز بولۇد كىمى غەمدىن دولموشام
سون باھار گۈلۈ تەك گۆر نە سولموشام
بىر قىيغىلىجىم مەنە اومۇد يىتتىرىن

حسرتلى گۆزلىرى بولاقلارنى
گىزلىجە سۆزلىرى دوداقلارنى
اوركە كى سئودا ياناقلارنى
گۆزلىگى گۆرمەك ياساقلارنى

Xudafərin

Türkçə - Farsca

Mart-Nisan 2021- İL 19- SAY 193-(ƏLMI-ƏDƏBİ-KİTƏBİYYƏT DƏRƏCİ)

WWW.KHUDAFARIN.IR

